

Lisäntymistä vastustamassa
Antinatalistisen filosofian muodot ja argumentit

Osku Eeronheimo
Systemaattisen teologian tutkielma
Tammikuu 2025

Tiivistelmä

Tiedekunta: Teologinen tiedekunta

Maisteriohjelma: Teologian ja uskonnotutkimuksen maisteriohjelma

Opintosuunta: Kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen asiantuntijatyö

Tekijä: Osku Eeronheimo

Työn nimi: Lisääntymistä vastustamassa: Antinatalistisen filosofian muodot ja argumentit

Työn laji: Maisterintutkielma

Kuukausi ja vuosi: Tammikuu 2025

Sivumäärä: 78

Avainsanat: antinatalismi, lisääntyminen, velvollisuus, oikeus, epäsymmetria, moraali, etiikka, kärsimys, syntyminen, väestö

Ohjaaja: Sami Pihlström

Muita tietoja: -

Tiivistelmä:

Tässä tutkielmassa käyn läpi antinatalismina tunnetun filosofisen näkemyksen argumentteja sekä muotoja. Tarkoituksena on selvittää, mitä lisääntymistä vastustava antinatalismi pitää ajatussuuntana sisällään, mitkä ovat sen keskeiset näkemykset ja miten se suhteutuu paitsi erilaisiin normatiivisen etiikan muotoihin, myös arkiajatteluun.

Akateemisena lähteenä hyödynnän eteläafrikkalaisen filosofin David Benatarin kirjaa *Better Never to Have Been*, joka on aiheesta käytävän keskustelun piirissä suosituin teos. Tämän lisäksi hyödynnän laajalti aihealueeseen kantaa ottavaa akateemista kirjallisuutta, kuten Matti Häyryn ja Amanda Sukenickin tuotantoa, sekä tekstejä, jotka ovat muilla tavoin aiheen kannalta olennaisia, kuten Thomas Ligottin ja Peter Wessel Zappfen esseitä. Pyrin luomaan mahdollisimman kattavan kuvan siitä viitekehyksestä, jonka puitteissa antinatalistista keskustelua käydään, ja sitten kuvaamaan näkemyksiä tämän filosofisen koulukunnan puolesta ja vastaan. Metodina tutkielmassa on lähdekirjallisuuden pohjalta tehtävä systemaattinen analyysi, jossa kirjallisuuskatsauksen jälkeen suoritan esitetyistä näkemyksistä ja argumenteista käsiteanalyttisen tutkimuksen.

Olennaisena pyrkimyksenä tällä tutkielmalla on valottaa antinatalismin validiteettia filosofiana. Aiheen äärimmäisen luonteen tähden ihmiset usein jättävät lisääntymistä vastustavat filosofian suuntaukset täysin vaille huomiota tai tuomitsevat ne ilman tutustumista aihepiiriin sisällä vaikuttavien ajattelijoiden näkemyksiin ja argumentteihin. Vaikka lisääntymisen vastustaminen olisi jonkun mielestä periaatteena sinänsä liian äärimmäinen, ei antinatalismia vastaan olevan ihmisen tule silti kääntää katsettaan sen esiin nostamista ongelmista, kuten kärsimyksestä ja ihmisen luonteesta.

Tutkielman aikana ihmistä tarkastellaan kärsimykselle alttiina, moraalisen ja vastuullisen olentona. Luvut 2 ja 3 keskittyvät antinatalismin niin sanottuihin filantropisiin argumentteihin; tarkoituksena on selvittää, mitä negatiivisia vaikutuksia lisääntymisellä on syntyneelle ihmiselle ja millä perusteilla tuo lisääntymistoiminta on tehty. Luku 4 tarkastelee antinatalismin misantropisia argumentteja ja kysyy, mitä pahaa tuo syntynyt yksilö voi aiheuttaa muille ihmisille ja ympäristölleen. Näitä näkemyksiä peilataan muun muassa erilaisiin tulevaisuuskuviin. Luvussa 5 sovelletaan aiemmin annettuja tietoja erilaisiin etiikan muotoihin, minkä jälkeen tutkin mahdollisia tapoja jakaa ja luokitella antinatalistinen filosofia. Tarkoituksena on löytää mahdollisimman kattava vastaus tutkimuskysymykseen: Mitä on antinatalismi, mitkä ovat sen keskeiset argumentit ja onko sen sisältä mahdollista löytää erilaisia muotoja?

Sisällysluettelo

Tiivistelmä.....	0
1. Johdanto.....	1
1.1 Aiheen historiasta.....	1
1.2 Aiheen esittely ja tutkimuksen periaatteet.....	2
1.3 Kirjallisuus ja tutkimusmuoto.....	3
2. Ennen uutta elämää: Huomautuksia vanhemmille.....	6
2.1 Epäsymmetria.....	6
2.2 Syntymätön yksilö moraalisen toiminnan kohteena.....	11
2.2.1 Utilitarismista.....	11
2.2.2 Prima facie-velvollisuus.....	13
2.2.3 Suostumus.....	14
2.3 Syntymätön yksilö vanhemman itsekkyyden kohteena.....	15
2.3.1 Immanuel Kant etiikasta.....	15
2.3.2 Uhri.....	16
2.4 Olemassaolon perspektiiviongelmia.....	18
2.4.1 Antinatalismi vs. Pro-mortalismi.....	19
2.4.2 Jatkamisen arvoinen- ja aloittamisen arvoinen elämä.....	20
2.4.3 Ongelmat argumentissa elämisen arvoisesta elämästä.....	21
3. Uusi elämä: Olemisen valheita ja tragedioita.....	24
3.1 Voiko omakohtaiseen kokemukseen luottaa?.....	24
3.2 Salaliitto ihmiskunnan puolesta.....	27
3.2.1 ”... Tomorrow is better yet”.....	28
3.2.2 Yhteisesti jaettu valhe.....	29
3.3 Tietoisuus ja sen ongelmat.....	32
3.3.1 Kauhu ja kuoleman pelko.....	33
3.3.2 Moraalista.....	35
3.3.3 Biologinen nukke.....	37
3.3.4 Selviytymiskeinot.....	38
3.4 Ihmiskunta ja epäsymmetria.....	40
4. Misanthropia ja tulevaisuus.....	43
4.1 Misanthropinen argumentti.....	43
4.2 Tulevaisuuskuvia.....	47
4.2.1 Tahto ja mukavuus.....	49
4.3 Teknologiataivas.....	51
5. Antinatalismi ja etiikka.....	53
5.1 Velvollisuusetiikka.....	53
5.2 Seurausetiikka.....	57
5.3 Moraalinen partikularismi.....	62
5.4 Antinatalismin muodot.....	64
5.4.1 Sukupuutto ja sen mahdollisuus.....	64
5.4.2 Ihmiset ja muut elolliset.....	66
6. Yhteenveto.....	68
Lähde- ja kirjallisuusluettelo.....	69

1. Johdanto

1.1 Aiheen historiasta

Syntyminen, syntymä ja syntyvyys ovat seikkoja, joista ihmiskunta on käynyt keskustelua luultavasti koko olemassaolonsa ajan. Aihe ei löydy ainoastaan Aasian uskonnollisista perinteistä kuten hindulaisuudesta ja tämän reformoidusta jälkikasvusta buddhalaisuudesta, vaan myös länsimaisille tuttu Raamattu pitää sisällään kysymyksiä syntymästä ja sen seurauksista. Jobin kirjassa tarinan päähenkilö Job kiroaa oman syntymänsä, kun hänen ylleen langenneet epätoivon päivät vievät häneltä kaiken omaisuuden sekä perheen¹. Antiikin kreikkalainen runoilija Theognis kirjoitti siitä, miten syntymättömyys on suurinta onnea, ja saman suuntaista tekstiä löytyy myös Homerokselta, Sofokleelta sekä Pliniukselta. Jopa englantilaisten Lordi Byronin ja William Shakespearin teksteistä on löydettävissä kohtia, jotka ottavat kantaa ihmisen elämän loppumattomaan ja merkityksettömään kärsimykseen².

Tietenkin syntymä ja syntyvyys ovat, niin kuin kaikki inhimilliseen ajatteluun ja toimintaan kuuluvat seikat, kontekstisidonnaisia. Sekä aika, paikka että sosiaalinen ympäristö vaikuttavat siihen, miten tietystä aihealueesta keskustellaan. Muinaisen Lähi-idän, -Välimeren ja -Aasian piirissä tapahtuneet keskustelut ja kysymyksenasettelut eivät välttämättä ole relevantteja muissa geologisissa sijainneissa tai toisina aikakausina.

Koen kuitenkin näiden historiallisten tosiasioiden olevan merkittäviä tämän tutkielman aiheen kannalta; syntymättömyys ja/tai olemattomuuden suosiminen eivät ole niin uusia, kiistanalaisia tai radikaaleja ajatuksia, kuin jotkut länsimaisessa kulttuuripiirissä asuvat voisivat olettaa. 1800-luvun aikana voimistuneet ajatussuunnat, jotka tulivat myöhemmin raivaamaan tietä nykyajan antinatalistisille pohdinnoille, ammensivat paljolti muinaisista perinteistä, eivätkä todellakaan toimineet pelkkinä nihilismin ja kaiken perinteisen ajattelun kieltävinä filosofioina³ (täten antinatalismin kieltäminen pelkästään epäintuitiivisena tai nihilistisen aikakauden tuotteena ei mielestäni ole relevantti peruste). Raamattuun palatakseni viittaan Saarnaajan kirjaan, kun totean, ettei auringon alla ole mitään uutta⁴. Jopa kaikkein radikaaleimmilla ja arjesta irrallisimmilla ajatuksilla on olemassa juuret kaukana menneisyydessä, mikä omalta osaltaan kertoo niiden (ehkä piilotetun) intuitiivisuuden puolesta.

¹ Job 3:3

² Schopenhauer 1991, 131-132

³ Tästä esimerkkinä Arthur Schopenhauer, jonka pessimistinen elämänfilosofia pohjautui paljolti itämaisiin perinteisiin, vaikkakin moni on kyseenalaistanut sen, ymmärsikö Schopenhauer lukemiensa itämaisten tekstien todellista sisältöä.

⁴ Saarn. 1:9

Kontekstin kuitenkin vaihtuessa myös lähestymistavat muuttuvat. Nykyajan ihmisten ja valtioiden syyt tarkastella syntymää ja syntyvyyttä ovat hyvin erilaiset kuin muinaisten sivilisaatioiden. Uusi konteksti tuo mukanaan uudet painotukset, mutta universaalista kysymyksestä löytyy, näin uskon, aikaan ja paikkaan sitoutumattomia, yleismaailmallisia perusteita.

1.2 Aiheen esittely ja tutkimuksen periaatteet

Antinatalismilla ei ole ajatussuuntana yhtä pysyvää määritelmää⁵. Tästä johtuen kyseisestä ajatusperinteestä puhuttaessa tulee käyttää jonkin verran yleistävää kieltä, jotta keskeisimmät ajatukset tulisivat välitetyksi. Antinatalistisen filosofian voisi kuitenkin tiivistäen luonnehtia ajatussuunnaksi, jossa lisääntyminen, lasten hankkiminen ja ihmispopulaation ylläpitäminen eivät ole itseisarvoisen positiivisia pyrkimyksiä. Antinatalismi kieltää syntymän itseisarvon ja antaa negatiivisen painotuksen elämän aloitukselle. Kuitenkin tällaisen määritelmän antaminen on mielestäni ongelmallista. Kyseinen ajatusperinne ei mielestäni ole vain yksi pysyvä näkökanta ihmisen (tai muun eliökunnan) olemassaoloon, vaan sen sisällä on useita erilaisia tapoja lähestyä käsillä olevaa ongelmaa. Antinatalistien pyrkimys kautta kentän on osoittaa perinteiseen syntymämyönteisyyteen liittyvät ongelmat ja valottaa mahdollisuutta siitä, että kenties ajatus syntyvyydestä ei ole niin yksinkertainen. Aihetta voisi tarkastella tämän hetken politiikan kautta: Suomessa ja maailmalla yleisesti on havaittavissa laskua syntyvyydessä, ja tästä havainnosta käydään kiivasta keskustelua⁶. Julkisessa keskustelussa ollaan huolissaan ja ihmetellään, miksi ihmiset eivät halua hankkia lapsia samassa tahdissa kuin ennen. Antinatalismin tarkastelu voi osoittaa eri tapoja vastata tähän kysymykseen ja antaa selitysvaihtoehtoja (joista suurin osa ihmisistä ei välttämättä pidä). Tämän tutkielman tarkoituksena on vastata seuraavaan tutkimuskysymykseen: Mitä on antinatalismi, mitkä ovat sen keskeiset argumentit ja onko sen sisältä mahdollista löytää erilaisia muotoja?

On tärkeää huomauttaa, että tämän tutkielman tarkoitus ei ole nojata äärimmäiseen pessimismiin tai elämän pahuudella mässäilyyn. Toisaalta tarkoituksena ei myöskään ole asettaa luottoa yltiopositiiviseen ajatteluun, jonka mukaan asiat olisivat paremmin kuin ne todellisuudessa ovat. Tämän tutkielman pyrkimyksenä on kartoittaa antinatalistisen ajattelun kenttää, sen keskeisiä argumentteja ja muotoja, erotella sen sisältä löytyviä, nimettävissä olevia alahaaroja, ja muodostaa rakentava, systemaattinen käsitys kyseisestä filosofian alasta ilman liian positiivisia tai pessimistisiä painotuksia vaan mahdollisimman perustellulla

⁵ Häyry & Sukenick 2024, 1

⁶ <https://yle.fi/a/74-20090381>

<https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/0ab0a154-6853-4ee1-87b9-71a335615c28>

<https://www.hs.fi/suomi/art-2000010449549.html>

realismilla. Koska muutamat antinatalistiset ajattelijat kuitenkin painottavat hyvin pessimistisiä näkemyksiä, tulee tämä tutkielma esittämään nämä ajatuskannat sellaisenaan, ilman pyrkimystä minkäänlaiseen lieventämiseen tai tasoittamiseen. Tarkoituksena on, kuten todettua, kuvata ajatussuunta kokonaisvaltaisesti, kuitenkin ilman omia henkilökohtaisia painotuksia optimismiin tai pessimismiin.

1.3 Kirjallisuus ja tutkimusmuoto

Tutkielman tarkoituksena on syventyä antinatalismiin ennen kaikkea *ajatussuuntana* eikä *perinteenä*. Pyrin luomaan mahdollisimman kattavan kuvan keskeisistä argumenteista, jotka mielestäni kuuluvat olennaisesti aihealueen sisällön ymmärtämiseen, enkä niinkään kaikkiin aiheen historiasta löytyviin yksityiskohtiin. Tarkoituksena on luoda kattava kuva filosofian osa-alueesta, joka mielestäni päätyy usein tarpeettomasti vältellyksi tai tuomituksi sen äärimmäisen luonteen tähden ilman, että sen esittämiä todellisia ongelmia otetaan vastaan niiden ansaitsemalla vakavuudella.

Akateemisen kirjallisuuden puolelta tutkielman päälähteenä on etelä-afrikkalaisen filosofin David Benatarin teos *Better Never to Have Been*, joka on 2000-luvun antinatalistisista teoksista kommentoiduin ja suosituin. Thaddeus Metz in toimittama *Contemporary Anti-Natalism* pitää sisällään artikkeleja, jotka sekä puoltavat että vastustavat Benatarin väitteitä, ja näitä hyödynnetään tutkielman mittaan tarvittaessa. Lisäksi merkittävässä roolissa tutkielman kannalta ovat Matti Häyryn ja Amanda Sukenick Cambridge Elements -sarjassa ilmestynyt pieni kirja *Antinatalism, Extinction, and the End of Procreative Self-Corruption* sekä aiheetta käsittelevä artikkeli *Imposing a Lifestyle: A New Argument for Antinatalism*. Tutkielman loppupuolella, kun antinatalistisia argumentteja asetetaan vertailuun erilaisten etiikan perinteiden kanssa, hyödynnän Mikael Heleniuksen Pro gradu-tutkielmaa *Lisääntyminen eettisenä kysymyksenä*.

Vaikka tarkoitus on painottaa mahdollisimman akateemisia lähteitä, sisällytän kirjallisuuteen myös teoksia, jotka ovat antinatalismista käytävän keskustelun piirissä tarpeeksi suosittuja ollakseen luettavissa kyseisen perinteen kaanoniin kuuluvaksi. Tästä näkyvimpänä esimerkkinä on yhdysvaltalaisen kauhukirjailijan Thomas Ligottin vuonna 2010 julkaissu laaja essee *The Conspiracy Against the Human Race*. Lisäksi tulen hyödyntämään jonkin verran suomalaisen kalastajan Pentti Linkolan kirjoituksia, vaikka kyseiset tekstit kuuluvatkin enemmänkin lehtikirjoitusten ja pakinoiden kuin puhtaasti akateemisten artikkelien piiriin. Samaan kategoriaan kuuluu myös norjalaisen kirjailijan Peter Wessel Zapffen essee *Den sidste Messias* ja venäläisen Leo Tolstoin elämäkerrallinen teos

Tunnustuksia sekä fiktiivinen lyhytromaani *Ivan Iljitšin kuolema*. Muita hyödyntämiäni kaunokirjallisia teoksia ovat Fjodor Dostojevski *Rikos ja rangaistus* sekä *Karamazovin veljekset*. Kaikissa näissä teksteissä on kuitenkin yhteistä se, että niitä on hyödynnetty ja niitä on kommentoitu akateemisessa kirjallisuudessa laajasti, joten niiden voidaan katsoa olevan hyödynnettävissä tieteellisen tutkimuksen lähdemateriaaleina. (Huomioitavaa on myös se, etteivät kaikki ajattelijat, joihin tutkimuksessani viitataan, ole antinatalisteja, vaan heidän tarjoamansa tekstit ja perspektiivit saattavat toimia yksinkertaisesti apuvälineenä valoittamaan monimutkaista aihepiiriä, esimerkiksi juuri Dostojevski ja Tolstoi.) Akateemisen kirjallisuuden ulkopuolisista lähteistä hyödynnän myös internetistä löytyvää sivustoa *An Antinatalist Handbook*⁷, josta poimin esimerkiksi antinatalismia vastaan esitettyjä argumentteja. Sivustolla ei ole yksittäistä tekijää, vaan se on ”free community resource for antinatalists”, mistä johtuen en voi siihen viitatessani nimetä alkuperäisiä lähteitä. Koska sivusto kuitenkin on olennainen osa tämän hetken antinatalistista kenttää, koen merkittäväksi nostaa esiin myös sen sisältämiä tietoja ja näkemyksiä.

Metodina tutkielmassani on systemaattinen analyysi, jolla tässä viitataan tietystä lähdeaineistosta suoritettavaan kirjallisuuskatsaukseen, ja tästä sisällöstä lopulta tehtävään käsitteelliseen analyysiin. Erottelen erilaisia käsitteitä ja argumentteja, tutkin niiden merkitystä suhteessa antinatalistiseen filosofiaan yleisesti, minkä jälkeen esitän kirjallisuudesta löydetty seikat johdonmukaisena kokonaisuutena. Tarkoituksena on kartoittaa antinatalistisia ajatuksia ja esitellä niitä, samalla kuitenkin pysyen aiheen suhteen puolueettomana.

Tutkielma rakentuu ikään kuin kronologista kaarta mukaillen: luku 2. käsittelee argumentteja, jotka voi esittää ennen lapsen syntymää ilman syväluotausta siihen, millainen ihmisen olemassaolo joidenkin antinatalistien mukaan realistisesti on. Kolmas luku käsittelee sitä todellisuutta, johon syntynyt lapsi on sidottu ja jossa sen tulee elää; tarkoituksena on kysyä, onko elämä tosiaan niin hyvä asia kuin monet luulevat sen olevan. Neljäs luku keskittyy antinatalismin misantropisiin argumentteihin sekä tulevaisuuskuviin ja siihen, millaiseen maailmaan tänä päivänä lapsia hankkivat ihmiset oman jälkikasvunsa tuovat. Luku 5 tarkastelee kaikkia edellisissä luvuissa esitettyjä argumentteja ja vertaa niitä erilaisiin normatiivisen etiikan muotoihin, kuten velvollisuus- ja seurausetiikkaan, sekä moraaliseen partikularismiin, joka lähtökohtaisesti kieltää normatiivisen lähestymistavan eettisiin kysymyksiin. Tässä luvussa pyrkimyksenä on kysyä, onko antinatalistisilla perusteilla jalansija oman asiansa ajamiseen kaikilla näillä etiikan kentillä. Luvun lopuksi kategorisoin ja

⁷ <https://antinatalisthandbook.org/>

teemoittelen antinatalismin eri muotoja ja yritän luoda selvän kuvan siitä, millaisiin erilaisiin alalajeihin tämä lisääntymistä vastustava filosofia voidaan jakaa.

Tässä tutkielmassa hyödynnän sanaa pro-natalisti kuvaamaan ajatussuuntaa, joka on joko lisääntymismyönteinen tai ei ota lisääntymiseen kantaa laisinkaan. En viittaa pro-natalismilla täten mihinkään rajattuun koulukuntaan vaan hyödynnän kyseistä termiä viitatakseni ajatteluun, joka eroaa antinatalismista, vaikkei välttämättä olisikaan kontradiktorinen tämän kanssa. Kuten antinatalisminkin kohdalla, myös pro-natalismista on olemassa erilaisia muotoja, mutta en pyri tämän tutkielman puitteissa näitä muotoja erittelemään tai systemaattisesti tutkimaan. Käytän myös termiä antinatalismi erillään muista lisääntymistä vastustavan ajattelun suuntauksista, sillä mielestäni kaikki lisääntymisen vastainen ajattelu ei ole luokiteltavissa antinatalistiseksi. Perehdyn tähän jaotteluun kuitenkin tarkemmin luvussa 5.4. Optimismilla ja pessimismillä taas viitataan tässä tutkielmassa karkeaan jaotteluun, joka vallitsee negatiivispainotteisen ja optimismipainotteisen maailmankatsomuksen välillä. En viittaa näistä käsitteistä puhuessani mihinkään olemassaolevaan koulukuntaan, vaan hyödynnän kyseisiä termejä havainnollistaakseni eroja, jotka vallitsevan erilaisten myönteisten ja kielteisten maailmankatsomusten välillä.

Tutkielmassa on olennaista myös olemassaolevan ja ei-olevan välisten erojen tarkastelu. Vaikka tutkielman kuluessa käsitellenkin ei-olevaa ikään kuin olemisen tilana, tulee silti huomioda, ettei se ole sitä. Ei-oleminen ei ole tila, eikä ei-olevaa ole ontologisesti olemassa. Kuitenkin ei-olevasta kirjoittaminen auttaa ymmärtämään aihetta kokonaisuutena. ”It is [...] a convenient term, of which we can make some sense. By it we mean those possible people who never become actual”⁸.

⁸ Benatar 2006, 4-5

2. Ennen uutta elämää: Huomautuksia vanhemmille

Tässä luvussa tarkastelen muutamia keskeisiä käsitteitä, jotka ovat keskeisiä antinatalistiselle keskustelulle. Esittelen Benatarin näkemyksen nautinnon ja kivun välillä olevasta epäsymmetriasta ja siitä, miten tämä liittyy hänen laajempaan väitteeseensä, jonka mukaan olemassaoloon tuleminen on aina suuri vahinko (great harm). Täsmennän lisäksi, mikä ero on periaatteilla *jatkamisen arvoinen elämä* (life worth continuing) ja *aloittamisen arvoinen elämä* (life worth beginning). Näiden kohtien lisäksi tarkastellaan syntymättömän lapsen oikeuksia, vanhempien motiiveja sekä jo olemassaolevien ihmisten näkemystä oman elämänsä laadusta. Kaikki nämä ovat aiheita, jotka liittyvät antinatalistisiin argumentteihin ennen uuden elämän alkua ja joita voidaan käsitellä teoreettisesti ilman (ainakin suurilta osin) ihmiselämän varsinaisen laadun konkreettista pohtimista.

2.1 Epäsymmetria

Mitä sanalla *epäsymmetria* itseasiassa tarkoitetaan? Tämä termi on nimittäin niin keskeinen antinatalistisessa filosofiassa sekä lisääntymisestä käytävässä keskustelussa yleisesti, että sen määrittäminen erikseen on aiheen kannalta vitaalia. Asiaa voidaan ensin lähestyä hieman abstraktimmalla tasolla: mikäli on olemassa kaksi olentoa, joiden tietyin perustein tulisi olla symmetrisessä suhteessa keskenään, mutta näin ei jostain syystä ole, vallitsee niiden välillä epäsymmetria. Käsitettä voidaan soveltaa arkielämään vaikkapa tilavuuksien ja massan suhteeseen: ruuanlaitossa voidaan perustellusti olettaa, että desilitran kokoisella määrällä maitoa on suurin piirtein sama massa kuin desilitralla vettä. Toisaalta desilitra oreganoa tai muita yrtejä ei ole lainkaan verrattavissa veden massaansa samassa tilavuudessa. Näiden välillä pätee siis eräänlainen epäsymmetria⁹. Epäsymmetria näkyy kuitenkin paremmin esimerkiksi ihmisen kehon oikean ja vasemman puolen välillä vallitsevissa eroissa, jotka estävät ihmistä olemasta täysin symmetrinen.

Koska lisääntymiskeskustelussa sekä moraalisisessa pohdinnassa yleisesti keskitytään usein olentojen kokemaan *kärsimyksen* ja sen ilmenemiseen, on olennaista voida johtaa yllä annetut esimerkit tälle kentälle, jotta sitä on mahdollista soveltaa mielekkäästi antinatalistiseen ajatteluun. Tässä tehtävässä hyödynnän schopenhauerilaista vertausta saalistajasta ja saalistettavasta¹⁰. Kysymys kuuluu, ovatko saaliin kiinni saavan saalistajan kokema nautinto suhteutettavissa kiinni otetun saaliin kokemaan kipuun, tuskaan ja pelkoon? Moni voisi todeta, että saaliiksi joutuneen olennon kärsimykset *eivät* ole suhteutettavissa

⁹ Analogia ei kuvaa todellista epäsymmetriaa, mutta auttaa havainnollistamaan käsitettä.

¹⁰ Schopenhauer 1902, 1

yksinkertaiseen syömisen nautintoon. Täten näiden kahden tilan voidaan katsoa olevan epäsymmetriassa keskenään.

Antinatalistisessa filosofiassa ollaan usein kiinnostuttu olevan ja ei-olevan välillä vallitsevista eroista, ja tässä keskustelussa hyödynnetään laajalti yllä kuvatun kaltaista *kivun ja nautinnon epäsymmetriaa*. Olennaisena kysymyksenä on esimerkiksi se, millä tavalla olemassa olevan yksilön kokemukset ovat verrattavissa ei-olevan vastaaviin *puuttuviin* kokemuksiin. Monet filosofit, kuten Seana Shiffrinin ja David Benatar, ovat kiinnostuneet juuri näistä ei-olevan *puuttuvista* kiputiloista.

David Benatarin keskeisin argumentti antinatalismin puolesta lienee nimenomaan hänen esittämänsä malli ei-olevan- ja olevan ihmisen (syntymättömän ja syntyneen) välillä vallitsevasta kivun ja nautinnon epäsymmetriasta. Tämä näkemys toimii toisaalta itsenäisenä argumenttina antinatalistisen filosofian puolesta, mutta myös näkemyksenä, jota soveltamalla on mahdollista perustella muita tässä tutkielmassa esitettyjä argumentteja ja perspektiivejä. Epäsymmetrian tarkoituksena on osoittaa, että olemassaoloon tuleminen ei ole ainoastaan joskus, vaan *aina* vahingollista (harm).

Benatarin kivun ja nautinnon epäsymmetrian keskeisen periaatteen voi tiivistää seuraavasti: Syntynyt ihminen kokee kipua, mikä on *negatiivinen* asia, mutta hän kokee myös nautintoa, mikä on *positiivinen* asia. Syntymätön ihminen ei tunne kipua, mikä on *positiivinen* asia, mutta hän ei myöskään tunne nautintoa, mikä on *ei-paha* asia. Epäsymmetrian mukaan syntymätön yksilö jää näillä kahdella mittapuulla ikään kuin plussan puolelle; syntyneen ihmisen skenaariossa on läsnä sekä hyvää että pahaa, kun taas ei-olemassaolevan yksilön skenaariossa on läsnä vain positiivinen puoli¹¹.

Vaihtoehto A: X on olemassa	Vaihtoehto B: X ei ole olemassa
1. Kivun läsnäolo (paha)	3. Kivun puute (hyvä)
2. Nautinnon läsnäolo (hyvä)	4. Nautinnon puute (ei paha)

Taulukko 1. Kivun ja nautinnon epäsymmetria.¹²

Tämän kaltainen kahtiajako ei kuitenkaan ole täysin ongelmaton ja monet ovatkin osoittaneet tiettyjä ristiriitoja epäsymmetrian päättelyn suhteen¹³. Ensinnäkin: Millä perusteella nautinnon puute ei ole paha asia? Eikö jonkin hyvän asian puutostila kuitenkin ole tietyllä tavalla huono? Benatarin mukaan näin ei ole. Nautinnon puute on negatiivinen asia

¹¹ Benatar 2006, 44

¹² Benatar 2006, 38

¹³ Esimerkiksi: Spurrett 2023, Metz 2023, Weinberg 2023.

vain jos on olemassa joku, jolta tuo nautinto riistetään¹⁴. *Ei paha* tulee täten ymmärtää epäsymmetrian yhteydessä komparatiiviseksi: nautinnon puute ei ole pahempi/huonompi ei-olevan ihmisen kohdalla kuin sen läsnäolo olevan ihmisen kohdalla. Syntymättömältä ihmiseltä ei voida riistää nautintoa, eikä hän täten ole sen suhteen puutteessa, vaan on asian suhteen neutraali. Sen sijaan voidaan ajatella, että koska tuo syntymätön yksilö ei ole kivun tai kärsimyksen tilassa, on tämä hyvä seikka. Saalistajaesimerkin kautta voidaan sanoa, että mikäli näitä kahta olentoa ei ikinä olisi ollut, olisi saaliin kokeman kärsimyksen puute hyvä asia. Toisaalta koska saalistajaakaan ei ole ikinä ollut, ei tällä ole myöskään ollut nälkää jota tyydyttää, joten tuolta saalistajalta ei riistetä syömisestä koituvaa nautintoa.

Asiaa voidaan lähestyä toisen esimerkin kautta, sillä tällaisen väitelauseen hyväksyminen saattaa tuottaa vaikeuksia. Käytän tässä hieman muokattua versiota Ben Bradleyen alunperin esittämästä vertauksesta: Mikäli henkilön X ystävä ostaa tälle liput Tapparan ja Ilveksen väliseen jääkiekko-otteluun ja jättää nuo liput tämän postilaatikkoon, mutta joku vihu ehtii varastaa nuo liput ennen kun X pääsee niihin käsiksi, niin onko tässä tapahtunut nautinnon riisto? X ei tiedä lippujen olemassaolosta, katsoo tyytyväisenä ottelun television välityksellä ja iloitsee kun hänen oma suosikkinsa voittaa. Toisaalta jos hän olisi löytänyt nuo liput postilaatikostaan, olisi ottelupäivä ollut hänen elämänsä parhaimpia. Etelä-Kalifornian yliopiston filosofian tohtori Simon Cushingin mukaan olisi intuitiivista ajatella, että kyseisessä tilanteessa on tapahtunut ilmiselvä vääryys¹⁵. Toisaalta mikäli henkilö X olisi todistanut lippujen anastuksen, olisi vääryyden kokemus ollut suurempi. Tämänkaltaista tilannetta ei kuitenkaan voi olla syntymättömän ihmisen kanssa: kuten yllä todettiin, riisto on mahdollista vain sellaisen olennon suhteen, joka on jo olemassa. Ei-olevalta ihmiseltä ei voida riistää nautintoa, mutta hänet voidaan ”pelastaa” kärsimykseltä.

Entä miksi nautinto ei ole parempi kuin sen puute? Arkiajattelua mukailten voidaan ajatella, että mikäli on olemassa kaksi henkilöä, A ja B, joista toinen on nautinnon tilassa (A) ja toinen taas neutraalissa (B), on nautinnon tilassa olevan yksilön tila parempi. Tällaiseen arkiajatteluun liittyy kuitenkin ongelmia, kun sitä yritetään soveltaa antinatalistiseen filosofiaan. Kuten todettua, lisääntymisestä käytävässä keskustelussa verrataan olevaa ja ei-olevaa keskenään, minkä seurauksena A:n ja B:n väliset nautinnolliset erot eivät ole yhtä yksioikoisia.

Benatar avaa näkemystään jälleen analogian keinoin: Oletetaan että on olemassa henkilö S (sick), joka on taipuvainen sairastumaan. Hänellä on kuitenkin kyky parantua nopeasti

¹⁴ Benatar 2006, 41

¹⁵ Cushing 2022

sairauden yllättäessä, joten hän ei ikinä pysy vuoteen omana kovin kauaa. Henkilö H:lta (healthy) puuttuu S:n kyky parantua nopeasti. Toisaalta hänen etunaan on se, että hän ei ikinä sairastu. Mikäli hän joutuisi flunssan kouriin, kestäisi parantuminen paljon kauemmin kuin S:llä, mutta koska näin ei tule käymään, ei tuon kyvyn puuttumista voida katsoa hänen kohdallaan pahaksi asiaksi. Kääntäen voi todeta, ettei nopeaa parantumiskykyä voida katsoa S:lle eduksi H:n ohi¹⁶. Benatarin mukaan olemassa olevalla ei samalla kaavalla ole etua ei-olevan ohi puhtaasti sen tähden, että hän kokee nautintoa.

S	H
Sairauden läsnäolo (paha)	Sairauden puute (hyvä)
Nopean parantumiskyvyn läsnäolo (hyvä)	Nopean parantumiskyvyn puute (ei paha)

Taulukko 2. Sairas vastaan Terve.¹⁷

Analogian on tarkoitus valoittaa olevan ja ei-olevan ihmisen välillä vallitsevaa eroa, mutta kuten Benatar toteaa, ei mikään tällainen vertaus voi olla täysin onnistunut, koska siinä ajatellaan kahden olemassa olevan yksilön kautta tilannetta, jossa toista ei oikeasti olisi¹⁸. Me emme voi asettaa ei-olemassa olevaan olettamuksia tai ajatuksia, joita me itse koemme, mikä tuntuu olevan yksi isoimpia kompastuskivia antinatalismia vastustaneiden yksilöiden ajattelussa. (Analogia toimii Benatarin esittämän periaatteen havainnollistajana, vaikkakin ei ongelmattomasti.)

Toinen ongelma, joka nautinnon läsnäolon korostamiseen liittyy pro-natalismin (lisääntymismyönteisyyden) kannalta on yksilön kokemuksen sekoittaminen *mahdollisten maailmojen* kanssa. Tämä on Benatarin ja osittain koko antinatalistisen filosofian ydinhuomautus: meidän tulee kysyä, onko jokin asia hyväksi/haitaksi *yksilölle itselleen* vai ei, eikä että onko jokin asia *yleisesti ottaen hyvää* vai ei. Asiaa voidaan lähestyä esimerkiksi ylemmästä, niin sanotusti jumalallisesta perspektiivistä, josta me kykenisimme katselemaan kahta mahdollista maailmaa a ja b. a pitää sisällään nautintoa, mutta b taas ei. Mikäli me sanomme, että a olisi täten parempi maailma, tekisimme Benatarin mukaan väärin¹⁹. Me emme voi hänen mukaansa irrottaa itseämme yksilön perspektiivistä nautinnon suhteen, sillä tällöin me instrumentalisoisimme tämän. Me emme enää hankkisi lasta tuon lapsen itsensä tähden, vaan hän olisi pelkkä nautinnon välikappale.²⁰

¹⁶ Benatar 2006, 42-43

¹⁷ Benatar 2006, 47

¹⁸ Benatar 2006, 43

¹⁹ Benatar 2006, 37

²⁰ Muun muassa hypoteettisessa tilanteessa, jossa maailma olisi jo tuhon partaalla ja ihmiskunta varmasti häviämässä, me emme taatusti haluaisi tuoda olemaan uutta lasta vain jotta tämän avulla olisi mahdollista saavuttaa vielä vähän nautintoa; nautinnolla ei ole itseisarvoa yksilön kokemuksen ulkopuolella.

On kuitenkin tärkeää myös huomata, ettei nautinto ole ainoa tapa tarkastella ihmisen hyvinvointia, vaikkakin Benatarin mukaan sama epäsymmetria pätee kaikkiin kolmeen englantilaisen filosofin Derek Parfitin esittämään hyvinvoinnin luokkaan. Nämä kolme kategorialla ovat: yllä kuvattu *hedonistinen teoria*, jonka mukaan ihmiselämän hyvinvoipaisuutta voidaan katsoa kivun ja mielihyvän vastakkainasetteluna, *halun täyttymiseen* keskittyvä näkemys, jossa täyttymätön halu katsotaan negatiiviseksi ja täytetty halu positiiviseksi tilaksi, sekä *objektiivisen listan näkemys*, jossa sekä hyvät että pahat asiat ihmisen elämässä voidaan asettaa vastakkain objektiivisella listalla²¹.

Yllä kuvattua epäsymmetrian periaatetta voidaan soveltaa kahteen viimeisenä mainittuun näkemykseen: syntymättömällä ihmisellä ei ole haluja, joten täten ne eivät voi olla täyttymättä (hyvä asia) tai täytyä (ei paha asia). Objektiivisten listojen teoriassa ihmiselämän hyviä ja huonoja puolia tarkastellaan objektiivisesta perspektiivistä, minkä kautta pyritään luomaan universaali lista ihmiselle mahdollisesti koituvista hyvistä ja huonoista asioista. Kyseinen objektiivisuus on kuitenkin rajattu inhimilliseen perspektiiviin, *sub specie humanitatis*, eikä se tarkastele ihmisen elämää todellisen objektiivisesti, *sub specie aeternitatis*. Esimerkiksi kokemusta elämän merkityksellisyydestä pidetään *sub specie humanitatis* tärkeänä, mutta tarkasteltuna *sub specie aeternitatis* voi todeta, ettei ihmiselämällä voi olla merkitystä. Toisaalta teoria ei myöskään ota kantaa siihen, millainen merkitys on oikeanlainen²². Oman näkemykseni mukaan objektiivisten listojen teoria voi todeta esimerkiksi olemassaolon olevan hyväksi jo olemassa olevalle yksilölle, muttei kykene sanomaan mitään tuosta olemassaolosta todellisen objektiivisesti. Koska olemassaolo sisältää objektiivisiin listoihin kuuluvia pahoja asioita, voidaan ei-olevan katsoa olevan parempi tila *sub specie humanitatis*, vaikkakaan kyseinen näkökulma ei voi ottaa kantaa olemassaolon ulkopuolisiin asioihin.

Näiden kautta on siis mahdollista todeta, miten olevan ja ei-olevan kanssa käytettävät mittausjärjestelmät eivät ole sovitettavissa keskenään; olemassa olevan yksilön desilitrallinen oreganoa ei omaa samaa massaa kuin ei-olevan vesitilkka. Epäsymmetrian käsite ei kuitenkaan rajoitu ainoastaan Parfitin esittämien hyvinvoinnin luokkiin, vaan se on antinatalistisessa argumentaatioissa hyvin laajalle hyödynnetty ajattelumalli. Monien sellaisten asioiden välillä, joiden oletetaan arkiajattelussa olevan symmetrisiä, vallitseekin lisääntymistä vastustavien filosofien mukaan epätasapaino. Tämä johtaa alunperin merkittäviksi oletettujen näkemysten heikentymiseen antinatalististen filosofien mukaan. Tämä ajatus johtaa Benatarin

²¹ Benatar 2006, 69

²² Benatar 2006, 82-83

esittämiin muihin epäsymmetrioihin, jotka esittelen tässä lyhyesti, mutta joihin paneudun perusteellisemmin myöhemmissä luvuissa.

Velvollisuuksien epäsymmetrian mukaan ihmisellä on hypoteettinen velvollisuus olla tuomatta kärsivää ihmistä olemaan, mutta tällä ei ole vastaavasti positiivista velvollisuutta tuoda olemaan nauttivaa tai hyvin elävää ihmistä. Mikäli esimerkiksi sikiötä tutkimalla kyettäisiin hypoteettisesti havaita, että raskausajan päätyttyä syntyvä lapsi kantaisi jotain vakavaa sairautta, joka aiheuttaisi sille suuria kärsimyksiä²³, olisi moni varmasti sitä mieltä, että tällaisen lapsen maailmaan tuominen olisi moraalisesti vähintäänkin kyseenalaistettava teko.

Tulevaisuuden epäsymmetrialla viitataan tulevaisuuskuviin ja siihen, millainen syy ihmisellä saattaisi olla tuoda lapsi tähän maailmaan. Vanhemmilla on tämän näkemyksen mukaan hyvä syy tarkastella maapallon tämänhetkistä tilaa, ylikansoitusta, luontokatoa, ilmaston lämpenemistä, ympäristön saastumista ynnä muita katastrofeja, ja päättää järkipohjalta olla tuomatta lasta tällaiseen maailmaan. Samanlaista perustelua ei voida (esimerkiksi Cushingin mukaan) esittää vastakkaisen näkemyksen puolesta (vaikkakin tästä voi olla eri mieltä).

Katumuksen epäsymmetria taas on viittaus lapsen hankkineen vanhemman henkilökohtaiseen tulevaisuuteen ja katumuksen tunteisiin. Vanhempi voi vanhalla iällä perustellusti katua hankkineensa lapsen, jonka elämä oli vaikeuksien, kärsimyksen ja koetusten täyttämä, mutta hän ei voi samalla tavalla katua sitä, ettei hankkinut tuota lasta^{24,25}.

Tiivistetysti voidaan siis todeta, että epäsymmetrian käsitteen tuominen lisääntymiskeskusteluun asettaa vanhoja ajatusmalleja kyseenalaiseksi; lisääntymismyönteisen ajatusten, joiden luultiin olevan tietyllä tavalla itsestäänselviä, osoittautuvatkin uuden näkökulman kautta kestäättömiksi. Antinatalistisen filosofian pyrkimys on ottaa tällainen lähestymistapa moniin filosofian osa-alueisiin, kuten käsitykseen yksilön moraalista, velvollisuuksista ja elämän merkityksestä. Tällaisessa keskustelussa hyvin perustavaa laatua olevat asiat, kuten mitä pidetään hyvänä toimintana, tulee aina määritellä erikseen.

²³ Vaikkapa Cushingin antama esimerkki Hallopeau-Siemens-syndroomasta, jossa lapsen iho vahingoittuu kun se joutuu kosketuksiin ilman kanssa.

²⁴ Vanhempi voi katua, ettei hänellä itsellään ole lasta, mutta hän ei voi antinatalistisen filosofian mukaan katua ei-olevalta lapselta puuttuvaa hyvää samalla tavalla.

²⁵ Benatar 2023, 153

2.2 Syntymätön yksilö moraalisen toiminnan kohteena

Yllä kuvattiin perusteluita sille, miksi lapsen tuominen maailmaan saattaisi olla ongelmallista David Benatarin esittämän epäsymmetrian käsitteen kautta. Epäsymmetrioita voi tarkastella itsenäisinä loogisina argumentteina ilman, että niissä hyödynnetään minkään spesifin koulukunnan hyödyntämiä ennakko-oletuksia tai käsitteitä (esimerkiksi normatiivisen etiikan eri osa-alueet). Seuraavaksi lähestyn antinatalismia velvollisuuksien ja oikeuksien kysymyksenasettelujen kautta ja kysyn, mitä on hyvä ja paha toiminta, ja millä tavalla lisääntymisprosessissa syntyneeseen yksilöön kohdistetaan juuri jälkimmäistä.

2.2.1 Utilitarismista

Englantilainen taloustieteilijä ja filosofi John Stuart Mill on käsitellyt tuotannossaan hyvän ja pahan toiminnan välistä eroa ja sitä, mitä hyvä tai paha toiminta itseasiassa ovat. Onko tällaiselle perustavaa laatua olevalle moraaliseen kysymykseen mahdollista antaa jonkinlaista periaatetta tai yleispätevää ratkaisuyritystä? Mill on ainakin kerran ehdottanut, että hyvä toiminta on sellaista, joka edesauttaa onnellisuutta (happiness) ja paha toiminta taas sellaista, joka edesauttaa onnellisuuden vastakohtaa²⁶²⁷. Pahuutta tarkasteltaisiin Millin mukaan täten ikään kuin negaation kautta: pahat teot ovat sellaisia, jotka luovat onnen (tai nautinnon) puutetta, eivätkä edesauta sen oloa maailmassa.

Lisääntymistä voi tarkastella Millin tarjoaman positiivisen utilitarismin kautta. Positiivinen utilitarismin historia on laaja, mutta sen peruseriaatteen voi tiivistää normatiiviseen toteamukseen, jonka mukaan moraalisesti oikea teko on teko, jonka seurauksena saavutetaan eniten hyvää²⁸. Tähän lähestymistapaan sisältyy kuitenkin lisääntymiskeskusteluun sovellettaessa ongelmia, niin kuin yllä mainittiin²⁹. Voidaan kysyä, eikö ihminen tai inhimillinen toiminta tällöin redusoidu pelkäksi onnen välikappaleeksi? Mikäli yksilö päättää lisääntyä puhtaasti onnen totaalisumman kasvattamisen nimissä, niin onko lapsi tällöin itseisarvoinen olento vai vain onnen lisäämiseksi tarjottava uhrilahja? Entä sitten, jos jostain tietyistä teosta ei ole mahdollista seurata muuta kuin pelkästään onnen puutetta (tästä esimerkkinä Philippa Footin esittämä junavaunuskenaario, jossa ihminen voi radanvaihtovipua vetämällä tuomita joko yhden tai viisi ihmistä kuolemaan³⁰)? Onko ihminen tällöin väistämättä tuomittu pahaksi?

²⁶ Ligotti 2010, 73

²⁷ Mill 2009, 14

²⁸ Driver 2009

²⁹ Benatarin ajatus siitä, ettei nautintoa tai onnellisuutta voida pitää itseisarvoisena yksilön kokemusmaailman ulkopuolella.

³⁰ Woollard 2002

Tämän tutkielman puitteissa ei ole mahdollista luoda katsausta kaikkiin positiiviseen utilitarismiin liittyviin ongelma-kohtiin. Tärkeintä on ennen kaikkea todeta, että kyseinen näkemys moraaliseen toiminnasta ei ole ongelmaton, ainakaan mikäli sitä hyödynnetään lisääntymiskeskustelussa argumentaatiokeinona. Tästä johtuen monet antinatalistit ovatkin kääntäneet katseensa pois Millistä ja suunnanneet vastakkaiseen suuntaan.

Negatiivista utilitarismia edustanut Karl Popper oli sitä mieltä, että onnellisuuden tavoittelu moraaliseen toiminnassa monimutkaisti aiheesta käytävää keskustelua liikaa. Hän ehdottikin tämän sijaan, että onnen tavoittelu tulisi hylätä ja keskittyä sen sijaan kärsimyksen vähentämiseen^{31,32}. Tällöin hyvä toiminta olisi sellaista, joka pyrkii kärsimyksen edistämisen lakkauttamiseen, ja paha toiminta taas pyrkii edistämään kärsimystä maailmassa.

Monia antinatalistisia näkemyksiä on mahdollista pitää tällaista negatiivista utilitarismia edustavina: mitä enemmän maailmassa on elollisia olentoja, sitä enemmän on myös kärsimystä. Kärsimyksen puutetta voi pitää ongelmattomasti hyvänä asiana, mutta kuten yllä kävi ilmi Benatarin epäsymmetriaa tarkasteltaessa, eivät hyvänolontunne ja nautinto ole välttämättömästi hyvä asia, tai vähintäänkin niiden puute ei ole paha asia. Nämä ovat kontingenttisesti myönteisiä seikkoja, joiden läsnäolo toki on positiivista, mutta joita ei tulisi pitää olemassaoloa määrittelevinä seikkoina tai sen perustavanlaatuisina syinä. Täten utilitaristisen perinteen sisältä on mahdollista löytää perspektiivi, jonka avulla voidaan puoltaa lisääntymistä vastustavaa ajattelua³³.

2.2.2 Prima facie-velvollisuus

Prima facie-velvollisuudet ovat tieteen termipankin mukaan ”nyrkkisäännön tapaisia moraalinormeja, jotka velvoittavat toimimaan elleivät olosuhteet edellytä muuta”³⁴. Ajatellaan vaikka tilannetta, jossa ystäväsi ajaa polkupyörällä jäässä olevan puron yli, koska olettaa jään kestävän hänen ja polkupyörän painon. Epäonnekkaiden sattumusten sarjan myötä ystävä kuitenkin kaatuu ja jään murskauduttua jalkojen (tai renkaiden) alta hän syöksyy hyiseen veteen. Tällöin tarkkailijan asemassa olevan henkilön (toisin sanoen sinun!) *prima facie*-velvollisuus olisi juosta uoman pengermälle ja kiskoa hytisevä toverisi rannalle turvaan. Kukaan moraalisesti toimiva yksilö tuskin pitäisi tätä toimintaa kyseenalaisena.

Gerald Harrison toteaa, että *prima facie*-velvollisuus sisältää ennako-oletuksen jonkinlaisen uhrin läsnäolosta³⁵. Meillä ei voi olla velvollisuutta jotakuta kohtaan, mikäli tuon

³¹ Ligotti 2010, 73

³² Popper 1950, 571

³³ Esimerkiksi Ligotti

³⁴ https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:prima_facie_-_velvollisuus

³⁵ Harrison 2023, 119

velvollisuuden täyttämättömyydestä ei koituisi velvollisuuden kohteelle minkäänlaista haittaa. Mikäli puron vartta syysaamuna kävellessämme näemme majavan polskimassa tyytyväisenä ohitsemme patoa rakentamaan, ei meihin kohdistuisi samanlaista *prima facie*-velvollisuutta syöksyä jorppakkoon noukkimaan tuota luontokappaletta kuivalle maalle kuin meidän ystävämme kohdalla.

Tämänkaltaista velvollisuuksien ”nyrkkisääntöperspektiiviä” voidaan tarkastella epäsymmetrian ja negatiivisen utilitarismin silmin. Harrisonin mukaan ihmisellä voidaan ajatella olevan *prima facie*-velvollisuus olla hankkimatta lasta, mutta hänellä ei voi olla vastaavaa velvollisuutta lapsen hankkimiseen. Kuten negatiivisen utilitarismin mukaan, kipu ja kärsimys ovat asioita, joita ihmisen tulisi pyrkiä vähentämään maailmassa. Syntymä luo maailmaan kärsivän ihmisen, joten lisääntymistä voidaan tarkastella *prima facie*-velvollisuuksien kautta siten, että meidän tulisi tämän moraalinormin perusteella jättää lisääntyminen suorittamatta.

Tässä kohtaa tulee jälleen muistuttaa uhrin tärkeydestä velvollisuuksien kohteena. Mikäli me emme pysty tunnistamaan jotakuta, jolle tuotettaisiin vahinkoa tai jota kohtaan tehtäisiin väärin *prima facie*-velvollisuuden täyttämättä jättämisen yhteydessä, tällöin tuota velvollisuutta ei ole³⁶. Mikäli me hyväksymme Benatarin näkemyksen siitä, että nautinnon puute on *ei-paha* asia mikäli ei ole olemassa jotakuta jolta tuo nautinto riistetään, niin tällöin ei voida katsoa olevan olemassa *prima facie*-velvollisuutta lisääntyä.

2.2.3 Suostumus

Harrison huomauttaa, ettei lisääntymisvelvollisuuden puute (muihin lisääntymiseen liittyviin velvollisuuksiin paneudutaan tarkemmin luvussa 5.1) tee itse lisääntymisen toiminnasta vielä automaattisesti vääryyttä³⁷. Vaikka meillä ei esimerkiksi olisikaan suoranaista velvollisuutta antaa ystävällemme nimipäivälahjaa, ei tuon lahjan antaminen ole silti luokiteltavissa pahaksi yksinomaan tuon velvollisuuden puutteen tähden. Moraalisen toiminnan kohteen olemassaolo tekisi kuitenkin jopa lahjan antamisesta moraalisella asteikolla joko hyvää tai pahaa (tämä ei kuitenkaan kiellä amoraalisen [moraalin ulkopuolisan] toiminnan mahdollisuutta tai olemassaoloa). Hyvä ja paha eivät kuitenkaan ole välttämättä symmetrisiä keskenään. Harrisonin mukaan juuri velvollisuus kärsimyksen välttämiseksi on paljon suurempi kuin velvollisuus positiivisten tunteiden luomiseen, varsinkin kun ihmiselämä pitää sisällään noita negatiivisia tunteita paljon enemmän³⁸ (tätä kiistakysymystä käsitellään tarkemmin luvussa 3).

³⁶ Harrison 2023, 120

³⁷ Harrison 2023, 122

³⁸ Harrison 2023, 122

Lisäksi Harrison muistuttaa, että toiseen merkittävästi vaikuttaminen ilman hänen suostumustaan on *prima facie* väärin. Mikäli ystäväsi saa jostain käsiinsä pankkitunnuksesi, kirjautuu tilillesi ja lainaa suuren summan rahaa sijoittaakseen sen vedonlyöntiin sillä tarkoituksella, että hän antaa voittaessaan sinulle takaisin paljon suuremman summan, pitäisimme tätä äärimmäisen kyseenalaistettavana tekona moraalisesti. Vaikka tuo ystävä sitten voittaisikin vedonlyönnissä ja sinä kirjautuisit eräänä päivänä pankkitilillesi löytäen valtavan rahamäärän, ei tämä silti poistaisi alkuperäisen teon kyseenalaistettavuutta³⁹.

Asheel Singh jalostaa tätä suostumuksen edellyttämisen argumenttia pidemmälle ja kysyy, missä tilanteessa vahingon aiheuttaminen toiselle yksilölle on sallittua. Hän viittaa artikkelissaan Seana Shiffriniin, jonka mukaan yksilön synnyttäminen altistaa tämän vääjäämättä suurelle määrälle haittaa ilman minkäänlaista suostumusta ainoastaan sillä verukkeella, että tästä teosta seurannee jotain hyvääkin⁴⁰. Harrisonin esimerkkiä mukaillen voisi todeta, että tämä on jo itsessään hyvin ongelmallista, mutta Shiffrin vie ajatusta vieläkin pidemmälle.

Arkiajattelussa meille on tuttua käsitys siitä, että toista on periaatteessa sallittua satuttaa, mikäli tämän satuttamisen kautta on mahdollista välttää jokin suurempi paha. Purossa pärskivää kaveria on sallittua repiä kädestä hyvin rajustikkin, jopa vakavan vahingoittamisen uhalla, mikäli tuolla onnettomalla on todellinen vaara esimerkiksi hukkaa. Shiffrin kuitenkin toteaa, että meillä ei ole samanlaista vahingoittamisen oikeutta sellaisella perusteella, että tämän kautta olisi mahdollista saavuttaa yksinomaan jokin positiivinen asia. Esimerkiksi meillä ei ole oikeutta tönätä ystäväämme puroon, kuvata tästä videota sosiaaliseen mediaan ja sanoa sitten ”Katso nyt Reino! Sinähän olet kuuluista! Eikös pieni polskiminen ollutkin sen arvoista?”

Shiffrinin mukaan toiselle ihmiselle on moraalisesti oikeutettua aiheuttaa vahinkoa ainoastaan mikäli seuraavat ehdot toteutuvat: a) vahinko/haitta aiheutetaan hyvin perustellulla oletuksella siitä, että tämän toiminnan kautta vältetään jokin olemassaoleva tai tuleva vahinko/haitta b) aiheutettu vahinko/haitta on pienempi kuin se vahinko/haitta, jota pyritään välttämään⁴¹. Ainoastaan näissä tapauksissa esimerkiksi sairaalaan tuotua ihmistä on lupa auttaa ilman, että häneltä saadaan erikseen suostumusta, mikä on käytännön toiminnan kannalta jokseenkin ilmeistä. Tämän toimintaoikeuden tosin estää potilaan antama hoitotahto, joten valta toisen elämän jatkamisesta ja/tai kivun hoitamisesta ei ole rajaton.

³⁹ Harrison 2023, 124

⁴⁰ Singh 2023, 128-129

⁴¹ Singh 2023, 130

Näiden näkökulmien kautta tarkasteltuna on mielestäni mahdollista nähdä, miten lapsen hankkiminen voisi olla moraalisesti väärä syntyvään ihmiseen kohdistettu teko.

Epäsymmetriaa jälleen muistellessa voidaan todeta, että lapsi tuodaan tilasta, jossa kärsimystä ei ole kärsimyksen piiriin ainoastaan sillä edulla, että tällä saavutetaan joitain potentiaalisia nautintoja. Toisaalta epäsymmetria toteaa, ettei aikaisempi nautinnoton tila ole paha, joten lisääntymistoiminta palvelee ainoastaan negatiivisen utilitarismin ymmärtämää pahaa toimintaa.

Entä sitten kaikki *mahdolliset* pahat? Mikäli oletamme vielä toistaiseksi, että on mahdollista väittää ihmiselämän pitävän sisällään enemmän hyötyjä kuin haittoja, niin eikö siltikin olisi täysin perusteltua tuoda esiin *todennäköisten kärsimysten* näkökulma? Miten tämä tulisi antinatalistien mukaan ottaa lisääntymisprosessissa huomioon?

2.3 Syntymätön yksilö vanhemman itsekkyyden kohteena

Luvussa 2.1 kysyttiin, voiko lisääntyminen olla hyväksi nimenomaan *syntyneen yksilön itsensä* näkökulmasta. Luvussa 2.2.1 asetettiin John Stuart Millin positiivinen utilitarismi kyseenalaiseksi ja kysyttiin, redusoiko se ihmisen pelkäksi onnen välikappaleeksi. Etenkin kun tarkastellaan lisääntymisen perusteluita pelkästään nautinnon lisäämisen perspektiivistä, on varsin helppoa ajautua tällaiseen lopputulokseen. Jotta *mahdollisen pahan* ongelmaa olisi mahdollista tarkastella mielekkäästi, on ensin täsmennettävä se, miksi tällainen ihmisen välineellistäminen on ylipäätään kyseenalaistettavaa toimintaa.

2.3.1 Immanuel Kant etiikasta

Preussilainen filosofi Immanuel Kant on vaikutusvaltainen hahmo filosofian kentällä monesta syystä, mutta tämän tutkielman kannalta on olennaista keskittyä hänen tuotantonsa ainoastaan yhteen osa-alueeseen: etiikkaan ja sen muotoiluun. Kantilainen etiikka on kuuluisa niin sanotusta *kategorisesta imperatiivista*, joka toisin sanoen ilmaistuna tarkoittaa universaalialä sääntöä, jotain sellaista käskyä, jonka noudattaminen on ehdotonta kaikesta empiirisestä riippumatta. Kantin mukaan tämän kaltainen systemaattinen ohjennuora on imperatiivi siitä, miten *ihmisen tulee toimia ainoastaan tavalla, jonka hän voi samalla tahtoa tulevan universaaliksi laiksi*.

Tämä kultaista sääntöä muistuttava⁴² normi ei avaa vielä täysin sitä, miten kantilainen moraali etiikka liittyy antinatalistiseen ajatteluun. Kuitenkin saman idean, kategorisen imperatiivin toinen muotoilu vie meidät jo lähemmäs päämäärää. ”Toimi siten, että käytät

⁴² Huomioitavaa on, ettei kategorisen imperatiivin mukaan ole olennaista, mitä me toivomme itsellemme tehtävän, toisin kuin kultaissa säännöissä, joka kuuluu: ”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille” Matt. 7:12.

ihmisyyttä, on se sitten omassasi tai jonkun toisen persoonassa, aina samaan aikaan päämääränä, ei koskaan pelkästään välineenä”⁴³. Tämä imperatiivi kieltää toisen hyödyntämisen pelkästään välineenä jotain päämäärää kohti. Ajatusta kategorisen imperatiivin jälkimmäisestä muotoilusta voidaan havainnollistaa esimerkiksi. Kantin mukaan ei ole väärin toimia toisen kanssa vaikkapa kassatyöntekijä-asiakas kaltaisessa tilanteessa. Vaikka käytän toista tällaisessa tilanteessa välineenä päämäärää kohti (ostosten ostaminen), ei tämä toiminta ole imperatiivin mukaan tuomittavaa, koska toinen osapuoli suostuu tähän toimintaan (häntäkin palvelee minua saadakseen työstä ennen pitkää palkkaa)⁴⁴.

Suostumuksen puuttuessa saavutaan kuitenkin ongelmalliselle alueelle, etenkin antinatalistisessa mielessä: voiko ei-oleva ihminen antaa suostumuksensa syntymälleen? Ei tietenkään. Häntähän ei ole edes olemassa. Lisääntyvä osapuoli voi kenties olettaa lapsen voivan antaa suostumuksensa, mutta koska tällaisesta suostumuksesta ei voi olla varmuutta, ei kategorisen imperatiivin mukaan tulisi uutta ihmistä altistaa maksimille, jonka seurauksena hän tulee kokemaan negatiivisia asioita. Laajennan seuraavaksi kantilaisen imperatiivin koskemaan keskustelua mahdollisten kärsimysten aiheuttamisesta syntyneelle yksilölle.

2.3.2 Uhri

Matti Häyry ja Amanda Sukenick havainnollistavat potentiaalisten kärsimysten antinatalistista painoarvoa viittaamalla Ursula K. Le Guinin lyhyttarinaaan *The Ones Who Walked Away from Omelas*. Tässä kertomuksessa kuvataan pientä yhdyskuntaa, jossa ei ole vääryyttä, ei kärsimystä, perhoset leijailevat (kuvainnollisesti) pitkin poikin ja olemassaolo on käytännössä loputonta juhlaa, jossa kaikille riittää tarpeeksi pasteijoita eivätkä hanhenmaksapallerot lopu koskaan. Kuitenkin tällä kaikella on synkkä kaviaatti: kun kyseisen yhteisön jäsenet ovat tarpeeksi vanhoja heille paljastetaan, että kaikki edellä kuvattu onni on mahdollista vain sen kautta, että yhtä viatonta lasta pidetään alituisessa pimeydessä, liassa ja kärsimyksessä, loputtomassa kurjuuden tilassa. Ensireaktionä tapahtuneen shokin jälkeen monet pitävät tätä vaihtokauppaa lopulta hyväksyttävänä: he kävelevät pois *Omelan* (kyseessä oleva viaton lapsi) luota.⁴⁵

Ei ole täysin ennenkuulumatonta, että jotkut ihmiset olisivat näiden pois kävelleiden kanssa samaa mieltä; on mahdollista edustaa näkemystä, jonka mukaan yhden kärsimys suuremman joukon edun nimissä olisi täysin oikein. Venäläinen kirjailijana ja jopa eksistentiaalifilosofinakin tunnettu Fjodor Dostojevski tuskin jakaisi tällaista näkemystä.

⁴³ Kannisto 2007

⁴⁴ Johnson 2004

⁴⁵ Häyry & Sukenick 2024, 47

Kirjassaan *Karamazovin veljekset* hän perustelee Ivan nimisen hahmon suulla sen, miksi kristinuskon Jumalan tarjoama taivaspaikka olisi moraalisesti kyseenalaistettava tarjous.

Kirjassa todetaan, että tuonpuoleisessa odottava palkkio, loputon riemu ja raukeus Jumalan läsnäolossa taivasten valtakunnassa ei olisi oikeutettu, mikäli tätä lahjaa varten on yhdenkin viattoman yksilön täytynyt kärsiä⁴⁶. Esimerkkinä annetaan lapsi, joka synnyttyään kokee vääryyttä ja kipua ilman, että tämä on itse tekojensa kautta syyllinen ainoakaan rikkomukseen. Ivan toteaa veljelleen Aljoshalle, että hänen tulisi tuon viattoman kivun valossa antaa ”oma lippunsa takaisin”, eli luopua taivaspaikastaan moraalityttömänä toimintana.

Häyryn ja Sukenickin esittämän esimerkin tarkoitus on vastata pro-natalistiseen näkemykseen, jonka mukaan lapsen hankkiminen on oikeutettua, mikäli tällä haetaan hyötyä vanhemmalle itselleen tai vaikka toiselle lapselle: Benatar esittää muun muassa tilanteen, jossa leukemiasta kärsivän lapsen vanhemmat hankkivat uuden jälkeläisen, jotta tämä voisi toimia edelliselle kantasoluluovuttajana. Tällainen toiminta on ristiriidassa Kantin kategorisen imperatiivin kanssa, sillä lasta pidetään tällöin jonkin päämäärän välikappaleena, eikä päämääränä itsessään⁴⁷.

Sekä Benatar että Ligotti esittävät, että lasta ei ikinä hankita jonkinlaisin altruistisin perustein: lasta ei pyritä pelastamaan jostain kauheasta ei-olemisen tilasta, vaan pyrkimys liittyy aina jo olemassa olevien päämääriin⁴⁸. Vanhemmat voivat haluta seuraa, merkitystä omaan elämäänsä, säilyttää geeninsä, tuoda lisää veronmaksajia, tyydyttää lähisukulaisten vaatimuksia ynnä muuta, mutta *lapsen itsensä* tähden he eivät voi tätä tehdä (kuten yllä on todettu, jopa pyrkimys onnea/nautintoa kokevan olennon luomiseen pitää sisällään imperatiivin rikkomisen).

Mikäli lapsi täyttää tuon häneltä odotetun tehtävän, eli mikäli hän vaikka tuo vanhempiansa elämään vaikka enemmän merkityksellisyyden tunnetta, ovat kaikki tuon lapsen kokemat tuskat ja kärsimykset se hinta, jonka vanhemmat ovat olleet valmiita maksamaan omien itsekkäiden päämääriensä saavuttamiseksi (Häyryn ja Sukenickin painotus)⁴⁹. Toisaalta Dostojevski muistuttaa meitä siitä, ettei pieninkään kipu ole hyväksyttävä hinta maksettavaksi, vaikka sen kautta olisi mahdollista päästä jopa Taivaan kaltaiseen loputtomaan onneen.

Häyry ja Sukenick muistuttavat lisäksi Le Guinin tarinasta ja kärsivän *Omelan* mahdollistamasta onnesta. Mitä jos nimittäin vanhemmat hankkivat lapsen, joka elää varsin

⁴⁶ Dostojevski 1975, 306-307

⁴⁷ Häyry & Sukenick 2024, 36-37

⁴⁸ Ligotti 2010, 77

⁴⁹ Häyry & Sukenick 2023, 49-50

tyytyväisen elämän? Eihän tätä silloin voi verrata moiseen *science fiction* tarinaan, joka ei liity omaan elämäämme lainkaan! Kuitenkin — Häyry ja Sukenick toteavat — kuitenkin tuo lapsi tulee hankkimaan omia lapsiaan ja nämä taas omia lapsiaan ja niin edelleen. Vaikka vanhempien omat jälkeläiset eivät olisikaan kyseisiin *Omeloihin* verrattavia kärsijöitä, saattaa tässä sukupolvien jatkumossa syntyä joku, joka kohtaa tällaisen kohtalon. Tämä ei olisi enää ”pelkkää scifiä”, vaan tämän hypoteesin kohteena olevat vanhemmat olisivat luoneet itselleen varsin todellisen *Omelan*, jonka kärsimysten luota he kävelivät pois.

Mielestäni Dostojevskin luoman Ivan-hahmon esittämää mielipidettä kuolemanjälkeisen paratiisin moraalittomuudesta voidaan soveltaa antinatalistiseen keskusteluun myös toisella tavalla: mikäli vaihdamme sanan *taivas* tilalle *jatkamisen arvoisen* elämän, on mahdollista lähestyä antinatalistista argumentaatiota antiteodikean⁵⁰ kautta. Mikäli syntynyt lapsi saa itselleen *jatkamisen arvoisen* elämän, jonka kautta hän tuo iloa perheelleen ja kokee myös itse hyviä asioita, ei tämä asiain tila ole perusteltavissa sillä, että tuon viattoman yksilön on täytynyt kokea edes pienikin määrä kärsimystä. Mikäli me hyväksymme Ivanin periaatteen kristinuskon Taivaasta puhuttaessa, tulisi meidän hyväksyä se myös *jatkamisen arvoisen* elämän kohdalla.

2.4 Olemassaolon perspektiiviongelmia

Luvun 2 aikana olen pyrkinyt havainnollistamaan antinatalistisia näkemyksiä siitä, millä tavoin lapsen hankkiminen saattaisi olla moraalitonta, ja miten ihmisen syntyminen on aina suuri vahinko. Kuitenkin monet yllä olevista argumenteista ja esityksistä on mahdollista kumota viittaamalla meidän omaan elämäämme. Pro-natalistisissa vasta-argumenteissa esiintyy paljon näkemyksiä siitä, millainen lisääntymishaluinen oma elämä itseasiassa on. Perehdyn luvussa 3 tarkemmin siihen antinatalismin vastaiseen väitteeseen, jonka mukaan suurin osa elämästä olisi täynnä positiivisia kokemuksia, tai että ”*Koen oman elämäni ainakin olevan elämisen arvoista*”⁵¹. Kuitenkin tähän jälkimmäiseen väitelauseeseen haluan keskittyä jo tämän luvun puitteissa ennen kun syvennyn käsittelemään ihmiselämää kokonaisuutena. Haluan vastata seuraavaan kysymykseen ennen siirtymistä tutkielman seuraavaan päälukuun: *Onko meidän oikeutettua hankkia lapsia yksinomaan sillä perusteella, että meidän oma elämämme vaikuttaa elämisen arvoiselta?*

⁵⁰ Näkemys siitä, että inhimillistä kärsimystä ei ole mahdollista oikeuttaa millään lailla, vaan se tulee ainoastaan hyväksyä.

⁵¹ Häyry & Sukenick 2023, 240

2.4.1 Antinatalismi vs. pro-mortalismi

Kun katsomme yöllä ylös taivaalle, saatamme nähdä Marsin taivaan pimeydessä. Mikäli tietäisimme, että tuolla planeetalla asuu alienien rotu, joka on jatkuvassa kärsimyksen tilassa, olisimme hyvin pahoillamme. Mutta kun katsomme yötaivaalla tuikkivaa pistettä, me emme ole lainkaan pahoillamme siitä, että siellä ei asu *onnellista* kansaa. Se ei ole mielestämme puute. Tuo kansa ei kuulu meidän todellisuuteemme, joten meidän on turhaa ajatella näiden hypoteettista elämää ja voida sen suhteen pahoin⁵².

Tämän noston suhteen tuon esille eron, joka on tärkeää antinatalistisen filosofian ymmärtämisessä: *jatkamisen arvoinen elämä* (life worth continuing) ja *aloittamisen arvoinen elämä* (life worth beginning). Derek Parfitin hyvinvoivaan elämään liittyviin teorioihin sisältyvien Benatarin esittämien epäsymmetrioiden suhteen voidaan nimittäin vetää se johtopäätös, että mikäli elämässä on enemmän kipua kuin nautintoa, ei se olisi jatkamisen arvoinen, ja että antinatalistit (tai tässä kohdassa ainakin Benatar) argumentoisivat tällaisen väitelauseen puolesta. Mikäli tuolla Mars planeetalla olisi olemassa ihmiskunnan kaltainen sivilisaatio, niin olisiko antinatalistien mukaan parempi mikäli nämä hävitettäisiin heidän omaksi parhaakseen?

David Benatarin pääteesi on se, että syntyminen on aina suuri vahinko. Toisaalta kuolema on äärimmäisen suuri vahinko kuolevalle yksilölle; esimerkiksi yhdysvaltalaisen filosofin Thomas Nagelin mukaan kuolema on paha (evil), koska se *riistää* ihmiseltä jotain: ”If death is an evil at all, it cannot be because of its positive features, but only because of what it deprives us of”⁵³. Lisäksi kuolevan ihmisen läheisille aiheutetaan tuskaa ja kärsimystä, kun nämä menettävät itselleen rakkaan henkilön. Benatarin mukaan antinatalismi ei ole yhteneväinen pro-mortalismin kanssa, jonka mukaan ihmiskunta/ihminen olisi parempi kivuttomasti tappaa kuin sallia sen/hänen jatkuva olemassaolo täynnä kärsimystä (tai ainakin olemassaolo[a], johon tuo kärsimys sisältyy)⁵⁴. Syntymätön ihminen taas ei ole ollut ikinä olemassa. Hän ei ole ontologinen olento. Hän on pelkkä hypoteesi, johon ei voida kiinnittää moraalisia arvoja⁵⁵. Häneltä ei voida riistää nautintoa, Ilves-Tappara ottelun lippua, eikä hänen tarvitse voida parantua flunssasta nopeasti ehtiäkseen seuraavana päivänä työpaikalle tai viiden tähden illalliselle (tai kolmen; olkaamme realistisia). Kuitenkin kun ihminen on jo syntynyt, olisi varsin moraalitonta päättää tuo olemassaolo perustuen joihinkin omiin filosofisiin perusteluihin tai pyrkimyksiin. (Jälleen Dostojevskiin tukeutuaksemme voimme

⁵² Benatar 2006, 35-36

⁵³ Nagel 2012, 1

⁵⁴ Benatar 2006, 211-213

⁵⁵ Moraali vaatii olemassaoloa.

tarkastella teosta *Rikos ja rangaistus* ja siinä esiintyvää Raskolnikovia, joka omasta mielestään hyvällä syyllä tappaa koronkiskurieukon, mutta joka ei sitten pystykkään elämään tekonsa kanssa). Mikäli me tietäisimme Marsissa olevan jonkin eliölajin, joka totisesti kärsisi suuresti elämänsä aikana, ei näiden tuhoaminen olisi loppupeleissä moraalisesti oikein. Ei ainakaan antinatalistisin silmin katsottuna.

Jotkut kokevat tehtäväkseen tuoda ei-oleva yksilö olemaan maailmaan, jossa nautinnon lisäksi on läsnä isot määrät kipua ja kärsimystä. Tähän prosessiin sisältyy ongelma, jota vastustaakseen ihmisen *ei* tarvitse olla pro-mortalisti tai epikurolainen. Tuo ongelma liittyy olettamukseen siitä, että jatkamisen arvoinen elämä ja aloittamisen arvoinen elämä olisivat samaa tarkoittavia tai yhdenvertaisia keskenään. Käsittelen seuraavaksi kysymystä siitä, onko asia totisesti näin.

2.4.2 Jatkamisen arvoinen- ja aloittamisen arvoinen elämä

Monen ihmisen elämänhalu ei luultavasti hupene merkittävästi sen johdosta, että hän on aamulla kahvinkeitin luona kävellessään kolonut varpaansa tuolinjalkaan ja täten saanut inhottavan alun päivälleen. Edes se, että maitotölkistä tipahtaa kuppiin kaksi tiivistä klönttiä, ei ole tarpeeksi saattamaan jotakuta ajattelemaan ”tämä ei ole elämisen arvoista”. Vaikka kaverimme tönäisisi meidät puroon, ottaisi siitä videon ja levittäisi sen sosiaalisessa mediassa koko ystäväpiirille, emme luultavasti kokisi jatkuvan olemassaolomme mielekkyyttä suurissa määrin uhatuksi (vaikkakin Schopenhauer myönsi, että sosiaalinen häpeä on yksi pahimmista ihmiselle koituvista kokemuksista). Elämämme on suuripiirteisesti ilmaistuna *jatkamisen arvoista*.

Ei-oleva ihminen, eli hypoteettinen olento, ei koe kärsimystä eikä tiedä kahvin, pilaantuneen maidon saatika tuolinjalkojen tai sosiaalisen median käsitteistä mitään. Hän on epäsymmetrian kuvaamalla tavalla neutraalissa tilassa sillä hyödyllä, että kipu ja kärsimys puuttuvat kokonaan. Mitään ei voi haluta, mitään ei tarvitse tyydyttää.

Elossa oleva ihminen on biologinen koneisto, jonka evolutiiviseen rakenteeseen kuuluu olennaisesti selviytymisvietti. Lajiamme tuskin olisi syntynyt tai ehtinyt muotoutua tällaiseksi, mikäli meidän psykologiastamme puuttuisi kyseinen tahto jatkuvaan olemassaoloon. Ihmisen laajempaan luonteeseen ja tämän psykologisen sisällön ongelmiin perehdyn tarkemmin luvussa 3, mutta juuri nyt riittää toteamus siitä, että tämä *tahto selviytymisestä* erottaa olennaisesti olevan ja ei-olevan toisistaan.

Kyseiseen seikkaan liittyy nimittäin vahva filosofinen ongelma: miten tahdellinen olento voi tehdä päätöksen ei-tahdollisen olennon puolesta ja väittää, että mikäli tällä olisi

myös kyseinen tahto, haluaisi hänkin tuon saman päätöksen tehtävän puolestaan? Tilannetta ei voida verrata esimerkiksi koiran viemiseen (vastoin tämän tahtoa) eläinlääkäriin, minkä seurauksena lemmikki saattaa kokea hetkellistä kipua, mutta mikä pitkällä aikavälillä johtaa (toivottavasti) parantuneeseen elämänlaatuun. Koira on nimittäin jo olemassa; sillä on jo *jatkamisen arvoinen elämä*. Sen sijaan kysymys siitä, tulisiko ei-oleva tuoda kivuttomasta tilasta kivun, kärsimyksen ja tuon selviytymishalun ja tahdon piiriin on huomattavasti vaikeampi kysymys, johon ihminen ei voi vastata yksioikoisen myöntävästi perspektiivistä, joka sisältää biologisia viettejä ja omahyväisiä haluja; jo pitkään olemassa ollut ei voi tehdä päätöstä ikään kuin hän voisi kuvitella, miten ei-oleva asiasta ajattelisi⁵⁶.

Antinatalistinen argumentti elämän arvon kyseenalaistamisesta ei täten nojaa pro-mortalistisiin periaatteisiin, joiden mukaan kuvitellut Marsin kansalaiset tulisi likvidoida tai ihminen tappaa perustuen yksinomaan kivun ja kärsimyksen läsnäoloon. Kyse on epäsymmetriasta ja siitä, mikä olennainen ero olevan ja ei-olevan välillä metafysisesti vallitsee.

2.4.3 Ongelmat argumentissa elämisen arvoisesta elämästä

Immanuel Kantia muistellessamme voimme todeta, että toisen olemaan tuominen olisi periaatteessa hyväksyttävää, mikäli me voisimme kuvitella varmaksi, että tuo ei-oleva voisi olla valmis hyväksymään päätöksemme. Tämän sijasta me heitämme kolikkoa: Ihminen saattaa elämässään todeta, että hän ei olisi ikinä halunnut syntyäkään tai että hänen elämänsä ei muuten ole elämisen arvoista. Ihmisille ei ole täysin tuntematon esimerkiksi ajatus siitä, miten jonkun yksilön olisi parempi olla kuollut kuin elää jossain tietyssä kärsimyksen tilassa⁵⁷. Esimerkiksi lyhytromaanissa *Ivan Iljitsin kuolema* Leo Tolstoi kuvaa kärsivän miehen kuolinkamppailua ja sitä, miten tämän lähimmäiset toivovat hänen jo kuolevan pois⁵⁸. Lähihistoriaa tuntevat saattavat myös olla tietoisia Hisashi Ouchin tapauksesta, jossa kyseinen mies altistui suurelle määrälle radioaktiivista säteilyä ja kuoli 83 päivää kestäneiden valtavien tuskien jälkeen. Ajatus ei-elämisen arvoisesta elämästä ei ole lainkaan vieras, minkä myös pro-natalistien on mahdollista hyväksyä. Aihe ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, vaan siitä käydään edelleen laajoja keskusteluja esimerkiksi eutanasian viitekehityksessä⁵⁹.

Benatar toteaa, että vanhemmat pelaavat täten ikään kuin venäläistä rulettia lisääntyessään: tilanteesta, jossa vaihtoehtoina on elämisen arvoinen- ja ei-elämisen arvoinen elämä, vain osa sylintereistä on ladattu, kun taas tilanteessa, jossa vaihtoehtoina ovat

⁵⁶ Singh 2023, 138

⁵⁷ Cushing 2022

⁵⁸ Tolstoi 2001

⁵⁹ Hänninen 2022

kärsimystä sisältävä elämä ja elämä ilman kärsimystä, ovat kaikki pesät täynnä⁶⁰. Vain koska lisääntyjän asemassa oleva yksilö pitää elämäänsä elämisen arvoisena, tai jopa varsin nautittavana ja oikein hyvänäkin, ei tämä johda suoraan siihen, että oman jälkeläisen kokemukset omasta olemassaolostaan tulisivat olemaan samanlaiset. Mikäli ihminen tosiaan päättää elämänsä aikana syystä tai toisesta, ettei hän olisi halunnut ikinä syntyä, ovat vanhemmat totisesti toimineet Kantin esittämää kategorista imperatiivia vastaan ja käyttäneet lasta pelkkänä välineenä.

Tätä päättelyketjua vastaan on esitetty omasta mielestäni varsin heikosti perusteltu argumentti: mikäli ihminen väittää, että olisi ollut parempi, mikäli hän ei olisi ikinä syntynytäkään, puhuu hänen olemassaolonsa tätä väitelausetta vastaan; jos kerran on vielä elossa niin se tarkoittaa, että haluaa todellisuudessa vielä elää. Täten elämä on elämisen arvoista. Täten ihminen antaa hyväksyntänsä sille, että on tullut syntyneeksi⁶¹. Lisäksi on mahdollista väittää, että mikäli päättää olla hankkimatta lapsia, riistää ihminen tällöin ei-olevalta elämisen arvoisen elämän.

Benatar ei kuitenkaan ole valmis ottamaan tällaista perspektiiviä vakavasti. Tämä nimittäin johtaisi siihen, että elämää vastaan saisivat puhua ainoastaan ne, jotka ovat jo lakanneet elämästä, toisin sanoen itsemurhan suorittaneet⁶². Tämänkaltainen väitelause kuulostanee itse kunkin korvaan kyseenalaiselta riippumatta siitä, onko valmis hyväksymään antinatalistista filosofiaa ajatussuuntana vai ei.

Mitä taas elämisen arvoisen elämän riistämiseen tulee, ei tämäkään mielestäni ole kovin rakentava tapa lähestyä lisääntymistä kokonaisuutena. Mikäli nimittäin synnyttämättä jättäminen *riistäisi* (painotan tätä sanaa) elämän joltain ei-olevalta, johtaisi tämä jollain lailla antinatalismista katsottuna vastakkaisen ääripään argumentaatioon. Mikäli nimittäin lisääntymättömyys voitaisiin nähdä näin syvällisellä tasolla moraalittomana tekona, olisi jokainen hyödyntämättä jätetty siittiö ja jok'ikinen hedelmöittymätön munasolu leimattavissa tuolla raflaavalla tuomiolla *mahdollisen elämän riisto*. Kukaan (tai ainakin hyvin harva) tuskin on valmis menemään pro-natalismissaan näin pitkälle, samalla lailla kuin kukaan (tai ainakin hyvin harva) kannattaa tosissaan pro-mortalistista tai epikurolaista lähestymistapaa ihmiselämään.

On hyvä tiedostaa, että monet antinatalistit eivät pidä argumenttejaan tyhjentävinä tai ongelmattomina: sekä Benatar, Häyry että Ligotti toteavat, ettei lapsettomuuden puolesta ole

⁶⁰ Benatar 2024, 171

⁶¹ Benatar 2024, 179

⁶² Benatar 2024, 179

mahdollista antaa sellaista perustetta, joka perusteellisesti mitätöisi kaikki vastaväitteet⁶³. Toisaalta tulee myös todeta, että kaikkia (tai suurinta osaa) pro-natalismin puolesta esitettyjä perusteluita vastaan taas on mahdollista esittää kolikon kääntöpuoli. Esimerkiksi ongelmaan epäsymmetriasta voi vastata kieltävästi ja todeta, ettei mitään epäsymmetriaa olekaan.

Tämän tutkielman kannalta on kuitenkin tärkeintä esittää tiettyä näkökulmaa edustavien ajattelijoiden perusteluita sen sijaan, että kohteeksi otettaisiin absoluuttisen totuuden löytyminen. Syntyvyydestä käytävä keskustelu on loppupeleissä moraalikysymys, eikä moraalialia voida koskaan perustella puhtaasti tieteellisin metodein⁶⁴. Voimme kuitenkin tarkastella lapsettomuutta puoltavaa filosofiaa jo olemassaolevien teorioiden kautta ja kokeilla, miten antinatalistinen perspektiivi lähestyy teesejään niiden kautta.

Tämä väitteiden ja vastaväitteiden vastakkainasettelu kuitenkin johtaa tämän tutkielman seuraavaan lukuun. Pro-natalistin on nimittäin mahdollista tarkastella sekä epäsymmetriaa että muita tässä luvussa esitettyjä perusteluita ja todeta ne joko elämästä irrallisiksi tai muuten irrelevanteiksi⁶⁵. Moni on sitä mieltä, että ihmiselämä pitää sisällään loppupeleissä enemmän hyvää kuin pahaa. Mikäli lisäännymme, emme me tuo olemaan Le Guinin kuvaamaa *Omela*, vaan ihmisen, jonka elämä on itseisarvoisen arvokas ja, mikä tärkeintä, täynnä ilon ja tyytyväisyyden hetkiä.⁶⁶

Antinatalisti voi kuitenkin nostaa sormensa ja huudahtaa: ”Aha! Mutta mihin tämä kokemus ilon ja tyytyväisyyden täyttämästä elämästä perustuu?”. Tähän voineen kuvitella pro-natalistin vastaavan ”Omaan henkilökohtaiseen kokemukseen!”. Seuraavaksi syvennyn laajemmin tuohon perusteluun *omasta kokemuksesta* ja siitä, millaisen elämän lisääntyjä jälkikasvulleen itseasiassa antaa. Onko se niin positiivinen kokonaisuus kuin monet väittävät, vai onko tästäkin seikasta mahdollista löytää tuo yllä mainittu kääntöpuoli?

⁶³ Esimerkiksi Benatar 2006, preface

⁶⁴ Pihlström 2018, 53-54

⁶⁵ Jos pro-natalisti toteaa esimerkiksi epäsymmetrian olevan irrallinen tai irrelevantti, niin siitä seuraa, että antinatalistien ja pro-natalistien välistä dialogia ei voida tarkastella tietellisesti (myöskään pro-natalistien näkökulmasta)

⁶⁶ Spurrett 2024, 10

3. Uusi elämä: Olemisen valheita ja tragedioita

Yksi suosituimpia argumentteja, joita Benatarin epäsymmetriaa vastaan on esitetty on se, että uutta elämää voidaan pitää *aloittamisen arvoisena*, mikäli sen voidaan olettaa pitävän sisällään enemmän iloa, nautintoa, mielihyvää ynnä muita positiivisia asioita kuin kipua, kärsimystä, pelkoa ynnä muita negatiivisia elementtejä⁶⁷. Luvun 2 aikana pyrin jo valaisemaan antinatalistisia näkemyksiä siitä, miksi tällainen argumentointi on ylipäätään ongelmallista, mutta totesin myös sen, ettei pätevinkään argumentti ole muuta kuin pysäyttämätön voima, joka kohtaa liikuttamattoman objektin. Varsin usein lisääntymistä vastustavat ideat ja väitelausedet kohtaavat tiellään objektin, joka on ihmiselämän muotoinen; pro-natalistinen maailmankatsomus perustuu pitkälti ihmisten omakohtaiseen kokemukseen siitä, millainen heidän elämänsä on ja millainen heidän asuttamansa maailmankaikkeus on⁶⁸. Nämä kokemukset saattavat kiteytyä esimerkiksi seuraavanlaisiksi vasta-argumenteiksi lisääntymistä vastustavia ajattelijoita vastaan: ”Oma elämäni on varsin hyvä” tai ”Tämä maailma on varsin hyvä paikka elää” tai ”Ihmisenä eläminen on rikkaus sinänsä”.

Tämän luvun aikana pyrin eri ajattelijoita käyttäen saamaan antinatalistiseen filosofiaan nojaavan vastauksen siihen, onko todellisuus edellä kuvattujen väitelauseden kaltainen. Tarkastelen ihmismielen psykologisia tekijöitä, jotka toisaalta vaikuttavat hänen arvioon oman elämänsä laadusta, toisaalta aiheuttavat hänelle ylimääräistä harmia. Syvennyn kysymykseen ihmisten vapaudesta tehdä objektiivisia arvioita elämän laadusta ja vapaudesta tehdä omakohtaisia valintoja lisääntymisen suhteen. Lisäksi käsittelen tietoisuuden sisältyvää ongelmaa laajemmin ja tarkastelen kärsimystä laajassa kontekstissa, joka valoittaa perusteluita antinatalistisen filosofian takana. Luvun laajempuna tarkoituksena on vastata kysymykseen siitä, kuinka hyvä hyvänä pidetty elämä todellisen objektiivisesti on.

3.1 Voiko omakohtaiseen kokemukseen luottaa?

Eleanor H. Porter kirjoitti vuonna 1913 perheen pienimmille tarkoitetun teoksen nimeltä *Pollyanna*, jonka samaa nimeä kantava päähenkilö pyrkii tarinan aikana parhaansa mukaan löytämään positiivisen puolen kaikista kohdalle osuneista vastoinkäymisistä. Tämänkaltaisen ajattelun funktion voi löytää myös kotimaisista lastenkirjoista, kuten esimerkiksi Tove Janssonin 1946 kirjoittamasta kirjasta *Muumipeikko ja Pyrstötähti*. Siinä Muumipappa herää yöllä avaamaan oven Piisamirotalle, jonka koti on tuhoutunut ensin mainitun suorittamassa siltaprojektissa. Muumipappa pyytää anteeksi, päästää märän otuksen sisälle ja päättää tarjota

⁶⁷ Benatar 2006, 61

⁶⁸ Benatar 2006, 64

rohkaisuksi lasillisen palmuviiniä, mutta kun hän kurkottaa pulloa hyllyn päältä, tipahtaa eräs vanha kulho lattialle ja särkyi. Muumimamman tullessa paikalle harmistuneen Papan luo Mamma toteaa vain ”Hyvä vain, että se meni rikki, Se oli niin kamalan ruma.”⁶⁹

Muumimamma noudatti tällaisen lohdutuslauseen sanoessaan niin kutsuttua Pollyanna-periaatetta⁷⁰. Tämä psykologinen ilmiö pätee Benatarin mukaan siten, että ihminen helposti painottaa elämäänsä muistellessaan ja tulevaisuutta suunnitellessaan positiivisia asioita negatiivisten sijaan, ja pyrkii ennen kaikkea löytämään kaikkien tapahtumien tai päätösten myönteiset puolet.⁷¹

Pollyanna-periaatteen vaikutuksen voi itse kukin havaita omassa elämässään. Mikäli ihminen tekee jonkin päätöksen, tajuaa myöhemmin sen olleen ehkä kehnempi kuin mitä alunperin oli odottanut, pyrkii hän siltikin löytämään perustelun sille, miksi lopputulos on jokatapauksessa paras mahdollinen.

Sanotaan vaikka, että Aaro miettii pitkään, kumman puhelimen hän ostaa: A:n vai B:n. Lopulta päätös taipuu B:n puolelle ja hän vie sen mukanaan kotiin. Kun hän seuraavana päivänä kuitenkin kertoo ystävilleen ostoksestaan, antavat nämä yhtäkkiä valtavan määrän perusteluita sille, miksi A olisi sittenkin ollut parempi. Ensijärjestyksestä selvittyään Aaro kuulee hyvän ystävänsä Reinon toteavan: ”No mutta se hyvä puoli B:ssä on, että sen kamera on aivan ensiluokkainen”. Koska Aaro ei halua hyväksyä, että on tullut tehneeksi kehnon päätöksen, hän huudahtaa kaveriporukan keskellä: ”Niin! Senhän takia minä tämän B:n itseasiassa valitsinkin! Minä kun niin rakastan valokuvaamista!”.

Totuus on se, että Aaro ei ole ikinä ollut aktiivinen kuvien napsija. Muumimamma olisi luultavasti ollut tyytyväinen, mikäli Muumipapan rikkoma kulho olisi pysynyt ehjänä. Kuitenkin aiheesta kysyttäessä nämä kummatkin väittäisivät, että lopputulos oli lopulta positiivinen.

Benatarin mukaan tällainen ajattelu pätee itseasiassa koko elämään ja siitä tehtyihin jälkikäteisarvioihin. Suomalaisena esimerkkinä voisi antaa armeijan, jonka muistelu on sen käyneiden keskuudessa varsin mieluisaa puuhaa; inttiaikaa muistellaan usein kaiholla, vaikka harvalla tuskin oli kovin mukavaa herätä keskellä yötä pitämään vahtia riipaisevassa pakkasyössä. Synnyttäneet naiset eivät muistele kokemaansa kipua niin pahana kuin se todellisuudessa oli, vaan saattavat olla koetusta kivusta huolimatta valmiita hankkimaan lisää lapsia (tämä tosin johtuu kehon erittämistä hormoneista eikä Pollyanna-periaatteesta).

⁶⁹ Jansson 2018, 20

⁷⁰ Margaret Matlinin ja David Stangin alunperin esittämä termi, joka perustuu Porterin kirjaan.

⁷¹ Benatar 2006, 64-65

Kysymys luonnollisesti kuuluu: miten tämä liittyy antinatalismin puolustamiseen? Eikö tällaisen psykologisen periaatteen olemassaolo ole melkoisen hyvä asia? Tähän vastauksena antinatalistista filosofiaa puoltava voisi esittää vastakysymyksen: *Millaisena ihmiselämä näyttäytyisikään, mikäli tätä psykologista taipumusta ei olisi?*

Mikäli pro-natalistinen argumentti kuuluu, että ihmiselämä tuntuu pitävän sisällään enemmän hyvää kuin pahaa, saatta Pollyanna-periaate osoittaa tämän kokemusperäisen väitelauseen olevan varsin ongelmallinen. Jälkikäteen muodostettu arvio ei nimittäin poista alkuperäistä tuskaa. Synnytyskivut tapahtuivat, vaikka niitä myöhemmin pidettäisiinkin lopputuloksen arvoisina. Aaro totisesti koki hetkellistä pettymystä päätöksestään, vaikka sitten onnistuneesti peittikin sen tekaistujen perusteluiden alle. Kehno puhelin on ostettu. Kulho on mennyt rikki. Sitä ei voi enää perua. Ihmisen kokonaiskuva omasta elämästään saattaa siis vaikuttaa myönteiseltä, mutta tämä ei Benatarin mukaan kerro koko totuutta tuon elämän aktuaalisesta sisällöstä.

Benatar esittää Pollyanna-periaatteen lisäksi kaksi muuta ihmismielen toimintoa, jotka sallivat yllä mainitun kaltaisen periaatteen toiminnan, ynnä yleisen kokemuksen elämän myönteisestä kulusta. Nämä ovat *taipumus sopeutua* ja *taipumus verrata itseään muihin*.⁷²

Evoluution avainsana on juuri *sopeutuminen*, ja tämä samainen laadullinen piirre on sallinut ihmisen levittäytyä maapallon kaikkiin kolkkiin aina kuumimmilta aavikoilta kylmimmille tuntureille asti. Me sopeudumme paitsi uusiin elinympäristöihin, myös eteemme sattuneisiin vastoinkäymisiin. Yllä mainittu armeija saattaa monelle alokkaalle olla alussa koetteleva ja ylikuormittava kokemus, koska se eroaa niin radikaalisti normaalista arjesta ja tutuksi koetusta elinympäristöstä. Tähänkin on kuitenkin mahdollista sopeutua. Aina pienistä kiputiloista suurempiin katastrofeihin kuten kotitalon sortumiseen tai jopa oman raajan menettämiseen ovat elämän vastoinkäymiset sellaisia, että ihmismieli löytää keinon elää niiden kanssa.

Itsensä vertaaminen muihin on kenties arkipäiväisempää, mutta yhtä tärkeää. Perinteisen suomalaisen mentaliteetin mukaan ei ole niin väliä kuinka hyvin itsellä menee, kunhan asiat ovat paremmin kuin naapurilla. Suurissa vaikeuksissa ollessamme saatamme löytää itsemme ajattelemassa jotakuta toista, jonka tilanne on vielä huonompi kuin omamme. Tällaisen vertailun kautta omat opiskelustressit, työelämäpelot tai Kelan vaatimat perintämaksut eivät välttämättä näyttäydy niin kovin apokalyptisiltä kuin ne ensisilmäyksellä vaikuttivat.

⁷² Benatar 2006, 67-69

Kummankin psykologisen toiminnon kanssa kuitenkin pätee edelleen toteamus siitä, että ”*kulho on mennyt rikki*”. Kärsimämme pahat on jo lisätty Derek Parfitin kuvaamalle objektiiviselle listalle ja vaakakupit ovat alkaneet kallistua kivun ja kärsimyksen puolelle riippumatta siitä, millaisia arvioita ihmiset tuosta metaforisesta vaasista jälkikäteen tekevät.

Se että ihminen kokee siltikin olemassaolonsa tarpeeksi siedettäväksi ei tarkoita sitä, etteivätkö asiat voisi olla paremmin tai että asioiden kuuluisi olla niin kuin ne ovat. Ihmisten kokemus siitä, että heidän elämänsä ovat joidenkin tiettyjen olosuhteiden puitteissa elämisen arvoisia ei vielä johda siihen, että nuo puitteet olisivat hyvät tai hyväksyttävät. Benatar antaa tästä esimerkkinä orjuuden: vain sen tähden, että jossain maassa on orjia, jotka pitävät elämäänsä elämisen arvoisena ei tarkoita sitä, etteikö heidän asiansa voisi olla paremmin mikäli he eivät olisi orjia, tai että orjuus olisi ylipäättään myönteinen asia⁷³.

Kuten Benatar toteaa, meidän halumme ovat olosuhteidemme rajaamia⁷⁴. Käsitksemme ”hyvästä elämästä” perustuu siihen, mitä on mahdollista saavuttaa sen sijaan, että meillä olisi jonkinlainen halu pyrkiä *objektiivisesti* parhaaseen mahdolliseen olemassaoloon. Tästä hän antaa esimerkkinä elinikäämme: mikäli joku lähimmäisistämme kuolee ennen ikävuotta 240, emme me koe tätä suureksi tragediaksi. Miksi? Koska kokemusmaailmaamme ei kuulu käsitys reilusti yli 100-vuotta kestävästä elämästä. 90-vuotiaana kuolleen ihmisen voidaan sanoa eläneen pitkän elämän, mutta ainoastaan suhteessa ihmiskunnan perspektiiviin. Epäonnistuminen 240-vuoden iän saavuttamisesta ei saa meitä ajattelemaan tuon elämän menneen ”vähemmän hyvin”. Sen sijaan 40-vuotiaana kuolemista voidaan jo pitää traagisena⁷⁵. Antinatalistinen kysymys kuuluukin: elääkö ihminen *oikeasti* hyvää elämää, vai ainoastaan *suhteellisen* hyvää elämää sellaisissa puitteissa, jotka ovat kaiken kaikkiaan melko kurjat?

3.2 Salaliitto ihmiskunnan puolesta

Esseessään *Den siste Messias* norjalainen Peter Wessel Zappfe vertaa ihmisen tietoisuutta irlanninhirven sarviin: tuo majesteettinen otus sai evoluution myötä päänsä jatkeeksi niin valtavan sarviparin, että niiden paino alkoi olla sille itselleenkin liikaa. Evoluution jylhä taidonnäyte koitui sen kantajalle turmioksi, kun tuo hirvi ei enää kyennyt raahaamaan monoliittisiä sarvia mukanaan⁷⁶.

Zappfen mukaan ihmisen sekä tietoisuutta että psykologiaa voidaan tarkastella tällaisina evolutiivisen ylilyönnin kaltaisina oikkuina; elääksemme me tarvitsemme tietyn määrän

⁷³ Benatar 2006, 100-101

⁷⁴ Benatar 2006, 80

⁷⁵ Benatar 2006, 82

⁷⁶ Zappfe 2004, 5

selviytymiskeinoja, jotka estävät meitä kaatumasta metaforisten sarviemme alle. Käsittelen seuraavien lukujen aikana näitä coping- ja kieltämiskeinoja tarkemmin. Seuraavaksi kuitenkin syvennyn siihen pro-natalistiseen sopimukseen, jonka yhteiskunta on joidenkin antinatalistien mukaan sanattomasti luonut pysyäkseen hengissä.

3.2.1 ”...Tomorrow is better yet”

Thomas Ligotti lainaa vahvasti elementtejä Peter Wessel Zappfen ajattelusta omaan filosofiaansa. Teoksessaan *the Conspiracy Against the Human Race* hän hyödyntää Zappfen lanseeraamaa retoriikkaa ja toteaa, että ihmisen ainoa selviytymismahdollisuus tässä *pahansuovan hyödyttömässä* (malignantly useless) maailmassa on oman tietoisuuden rajoittaminen siten, että me vältymme luuhistumasta oman olemassaolomme kauhun alle⁷⁷. Tässä tehtävässä ihminen käyttää hänen mukaansa monia erilaisia metodeja coping-mekanismeista aina itsepetokseen asti. Osa näistä välineistä ovat yksilön henkilökohtaisia selviytymiskeinoja, osa taas yhteisesti jaettuja periaatteita tai salaisuuksia.

Yksi ihmisten jakamista itsesuojelukeinoista olemassaolon kauheuksia vastaan on Ligottin mukaan yhteisesti sovittu valhe siitä, että kaikki *on hyvin* tai että kaikki *tulee päättymään hyvin*⁷⁸. ”In plain language, we cannot live except as self-deceivers who must lie to ourselves about ourselves, as well as about our unwinnable situation in this world”⁷⁹.

Mikäli palaamme yllä kuvattuihin psykologisiin toimintoihin, jotka saavat ihmisen näkemään olemassaolonsa paremmassa valossa kuin kenties olisi syytä, voimme todeta ihmisten käyttävän näitä Pollyanna-periaatteen toimintoja paitsi menneeseen, myös tulevaan. Koska katsoessamme taaksepäin tendenssinomaisesti näemme enemmän myönteisyyttä kuin negatiivisuutta, suuntaamme me tuon saman virhepäätelmän myös tulevaisuuteen. ”Today is better than yesterday and tomorrow will be better still”⁸⁰.

Ottamatta sen enempää kantaa tämänkaltaisen ajattelun merkityksiin ihmiselämässä laajemmin keskityn seuraavaksi tämän huomion antinatalistisiin seuraamuksiin: lisääntymistä suunnitteleva ihminen on taipuvainen näkemään tulevaisuutensa valoisana⁸¹. Tuohon valoisaan tulevaisuuteen on tietysti luonnollista haluta jälkeläisiä, jotka voisivat parhaassa tapauksessa saavuttaa suuremman onnen, kuin mitä lisääntymistä suunnitteleva on elämässään kokenut.

⁷⁷ Ligotti 2010, 26

⁷⁸ Ligotti 2010, 72

⁷⁹ Ligotti 2010, 42

⁸⁰ Ligotti 2010, 124

⁸¹ Toisaalta ihminen voi myös suunnitella lisääntymistä vaikka pelkäisi tulevaa!

Ligotti ottaa kantaa väitteeseen, jonka mukaan Benatarin kaltaisia ajattelijoita tai tämän esittämiä ajatuksia leimaa usein mielisairauden leima; tyypillisistä ajattelutavoista noin radikaalisti poikkeava pohdinta ei voi olla minkään muun kuin mielenterveyden häiriön (usein spesifisti masennuksen) seurausta⁸². Kuitenkin Ligotti huomauttaa, että esimerkiksi masentuneella yksilöllä on helposti paljon realistisempi näkemys ihmisenä olemisesta ja maailmankaikkeuden tilasta kuin monilla ”terveillä”⁸³. Hän viittaa tässä kohtaa yhdysvaltalaiseen psykologian ja filosofian William Jamesiin, joka toteaa, että melankolian tilassa oleva ihminen löytää olemassaolon kauhuun syitä ympäröivistä, jokapäiväisistä tosiseikoista, eikä suinkaan mistään tekaistusta illuusioista⁸⁴. Masentunut ihminen (Ligottin mukaan) näkee ihmisen sellaisena kuin tämä todellisuudessa on: yksinäisenä biologisena sätkynukkena, jonka tietoisuus saattelee tämän ymmärtämään oman tilansa kauheuden. (Ligottin painotus)

Ihmiset eivät kuitenkaan halua päätyä tällaiseen ajatusmaailmaan, mikä on varsin ymmärrettävää; kukaan tuskin haluaisi herätä jonakin aamuna tutusta ympäristöstä, katsella ympäri tuttua huonetta ja todeta, että kaikki ennen niin merkityksellinen on muuttunut osaksi pahansuovan tarkoituksetonta maailmankaikkeutta. Tästä syystä ihminen tarvitsee suojautumiskeinoja. Ne ovat hänelle välttämättömiä. Näihin suojautumiskeinoihin liittyy kuitenkin seikka, joka Matti Häyryn ja Amanda Sukenickin mukaan saa ihmisen vieraantumaan antinatalisesta filosofiasta heti yksilön syntymästä asti: indoktrinaatio.

3.2.2 Yhteisesti jaettu valhe

Kenties on aihetta kysyä, mikä on niin paha indoktrinaatiossa pro-natalistiseen ajatusmalliin. Vaikka se ei voisikaan taistella kaikkia antinatalistisia vastaväitteitä vastaan, on se siltikin ihmisluonnolle ominainen tapa toimia! Ongelmat kuitenkin nousevat, kun Häyryn ja Sukenickin mukaan tuota yleistä taipumusta aletaan käyttää hyödyksi argumentaatioissa antinatalismia vastaan. He antavat lyhyehkön listan pro-natalistisia vastaväitteitä, joita on jo käsitelty tämän tutkielman puitteissa (“Life is good, forward the gift!”, “Give life a chance, even with the pain involved!”, “Life’s wonderfulness makes up for any hardship!”⁸⁵), minkä lisäksi he tarjoavat vielä yhden yleisen vipuvarren, jota usein nostetaan lisääntymistä vastustavia ajattelijoita vastaan: ”Let them decide for themselves!”⁸⁶. Jotta tämä oljenkorsi

⁸² Benatar 2006, 209

⁸³ Ligotti 2010, 66

⁸⁴ James 1902, 163

⁸⁵ Häyry & Sukenick 2024, 43

⁸⁶ Häyry & Sukenick 2024, 43

olisi mahdollista taittaa poikki, tulee katseet jälleen suunnata Zappfen suuntaan. Hänen mukaansa ihmisen elämällä ei ole mitään kaiken kattavaa merkitystä, eikä sillä voikaan olla⁸⁷.

Länsimaiden yhteiskunnallinen kehitys 1700-luvulta eteenpäin, ainakin mitä uskontoon tulee, voidaan karkeasti kuvailla saksalaisen Friedrich Nietzschen kuuluisaakin kuuluisammalla toteamuksella siitä, että Jumala on kuollut ja me olemme hänet tappaneet. Uskontojen merkityksen hupenemisen, tieteellisen maailmankuvan suosion kasvun ja yleisen maallistumiskehityksen myötä ihmiset ovat menettäneet uskon kosmisesta tarkoituksesta.⁸⁸ Häyryn ja Sukenickin mukaan jo uskonto itsessään oli pelkästään ihmiskunnan pyrkimys rakentaa olevaisen ympärille jonkin suuremman merkitysjärjestelmän raamit, jotka voisivat perustella tälle tietoisuuden riivaamalle olenolle paitsi syyn omaan olemassaoloon, myös tarkoituksen kaiken muun olevaisen takana. Usko tuonpuoleiseen auttoi ihmistä uskomaan myös siihen, että maailmankaikkeudessa oli olemassa jonkinlainen oikeus (justice), eikä se ollut vain *pahansuovan hyödytön*.⁸⁹⁹⁰

Uskontojen merkityksen laskiessa niiden tilan ottivat erilaiset kompleksit filosofiset ajatusjärjestelmät, poliittinen optimismi ja lopulta kaikki tämä redusoitui eksplisiittiseen pro-natalismiin. ”This is the story of Western philosophy as a series of reactions to meaning-related challenges, in the service of traditional power structures”⁹¹. Miten tämä sitten liittyy ihmisen valinnanvapautta peräänkuuluttavaan vasta-argumenttiin?

Häyryn ja Sukenickin mukaan yhteiskunta ei fundamentaalisesti ole alusta, jossa voidaan kasvattaa ihmisyksilö niin neutraalisti, että tällä olisi täysi kyky aikuiseksi tultuaan valita, puoltaako hän antinatalismia vai pro-natalismia. Yhteiskunta nojaa siihen uskomukseen, että uusien ihmisten maailmaantuominen on hyvä asia (mikä on yhteiskunnalle välttämätöntä), ja tätä filosofiaa opetetaan myös jokaisen lisääntyneen jälkikasvulle. Merkityksen puutteessa elävän yhteiskunnan on Ligottin mukaan pakko uskoa, että ”Tomorrow is better yet”, ja tämä huomina on mahdollista saavuttaa nimenomaan jatkuvalla lisääntymistoiminnalla⁹²⁹³.

Since we do not have [objective purpose/meaning], reproducers have spontaneously come up with an arrangement that averts the issue. They have children, teach them to have children, and convince themselves and their children that this gives all their lives the objective, or at least intersubjective, purpose required. A perfect, victimless self-deception.⁹⁴

⁸⁷ Fremstedal 2024, 114-115

⁸⁸ Tämä ei kuitenkaan täysin yksioikoinen kehityssuunta, vaan myös vastakkaista kehitystä on tapahtunut.

⁸⁹ Häyry & Sukenick 2024, 3

⁹⁰ Turpeinen 2024, 9

⁹¹ Häyry & Sukenick 2024, 3

⁹² Häyry & Sukenick 2023, 52

⁹³ Ligotti 2010, 177-179

⁹⁴ Häyry & Sukenick 2023, 52

Voisi kuitenkin ajatella (niin kuin myös Häyry ja Sukenick toteavat), että ihmiset eivät enää tänä päivänä näe näitä pro-natalistisia painotuksia yhtä varteenotettavina kuin esimerkiksi maailmansotien jälkeen ja suurien ikäpolvien syntyessä 1946-1950 luvulla. Tämän tutkielman johdannossa nostettiin esille nykyhetkessä käytäviä keskusteluja syntyvyydestä ja siitä, miten yhteiskuntamme päätösvallassa olevat ovat huolissaan syntyvyyden vähentymisestä. Keskustelu käy kuumana: *Miten me saamme ihmiset jälleen suosimaan lisääntymistä?* Indoktrinaatio pro-natalistiseen ajatusmaailmaan alkaa menettää hehkuaan, ja Häyryn, Sukenickin sekä Benatarin mukaan tähän on jo korkea aika tullut. (Käsittelen yhteiskunnallisiin velvollisuuskiin liittyviä velvollisuuseettisiä pro-natalistisia väitelauseita ja antinatalistien vasta-argumentteja tuonnempana).

Ehkä on kuitenkin liian aikaista sanoa, että vaikka lisääntyminen ei olekaan niin suuressa muodissa 2020-luvulla kuin se oli 1950-luvulla, että maailman kansalaiset olisivat kääntyneet kohti juuri *antinatalistista* filosofiaa. Tämä ajatussuunnan edustajat ovat (oletettavasti) edelleen vähemmistö pro-natalisteihin verrattuna. Ajatus siitä, että ihmisten tulisi ”Decide for themselves” on luultavasti hyvissä voimissaan: mikäli enemmistö uskoo pro-natalistiseen ajatusmaailmaan, on se osittain osoitus sen validiudesta. On kuitenkin kyseenalaistettavissa, tarkoittaako yleisen mielipiteen puolella oleminen välttämättä sitä, että on oikeassa. Onko enemmistön jakama näkemys aina korrekti? Antinatalismi ei näet ole ennen ollut sen kehnommin perusteltu näkemys kuin nykyäänkään, vaikka yleisen mielipiteen viisarit alkavatkin hiljalleen kääntyä sen edustaman, lisääntymistä vastustavan ajattelutavan puolelle.

Palaan siis hetkeksi takaisin Benatarin antaman orjuusesimerkin puoleen. Mikäli nimittäin löytäisimme jonkin geologisen lokaation, jossa orjuus on yhteiskunnallisena käytäntönä vielä olemassa, niin luottaisimmeko me tällöin orjien omaan kokemukseen heidän elämänsä laadusta arvioidessamme tuon järjestelmän oikeudenmukaisuutta? Kuten yllä on todettu, elämä voi olla äärimmäisissäkin olosuhteissa elämisen arvoista. Rikkaimmissa maanosissa asuvat arvioivat kokonaisvaltaista tyytyväisyyttä mittaavissa tutkimuksissa elämänilonsa suurin piirtein saman tasoiseksi kuin köyhemmissäkin sijainneissa⁹⁵. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että olosuhteet olisivat näiden kahden välillä samanlaiset: orjuus ei ole parempi kuin vapaus, vaikka orjat eläisivätkin tyytyväisenä tai kokisivat elämänsä elämisen arvoiseksi. Mikäli voisimme tiedossa olevien psykologisten ilmiöiden avulla selittää orjien kokeman tyytyväisyyden rationaalisesti (esimerkiksi Pollyanna-periaate), olisi meillä syy

⁹⁵ Benatar 2024, 178

vastustaa orjuutta tietoon perustuen heidän kokemuksistaan huolimatta⁹⁶. Samalla tavalla antinatalisti voi järkipärisesti perustella oman kantansa riippumatta siitä, mitä yleinen mielipide asiasta ajattelee. Enemmistö-vähemmistö asetelma ei tässä tilanteessa tarkoittaisi sitä, että vähemmistön edustaja olisi näkemyksensä kanssa väärässä.

3.3 Tietoisuus ja sen ongelmat

Ligottin ja Zappfen retoriikkaan kuuluu olennaisena osana puhua ihmisen tietoisuudesta ja sen kahusta (horror). Niin kuin irlanninhirven kanssa, ihmisten voi odottaa kaatuvan oman mahdottomuutensa alla hetkenä minä hyvänsä (tämä voi ilmetä joko ihmiskunnan sukupuuttuna tai massahulluutena⁹⁷). Toisaalta tällaisen kielen käyttäminen ihmisestä on hyvin abstraktia: mikäli ei koe maailmaa samalla tavalla kuin Zappfe ja Ligotti, ja mikäli tuntee oman olemassaolonsa joksikin muuksi kuin kauheaksi, eivät nämä kielipelit liene kovin olennaisia tai edes ymmärrettävissä oman elämän kontekstissa.

Kuitenkin myös Benatar nostaa teoksessaan *Better Never to Have Been* esiin tietoisuuden ja sen, millä tavalla sen voidaan ajatella olevan osa antinatalistista argumentaatiota. Hänen mukaansa ihmisen tietoisuutta ja älykkyyttä voidaan tarkastella *sub specie aeternitatis*, universaalista perspektiivistä, josta meidän kykyjämme ja ominaisuuksiamme on mahdollista katsoa objektiivisemmalla kantilta. Tältä tasolta voidaan muun muassa arvioida sitä, olisiko meidän lajimme olemassaolon laatu miellyttävämpi, mikäli me eläisimme keskimäärin 240-vuotiaiksi nykyisen 70-vuoden sijaan⁹⁸. Benatar esittää tähän aiheeseen liittyen seuraavanlaisen kysymyksen: Onko meidän tietoisuutemme johtanut parantuneeseen elämänlaatuun tarkasteltuna *sub specie aeternitatis*, vai voidaanko meidän eläimiin verrattuna suurempaa älykkyyttämme ja tietoisuuttamme pitää traagisena kehityskulkuna?⁹⁹

Benatar ei itse vastaa tähän kysymykseen suoraan, mutta hän esittää sitä vastustaville yksilöille oman vasta-argumenttinsa. Joidenkin mielestä *sub specie aeternitatis* ei perspektiivinä nimittäin ole oikea tapa lähestyä ihmiselämän laadun arviointia. Tätä näkemystä edustavien mielestä ihmiselämän laadun tarkastelua ei voida irrottaa subjektiivisesta perspektiivistä, sillä juuri yksilön näkökulmastahan me arvioimme kaiken mielekkyyttä ja etenkin olemassaolomme kvaliteettia. Analogian keinoin voitaisiin sanoa, että

⁹⁶ Benatar 2006, 100-101

⁹⁷ Ligotti 2010, 26-27

⁹⁸ Benatar 2006, 82

⁹⁹ Benatar 2006, 84

eihän 12-vuotiaiden luokkaa opettava opettajakaan aseta kokeita tarkastaessaan vastausten standardeja yliopiston tasolle¹⁰⁰.

Benatar ei kuitenkaan ole samaa mieltä. Analogiaa tarkastelemalla voidaan todeta, että 12-vuotiaiden luokkaa opettavan opettajan on kokeita tarkastaessaan tarkoitus selvittää, kuinka hyvin oppilaat suoriutuivat suhteessa omaan ikäluokkaansa. Ihmiselämän mielekkyyttä tarkasteltaessa ihmiset vertaavat usein omaa elämäänsä muihin, niin kuin luvussa 3.1 todettiin. Tämän avulla ihmisen on mahdollista arvioida elämäntilanteensa myönteisemmäksi kuin mitä se ehkä todellisuudessa on. Ihmisen yksilöllinen perspektiivi kertoo siis jälleen kerran, kuinka hyvin tuon yksilön elämä sujuu hänelle annetuissa raameissa, mutta *sub specie aeternitatis* perspektiivin tarkoituksena on selvittää, kuinka hyvät nuo raamit itseasiassa ovat. Onko niiden sisälle mielekästä synnyttää uusia olentoja?

Lisääntymistä vastustavista ajattelijoista ainakin Ligotti, Zappfe ja Linkola ovat sitä mieltä, että ihmisen pitkälle kehittynyt älykkyys ja tietoisuus eivät ole palvelleet häntä millään lailla positiivisesti, vaan tämä kehityskulku on johtanut tilanteeseen, jossa ihmistä voidaan pitää koko eliökunnan suurimpana epäonnistumisena¹⁰¹. Seuraavien alalukujen aikana on tarkoitus selvittää, millaisena nämä ajattelijat ihmisen tietoisuuden näkevät. Tärkeänä kysymyksenä on myös se, voidaanko ihmisen psyykettä pitää kauhun lähteenä, niin kuin Ligotti ja Zappfe asian ilmaisevat¹⁰².

3.3.1 Kauhu ja kuoleman pelko

Koska Ligotti käyttää ihmistä kuvaillessaan paljon kauhuun liitettävissä olevaa kieltä ja kielikuvia, pyrin seuraavaksi löytämään näkökulman, jonka kautta tuo retoriikka olisi mahdollista ymmärtää. Tässä tehtävässä tukeudun suomalaisen tietokirjailijan Tapani Kilpeläisen näkemykseen aiheesta.

Kauhua on itsessään hyvin vaikeaa määritellä¹⁰³. Monet asiat voivat aiheuttaa kauhun tunnetta, eikä tämä psykologinen ilmiö ole suoraviivaisesti liitettävissä sellaisiin ilmiöihin kuin pelko (fear) tai pakokauhu (terror). Yksittäisen määritelmän löytäminen kauhulle voi olla hyvin vaikeaa, ehkä jopa mahdotonta¹⁰⁴. Kuitenkin, jotta voin käsitellä sekä Ligottin että Zappfen ajattelua kokonaisvaltaisesti, tulee minun rajata tuon sanan käyttötarkoitus jollain tavalla. Siksi totean, että tässä tutkielmassa *kauhu* ymmärretään voimakkaaksi negatiiviseksi tuntemukseksi, joka syntyy ihmisen joutuessa kontaktiin arkipäiväisen kokemusmaailman

¹⁰⁰ Benatar 2006, 85

¹⁰¹ Zappfe & Tangenes 2004, 2-4

¹⁰² Turpeinen 2024, 2

¹⁰³ Kilpeläinen 2015, 26-29

¹⁰⁴ Kilpeläinen 2015, 9-10

(esimerkiksi kulttuurin) ja kategorioiden ulkopuolella olevan asian kanssa. Tämän kaltaisia tuntemuksia voi kuvata arkikielen termillä *kauhu*. Kategorioilla viitataan tässä ajatukseen siitä, miten ihminen jäsentee todellisuuttaan: me luomme maailmasta totuusolettamia, kategorioita, joiden kautta ymmärrämme sitä olevaisen kenttää, jossa elämme. Filosofisessa viitekehyksessä kategoriat ovat laajin mahdollinen jäsentelyn tapa; kategorioiden järjestelmän tarkoituksena on vastata meille kokonaisvaltaisesti kysymykseen siitä, mitä on olemassa¹⁰⁵. Käsitettä voidaan mielestäni verrata myös psykologiassa käytettyyn *skeeman*¹⁰⁶ käsitteeseen, joka on ihmisen psykologinen tapa jäsenellä ja selittää todellisuutta. Mikäli kohtaamme jonkin ilmiön tai asian, josta meillä ei vielä ole muodostunut skeemaa, aiheuttaa tuon kohteen tarkasteleminen joko puoleensa vetävää uteliaisuutta tai pois päin hylkivää kuvotusta tai, tämän tutkielman kannalta paljon olennaisempaa, kauhua¹⁰⁷. (Kauhun lähde on meidän kokemusmaailmassamme *kategoriavirhe*.) Tätä kauhun määritelmää voidaan hyödyntää esimerkiksi kuolemaa tarkasteltaessa:

Ligotti toteaa, että kuoleman pelko itsessään on kuolemaa pahempi asia¹⁰⁸. Ihmisen olemassaolon päässä odottaa kuolema jokaista ja tältä pahalta on mahdotonta välttyä. Vaikka onnistuisikin elämään sellaisen elämän, jossa hyvät aspektit ovat olleet paljon runsaammat kuin pahat seikat, tulee jokainen syntynyt kokemaan kaikkein suurimman tragedian ennen pitkää, joko läheisten menehtymisenä tai omien elinpäivien ehtymisenä¹⁰⁹. Tämän tajuaminen voi aiheuttaa ihmisessä suurta epätoivoa, tai jopa kauhua. Meillä kun ei ole mitään varmaa tietoa siitä, mitä kuoleman jälkeen tapahtuu tai miltä tuntuu olla kuollut. Rationaalisesti voisimme todeta, että kuoleman tilassa me emme koe mitään. Se on neutraali tila, aivan kuten tila ennen syntymää. Kuitenkin *kokemus* tuosta olemisen muodosta on meille tuntematon, ja täten jää auttamattomasti kategorioidemme ulkopuolelle. Tällainen ajatus taas aiheuttaa suurimmassa osassa ihmisiä pelon ja ahdistuksen tunteita.

Näin tapahtui muun muassa Leo Tolstoille, joka suuret romaanit *Sota ja Rauha* ja *Anna Karenina* kirjoitettuaan vaipui suuren epätoivon valtaan. Hän oli elämänsä aikana menettänyt monia läheisiä ihmisiä, mukaan luettuna omia lapsiaan, joten kuoleman läsnäolo ja pelko sen saapumisesta painoivat hänen mieltään syvästi¹¹⁰. Osa hänen kokemistaan ajatuksista heijastui varmasti myös *Ivan Iljitšin kuolemaan*, jossa kuoleman pelko on alati läsnä hyvin

¹⁰⁵ Thomasson 2004

¹⁰⁶ Michalak 2024

¹⁰⁷ Kilpeläinen 2015, 32

¹⁰⁸ Ligotti 2010, 75

¹⁰⁹ Modernissa filosofisessa thanatologiassa painotetaan usein nimenomaan *toisen* kuolemaa ja tämän tärkeyttä ihmisen elämän merkityksellisyyteen: Pihlström 2010, 121

¹¹⁰ Lehtinen 2012, Leo Tolstoi *Tunnustuksia* suomennoksen esipuhe

voimakkaana ja kuin käsin kosketeltavana. Kyseinen lyhytromaani havainnollistaa taidokkasti sitä kauhua, jonka kuoleman kohtaava ihminen voi joutua kokemaan ennen poistumistaan tästä maailmasta.

Tämän kaiken tarkoituksena oli valottaa sitä, että ihmisen tietoisuutta voidaan totisesti pitää yllä mainitun perusteella jonkinlaisena kauhun lähteenä (tai että kauhu on yksi mahdollinen, vakavasti otettava psyykkinen kokemus), eli ihmisen voidaan katsoa vetäneen korkeamman älykkyytensä kautta lyhyemmän tikun, ainakin tarkasteltuna *sub specie aeternitatis*. Eläimillä on tunnetusti selviytymisvaisto, mutta ne eivät samalla tavalla vaikuta kokevan kauhua oman egonsa menettämisestä kuoleman kautta kuin ihminen, eivätkä ne oletettavasti voi kokea kategorioiden avulla määriteltyä kauhun tunteita¹¹¹¹².

En aio keskittyä kuoleman filosofiaan kokonaisvaltaisesti tämän tutkielman aikana. Kyseinen kokonaisuus oli helpoin tapa havainnollistaa sitä, miten tietoisuus saattaa olla määriteltävissä huonoksi tai jopa kauheaksi asiaksi, eikä välttämättä Nicholas Humphreyn sanoin ”wonderfully good”¹¹³. Joidenkin antintalistien mukaan kaikki sellaiset asiat, jotka erottavat meidät korkeamman tietoisuuden tason kautta muista eläimistä, voivat olla käsiteltävinä sellaisiksi, jotka antavat lisäargumentteja antinatalistiselle filosofialle. Seuraavaksi käsittelen näistä muutamaa.

3.3.2 Moraalista

Moraali on syväkoodattu meidän inhimilliseen rakenteeseemme, eli meidän olemassaolomme kuuluu olennaisesti ympäröivän todellisuuden ja muiden ihmisten toiminnan moraalinen arviointi¹¹⁴. Me emme voi tahdon voimalla irrottaa itseämme moraalin piiristä, emmekä me tarvitse ulkoisia perusteluja (uskonnollisia, sosiologisia tai yhteiskunnallisia) sen noudattamiseen. Moraalia tulee noudattaa sen itsensä vuoksi, eikä niinkään välineenä jonkin muun päämäärän saavuttamiseksi¹¹⁵.

Tällaisesta perspektiivistä voidaan jälleen antaa esimerkkinä Fjodor Dostojevskin hahmo Raskolnikov: Tämä luulee löytäneensä hyvän perusteen omalle moraalittomalle toiminnalleen. Hän kuvittelee mielessään, että on oikeutettua tappaa vanha koronkiskurieukko, mikäli hän noudattaa itse itselleen selvittämää syytä tuon kauhean teon suorittamiseen. Hän luulee olevansa Napoleonin tavoin perinteisten moraalisten sääntöjen

¹¹¹ Ligotti 2010, 28

¹¹² Vaikkakin eläimet kokevat *pelkoa* ja *stressiä*: Asma 2014

¹¹³ Ligotti 2010, 24

¹¹⁴ Pihlström 2018, 38

¹¹⁵ Pihlström 2018, 60, 74

yläpuolella, mutta kun hän suorittaa veritekonsa ja iskee uhriaan kirveellä, ei hänen moraalinnsa annakkaan periksi. Hän vaipuu epätoivoon ja syvään sairastumisen tilaan.

Vaikka kyseinen tarina ei olekaan tapausesimerkki modernista psykologian oppikirjasta, havainnollistaa se silti jotain olennaista ihmisyydestä, niin kuin kaikki suuret taideteokset tekevät. Ihminen ei voi järkeistää itseään lopullisesti moraalin ulkopuolelle. Hänen voidaan sanoa olevan tuomittu seuraamaan omaa sisäistä Samu Sirkkaansa, vaikka sen antamat ohjeet eivät aina olisikaan miellyttäviä tai itsestäänselviä. Moraalin noudattaminen saattaa olla toisinaan hyvin epämiellyttävää, tuskallista ja epävarmaa¹¹⁶.

En aio pessimistisesti väittää, että moraalin läsnäolo ihmisen mielessä olisi lueteltavissa itseisarvoisen pahaksi asiaksi, sillä tätä se ei melko ilmeisesti ole. Moraali mahdollistaa yksilöiden välisen luottamuksellisen yhteiselon, ja estää meitä summamutikassa syyllistymästä hirveisiin tekoihin. Moraalin voidaan kokonaisuutena katsoa olevan myönteinen piirre psykologiassamme.

Kuitenkin myös tällaisesta äärimmäisen olennaisesta ja hyödyllisestä piirteestä on löydettävissä tuo *kääntöpuoli*. Moraali voi potentiaalisesti aiheuttaa ihmiselle kärsimystä ja saattaa hänet tilaan, jossa yksilö joutuu kokemaan (Ligottin sanoin) tietoisuuden kauhun. Tällaisesta tilasta voi antaa esimerkkinä Raskolnikovin, mutta se ei mielestäni palvelisi antinatalistista argumentaatiota: kyseinen hahmo teki tietoisesti moraalittoman teon ja on täten syyllinen. Eikö syyllisen olekin oikeutettua tuntea katumusta tekonsa suhteen? Aionkin hyödyntää seuraavaksi Ligottin antamaa havainnollistavaa esimerkkiä.

Mikäli me kotona ollessamme huomaamme tiskialtaamme olevan tukossa tai, vielä pahempaa, että meidän vessassamme on jotain vikaa, joudumme hetkellisen ärsyyntymisen tai muun vastaavan tunteen valtaan. Muistamme kuitenkin, että muuan hyvä ystävämme on ammatiltaan putkimies. Otamme puhelimen käteen, pirautamme nopean puhelun ja jäämme odottamaan kyseisen henkilön saapumista. Häntä ei kuitenkaan illan kuluessa kuulu saapuvaksi. Myöhemmin käy ilmi, että hän on matkalla ollessaan joutunut kuolonkolarin uhriksi ja menehtynyt.¹¹⁷

Suurin osa ihmisistä lienee valmis väittämään, että kyseisessä skenaariossa puhelun suorittanut henkilö ei ole tehnyt mitään moraalisesti väärää: hänhän yksinkertaisesti soitti tuttavalleen sillä intentiolla, että tämä auttaisi häntä korjaamaan putkistoihin liittyvän ongelman. Hän oli jopa valmis maksamaan hyvästä työstä sopivan palkan. Kuitenkin suurin osa ihmisistä lienee myös valmis ymmärtämään, ettei puhelun tehnyttä henkilöä ole tällaisessa

¹¹⁶ Pihlström 2018, 63

¹¹⁷ Ligotti 2010, 99-100

tilanteessa helppoa lohduttaa. Vaikka hän ei ole suoraan syyllinen ystävän kuolemaan, vaikutti hänen oma toimintansa suoraan siihen, että ihminen on nyt menehtynyt. Tätä seuraavat moraaliset tuskat lienevät valtaisan, eikä niistä ole mahdollista päästä helposti eroon pelkän järjeistämisen avulla¹¹⁸.

Ligotti hyödyntää kyseistä esimerkkiä osoittaakseen, ettei ihminen ole omaa kokemusmaailmaansa hallitseva *itse* (a self), vaan jopa meidän fundamentaalinen olemuksemme moraalisisina olentoina on jonkin ulkopuolisen voiman (biologian) säätelemä. Me emme pysty järjeistämään (reason) itseämme vapaaksi syyllisyyden tunnosta, vaan meidät on tuomittu sätkimään nukan lailla biologisten toimintojen armoille pahansuovan hyödyttömässä maailmassa, joka nuo toiminnot määrittelee. Me emme ole vallassa, emmekä me ole *joku*.¹¹⁹

Ihmisen tietoisuus saallii meidän muun muassa katuvan menneisyyttä, kärsivän nykyisyydessä ja huolehtivan tulevaisuuden suhteen. Vaikka Pollyanna-periaatteen kaltaiset psykologiset mekanismit saavatkin suurimman osan ihmisistä näkemään elämänsä valoisemmin, tulee meidän rehellisyyden nimissä myös kysyä, mitä seuraa sen jälkeen, kun nuo illuusiot lakkaavat toimimasta¹²⁰. Mitä ihmistä kaikkien elämän arkipäiväisten kategorioiden takana odottaa? Ligotti vastaa tähän kysymykseen ehkä nihilistisimmällä mahdollisella tavalla: ei mitään.

3.3.3 Biologinen nukke

Heprealaisen Raamatun runollisista kirjoista löytyvä *Saarnaajan kirja* kuvaa kaanonisesti Salomonin sanoin sitä, miten turhaa ihmisen elämä auringon alla itseasiassa on. ”Mitä hyötyä on ihmiselle kaikesta vaivannäöstä, jolla hän itseään rasittaa auringon alla?”¹²¹ on kysymys, jonka moni lienee kysynyt itseltään ainakin kerran elämänsä aikana. Saarnaaja hankkii kirjan aikana itselleen rikkauksia, rakkautta ja viisautta, mutta huomaa kaikkien näiden kohdalla, että niiden havittelu on vain tuulen tavoittelua; ”Silmä ei saa näkemisestä kylläänsä eikä korva täyttään kuulemisesta”¹²². Ihminen ei ole koskaan tyytyväinen saavutuksiinsa, eikä mikään määrä rikkauksia saa ihmistä toteamaan ”Näin on hyvä” tai että ”Tämä on tarpeeksi”. Saarnaaja ei loppujen lopuksi löydä auringon alta mitään, mikä olisi kaiken työn ja tuskan arvoista. Parasta mitä ihminen voi itselleen tehdä, on löytää kaikesta toiminnastaan elämän pieniä iloja ja pyrkiä nauttimaan loputtomasta aherruksestaan maan päällä.

¹¹⁸ Ligotti 2010, 99

¹¹⁹ Ligotti 2010, 98

¹²⁰ Benatar 2006, 69

¹²¹ Saarn. 1:3

¹²² Saarn. 1:8

Myöhemmillä aikakausilla esimerkiksi Arthur Schopenhauer ja Emil Cioran ovat ottaneet kantaa siihen, ettei ihminen kaikella ahertamisellaan saa muuta aikaiseksi kuin sen, että he voivat paeta loputtomia tylsyyden hetkiä, joita työn ja tuskan väliin on piilotettu¹²³. Ligotti lisää tähän myös sen näkökulman, että muun muassa ihmisen jatkuva luontoon kohdistuva tuhoaminenkin on vain sivuoire paljon isommasta ongelmasta, joka liittyy ihmisen pelkoon kohdata itsensä sellaisena kuin tämä todella on: itsensä tiedostava ei-mikään (self-conscious nothing).

Tämä kaikki voidaan liittää Häyryn ja Sukenickin näkemykseen siitä, että universaalien merkityksen puuttuessa ihminen on redusoinut merkityksellisyyden etsintänsä pro-natalismiin ja lisääntymismyönteisyyteen¹²⁴. Ihminen ei halua hyväksyä olevansa pelkkä biologinen nukke (Ligottin painotus¹²⁵), vaan käyttää kaikkia saatavilla olevia apukeinoja välttyäkseen kokemasta tuota kategorioiden taustalla olevaa kauhua, eli kaiken kattavaa tyhjyyttä. Tähän realisaatioon myös Zappfen essee *Den siste Messias* päättyy: ” Know yourselves – be infertile and let the earth be silent after ye”¹²⁶.

3.3.4 Selviytymiskeinot

Olen luvun 3.3 aikana pyrkinyt vastaamaan kysymykseen siitä, voidaanko ihmisen kehittyneempää tietoisuutta pitää perusteluna antinatalistisessa argumentaatiossa. Mikäli tarkastelemme ihmiselämää epäsymmetrian kautta *sub specie aeternitatis* voimme havaita, että vaikka tietoisuus kenties mahdollistaa ihmiselle joitain hyviä puolia (rakkaus, onnellisuus, onnistumiskokemukset ynnä muuta), on sillä myös omat painajaisensa tarjottavana (menneisyyden katuminen, moraalinen kärsimys, kuoleman pelko ynnä muuta). Zappfen ja Ligottin näkemykset ihmisestä pohjautuvat hyvin buddhalaiseen näkemykseen, eli käsitykseen siitä, ettei ihmisen *itsen* tai *egon* takana ole mitään (tai että se on vain illuusio)¹²⁷. Me kiinnymme elämämme aikana erilaisiin asioihin, aherramme saavuttaaksemme hyödyttömiä asioita (Saarnaajan kirjan painotus) ja lopulta, kuoleman lähestyessä, me tajuamme elämän aikana rakennettujen kategorioiden taakse piilotetun kauhun: me olemme pelkkiä nukkeja¹²⁸. Minuutemme on pelkkää valhetta ja kaikki pyrkimyksemme hajoavat mitättömyyteen elinpäiviemme muuttuessa elintunneiksi, -minuuteiksi, -sekunneiksi ja viimeiseksi silmänräpäytykseksi.

¹²³ Benatar 2006, 76-77

¹²⁴ Universaalilla merkityksellä viitataan tässä nimenomaan merkityksen laajempaan, koko ihmiskuntaa koskevaan merkitykseen, enkä välttämättä yksilön kokemaan, omaan elämänsä liittyvään merkityksellisyyteen.

¹²⁵ Zappfe & Tangenes 2004, 13

¹²⁶ Turpeinen 2024, 9

¹²⁷ Coates 2014, 30

¹²⁸ Turpeinen 2024, 3

Ligottin ja Zappfen kirjoitusten viitekehuksesta on mahdollista kysyä, miksi ihmiset eivät ole jo ajautuneet sukupuuttoon tai hulluuteen? Pro-natalisti voisi todeta, että kenties asia ei olekaan näin, mikäli yksilö kykenee elämään elämää, jota itse pitää varsin miellyttävänä ja elämisen arvoisena. Zappfen mukaan ihmisillä on neljä erilaista tapaa, joiden avulla he pitävät tämän kaltaisen totuuden (merkityksen puutteen ja kaiken hyödyttömyyden) piilossa.

Ensimmäinen tapa on *eristäminen* (isolation). Tämä itsepetoksen muoto voidaan ymmärtää kahdella tavalla. Toisaalta se kuvaa ihmisen omaa tendenssiä piilottaa kaikki yllä kuvatut epämiellyttävät asiat oman mielensä perukoille siten, että niitä ei tarvitse huomioida. Vilahduksia noista totuuksista tosin ilmestyy aika ajoin esiin, mutta niitä kykenee kontrolloimaan yltiöpositiivisilla hokemilla kuten ”Day by day, in every way, I am getting better and better.”¹²⁹. Toisaalta eristämällä viitataan myös konkreettiseen toimintaan, jolla elämän epämiellyttävät puolet halutaan mahdollisimman kauas arkielämästä. Kuolemaa ei haluta nähdä, joten tämä osa elämää on onnistuttu täydellisesti eristämään sairaaloihin ja hautaustoimistojen kirjanpitolistoille. Hulluudesta ei haluta kuulla, vaan oireita näyttävät suljetaan eristykseen¹³⁰. Näin on mahdollista seurata hyväksi havaittua keinoa ”poissa silmistä, poissa mielestä”.

Ankkurointi tarkoittaa erilaisia asiakokonaisuuksia, jotka sananmukaisesti ankkuroivat meidät merkitykselliseltä vaikuttavaan olemassaoloon. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi uskonnot (sekä ateistiset että teistiset), valtio (kansallismielisyys), moraalit (tai henkilökohtaiset vakaumukset) ja, tämän tutkielman kannalta olennaisin, perhe.

Harhautus (distraction) on kaikki ne toiminnot, jotka pitävät ihmisen kiireisenä päivästä toiseen. Nämä voivat olla käytännössä mitä vaan. Kaikkein näkyvin nykypäivän harhautus lienee jok’ikisen taskussa kylkiäisenä seilaava kännykkä. Sen avulla on mahdollista irroittautua todellisuudesta äärimmäisen tehokkaasti, mistä sen suuri suosio johtuneekin. Muita arkipäivän harhautuksia ovat muun muassa työpaikka, päivän polttavat politiikan aiheet, koulutehtävät, maisterintutkielman kirjoittaminen ynnä muut aivot keskittyneenä pitävät toiminnot.

Viimeinen suojautumiskeinoista Zappfen mukaan on *sublimaatio* (sublimation). Tämä tapa on kaikkein harvinaisin ja esiintyy vain yhteiskunnan luovimmilla yksilöillä. Ne jotka ovat päässeet lähelle yllä mainittuja elämän totuuksia voivat, taidot omatessaan, muuttaa ne karikatyyriseksi taiteeksi tai muuten raflaaviksi teoksiksi. Tällaisia tuotoksia voivat olla esimerkiksi Francisco de Goyan *Mustat maalaukset*, sodan kauheuksia kuvaava Erich Maria

¹²⁹ Ligotti 2010, 40

¹³⁰ Ligotti 2010, 31

Remarquen teos *Länsirintamalta ei mitään uutta* tai yhtyeen Have a Nice life kuolemaa käsittelevä musiikkialbumi *Deathconsciousness*.

Näitä selviytymiskeinoja voidaan verrata esimerkiksi Tolstoin esittämiin tietämättömyyteen, epikurolaisuuteen, voimaan ja heikkouteen, vaikkakin nämä keinot oli esitetty vastauksena äärimmäisen masentuneelle tai elämän suunnan menettäneelle yksilölle¹³¹. Joka tapauksessa on tärkeää huomata, mikäli tarkastelee yllä annettuja tietoja nimenomaan lisääntymistä vastustavasta näkökulmasta, että vain koska suurin osa ihmisistä kykenee onnistuneesti elämään tyytyväistä elämää siinä uskossa että he totisesti ovat *joku* eivätkä *ei-ketään*, ei se ole osoitus asioiden tilan olevan sellaisia kuin niiden pitäisi olla.

Zappfen ja Ligottin mielestä näyttäisi siltä, että pro-natalistit eivät ainoastaan indoktrinoi jälkeläisiään jakamaan lisääntymismyönteisen ajatusmaailmansa (Häyryn ja Sukenickin painotus), vaan käyttävät näitä myös välikappaleina paetakseen itse todellisuutta oman olemassaolonsa merkityksettömyydestä. Oman valheiden verkkonsa (työpaikan, valtion, uskonnon, ystävien) keskelle he punovat vielä yhden säikeen, perheen, jonka he toivovat pitävän valheen vyyhdin ehjänä siihen asti, kunnes heidän on pakko kuoleman edessä tunnustaa kaikki turhaksi. Aion syventyä myöhemmin kysymykseen siitä, missä määrin muut antinatalistiset ajattelijat hyväksyvät tai eivät hyväksy tämänkaltaisen näkemyksen ihmiselämästä. Toisaalta totean myös sen, että yllä mainittua voidaan pitää argumenttina lisääntymättömyyden puolesta, vaikka sillä ei olisikaan antinatalismin piirissä universaalia kannatusta. Seuraavaksi keskityn vielä kertaamaan lyhyesti kärsimyksen merkitystä antinatalistisen ajattelun perustana, minkä jälkeen siirryn seuraavassa pääluvussa tutkimaan tulevaisuuskuvia ja niiden merkitystä aiheesta käytävän keskustelun piirissä.

3.4 Ihmiskunta ja epäsymmetria

Tämän luvun aikana olen pyrkinyt esittämään tapoja tarkastella ihmiselämää siten, että lisääntyminen ja jälkikasvun hankkiminen saattaisivat näyttäytyä kritisoitavissa olevana toimintana. Olen ottanut huomioon kolme nykypäivän antinatalismille olennaista näkemystä, jotka liittyvät ihmisen omaan elämään kohdistuvien arviointien kyseenalaistettavaan luonteeseen, yhteisön taipumukseen painottaa diskurssissa yksinomaan pro-natalistista näkökulmaa sekä kysymykseen siitä, ovatko meidän lajimme tunnusomaiset korkeampi älykkyys ja kehittyneempi tietoisuus positiivinen vai negatiivinen asia tarkasteltuna *sub specie aeternitatis*.

¹³¹ Ligotti 2010, 148-150

Näyttäisi siltä, että monelle luvussa 2 esitetylle pro-natalistiselle lähestymistavalle ei löydy annettujen näkemysten puitteissa perusteluita. Epäsymmetriaa vastustava yksilö voi nimittäin väittää, että ihmiselämä pitää sisällään enemmän nautintoa kuin kipua, ja täten uuden ihmisen tuominen maailmaan on perusteltua. Tässä mielessä on kenties olennaista kysyä, mitkä kyseisen henkilön motiivit lapsen hankintaan itseasiassa ovat. Mihin arvio nautinnon ylitiöpuaisesta läsnäolosta perustuu? Onko pro-natalisti tehnyt johtopäätöksensä järkipäisesti, vai toimiiko hän ennemminkin intuition varassa? Näyttäisi joka tapauksessa siltä, että antinatalismia kohtaan osoitetut järjettömyyden (järjen käytön puutteen) syytökset voidaan kohdistaa lähes yhtä hyvin perusteluihin takaisin¹³².

Kivun suhteen voidaan olla lisääntymisestä käytävissä keskustelussa montaa mieltä. Ihmisen elämän aikana tapahtuvat kärsimykset tuskin voidaan asettaa yksinkertaisesti objektiiviselle listalle ja tarkastella, kuinka suuri määrä kumpakin on. Tämä ei toisaalta olisi mielekästä antinatalismin ja pro-natalismin välillä käytävissä keskustelussa, toisaalta tällaisella lähestymistavalla on vaara trivialisoida ihmisen kokemaa kärsimystä; kuka voi tosissaan väittää, että ihmisen kokemat kärsimykset voidaan arvioida kvantitatiivisesti lukuina tai tilastollisesti erilaisilla asteikoilla? Antiteodikeana tunnettu filosofinen ajatussuunta esimerkiksi kieltää ihmisen kokeman kärsimyksen perustelemisen tai arvottelun kokonaan; toista ihmistä ei ole mahdollista käsitellä moraalisesti relevanttina olentona, mikäli tämän kokemat kärsimykset oikeutetaan jollain ulkoisella tekijällä¹³³, kuten esimerkiksi Jumalan tahdolla tai olemassaolon tähden tehdyllä uhrauksella. Toisen kärsimystä tulee kunnioittaa, eikä sitä tule oikeuttaa millään tavalla.

Antinatalistisessa filosofiassa on olennaista todeta, että kärsimys on läsnä jokaisessa elämässä (viimeistään kuoleman muodossa) riippumatta siitä, kuinka hyvin tuo elo lopulta sujuu. Lisäksi on olemassa erilaisia todennäköisyyksiä sille, että syntynyt yksilö joutuu kohtaamaan poikkeuksellista kärsimystä: Pelkästään masennuksesta kärsii Suomessa 10-15% väestöstä Mielenterveyden keskusliiton mukaan¹³⁴, työkyvyttömyyseläkkeistä on Suomessa 55% mielenterveysperusteisia¹³⁵ ja joka kolmas suomalaisista sairastuu elämänsä aikana syöpään¹³⁶. Itsemurhia tapahtuu suomessa vuosittain 700 ja maailmalla yli 800 000¹³⁷. Mitä

¹³² Antinatalismia kohtaan on esitetty vastaväite (esimerkiksi johdannossa mainitun Käsikirjan mukaan), että antinatalistista filosofiaa kannattavat yksilöt pohjaavat näkemyksensä enemmän intuition kuin järkeen. Tämä on yksi merkittävä kritiikki, jota vastaan monet tässä tutkielmassa käsitellyt ajattelijat ovat pyrkineet argumentoimaan.

¹³³ Pihlström 2017, 4

¹³⁴ <https://www.mtkl.fi/mika-askarruttaa/yleisia-mielenterveyden-hairioita/masennus/>

¹³⁵ <https://mieli.fi/yhteiskunta/mielenterveys-suomessa/tilastotietoa-mielenterveydesta/>

¹³⁶ <https://syopasaatio.fi/syopa-lukuina/>

¹³⁷ <https://surunauha.net/tilastoja-ja-tietoa-itsemurhista/>

tulee suuren mittakaavan katastrofeihin kuten sotiin tai luonnonmullistuksiin, eivät nämäkään ole historiassa mitenkään harvinaiseksi havaittu asia. Kuten Ligotti asian kauhukirjailijalle ominaiseen tyyliinsä kuvailee: ”Madness, chaos, bone-deep mayhem, devastation of innumerable souls — while we scream and perish, History licks a finger and turns the page”¹³⁸.

Kuten Benatar totesi, ihminen pelaa lisääntyessään (vertauskuvallisesti) rulettia jälkikasvunsa kanssa. Tällainen uhkapelaus toteutetaan (Benatarin ja Ligottin mukaan) sillä verukkeella, että lisääntyjä saisi prosessista itse jotain irti. Kuitenkin he elättelevät toivoa siitä, että lapsi kokisi elämässään joitain onnen hetkiä, joiden määrästä tai laadusta ei ole mahdollista mennä ennalta takuuseen. Kärsimyksen läsnäolosta taas voi olla aina varma, eikä tämä vaihtokauppa ole Benatarin esittämän epäsymmetrian mukaan millään lailla syntynyttä yksilöä palveleva; olemattomuus ei ole ikinä satuttanut ketään, kun taas olemassaolo satuttaa kaikkia¹³⁹¹⁴⁰.

Tähän kaikkeen on toki olemassa erilaisia vastausvaihtoehtoja, joista yksi on tuo aiemmin mainittu hokema siitä, miten *huominen tulee olemaan parempi*. Seuraavassa luvussa haluan tarkastella tätä näkemystä niin sanotun *futurephilian* muodossa. En aio keskittyä esimerkiksi Ligottin näkemyksiin ihmisen omakohtaisista pyrkimyksistä ja niiden hyödyttömyydestä, koska en koe niiden palvelevan antinatalistista argumentaatiota *per se*. Itse näkisin ihmisellä olevan kyky toimintansa kautta rakentaa *omasta* huomisestaan valoisamman, mutta globaaliin mittakaavaan tätä periaatetta ei tule yltiöoptimismin voimin soveltaa.

¹³⁸ Ligotti 2010, 93

¹³⁹ Benatar 2006, 44

¹⁴⁰ Ligotti 2010, 75

4. Misanthropia ja tulevaisuus

Tässä luvussa keskityn tutkimaan antinatalistisen argumentaation misantropisia (suoraan käännettynä *ihmisviha*) perusteluita. Luvuissa 2 ja 3 esitetyjä väitteitä voidaan karkeasti ottaen kuvailla filantropisiksi, sillä ne ottavat huomioon haittoja, joita syntyneelle ihmiselle aiheutuu ja perusteluita, joiden nojalla nämä haitat aiheutetaan. Tätä lähestymistapaa voidaan pitää antinatalistisen filosofian essentiaalisena sisältönä. Benatar kuitenkin toteaa, että antinatalismiin on olemassa nimenomaan kaksi tulokulmaa, joista toinen käsittelee syntyneen yksilön omia toimia ja aiheuttamaa pahaa¹⁴¹. Lisääntynyt ihminen ei nimittäin tuo olemaan moraalisesti neutraalia olentoa, vaan yksilön, jossa piilee kyky äärimmäiseen julmuuteen ja pahaan. Keskityn tähän väitteeseen yleisluontoisesti, kuitenkin välttäen pessimistisillä pahuuskuvilla mässäilyn, niin kuin tutkielman johdannossa totesin.

Tarkastelen lisäksi Pentti Linkolan, Arthur Schopenhauerin ja David Benatarin ajattelua hyödyntäen sitä, millaisia vasta-argumentteja ihmisten tulevaisuuteen kohdistuvalle ylitiöoptimismille voidaan asettaa; tarkoituksena on selvittää, ovatko tulevaisuuskuviin nojaavat antinatalismia vastaan esitetyt argumentit olennaisia tai oikeutettuja. Tässä asiayhteydessä on tärkeää myös selvittää, onko jonkinlainen lisääntymisen sääteily välttämätöntä sekä pro-natalisteille että antinatalisteille.

4.1 Misanthropinen argumentti

Misanthropia sanana viittaa yleisessä kielenkäytössä ihmisvihaan, mistä johtuen kyseisestä perspektiivistä ponnistavia argumentteja saattaa olla vaikeaa hyväksyä tai ottaa ensinkään vakavasti. Mieleen voi nousta helposti kuva Ebenezer Scroogesta, Charles Dickensin hahmosta teoksessa *Joulukertomus* (A Christmas Caroll), joka pessimistisessä ja kyynisessä vihamielisyydessään ajaa luotaan kaikki ihmiset aina hilpeää sisarenpoikaansa Frediä myöten, ainoastaan joutuakseen erilaisten kummitusten riivaamaksi. Menneiden-, nykyisten- ja tulevien joulujen henget näyttävät Scroogelle hänen entisen vihamielisyytensä virheellisyyden, minkä jälkeen tarinan lopussa tuo nyrpeä vanha mies oppii rakastamaan lähimmäisiään uudella tavalla.¹⁴²

Antinatalistisen filosofian misantropinen argumentaatio ei kuitenkaan pyri nojaamaan tällaiseen pahansuopaan kyynisyyteen. Tarkoituksena ei ole tarkastella ihmiskuntaa Scroogen silmin vihamielisesti yksinomaan vihamielisyyden vuoksi, vaan ottaa mahdollisimman realistinen katsanto sekä lajimme menneisyyteen että sen nykytilaan. Tätä ajatustyötä

¹⁴¹ Benatar & Wasserman 2015, 78

¹⁴² Dickens 2018

tehtäessä on tärkeää välttää yllä kuvatun kaltainen Pollyannan ja Muumimamman edustama periaate, jonka mukaan kaikki kääntyy aina parhain päin, ja kysyä sen sijaan rehellisesti, minkälainen olento ihminen itseasiassa on. Tarkoituksena on kyseenalaistaa ihmiskunnan positiivispainotteinen kuva itsestään ja osoittaa sen sijaan kaikki se tyhmyys ja julmuus, johon me kaikki olemme tietyissä olosuhteissa kykeneväisiä.

Esittelemääni vertauskuvaa jatkaakseni voisin siis kysyä, millaisen kuvan *Menneiden joulujen henki* ihmiskunnalle näyttäisi, mikäli tämä pyrkisi tarkastelemaan sen eettisyyttä kokonaisvaltaisesti. Benatarin mukaan tällaisessa tilanteessa näytetty kuva ei olisi kovin hyvä. Maailmansodat ovat luonnollisesti lähihistoriamme suurimmat kipukohdat. Sivistyneenä ja kehittyneenä valtiona pidetty Saksa kykeni nostamaan Adolf Hitlerin johtohahmokseen ja suorittamaan koko 1900-luvun suurimpana vääryytenä pidetyn teon, eli keskitysleirien kauhun. Tietosanakirja *Encyclopædia Britannican* mukaan toisessa maailmansodassa kuoli ihmisiä 35 miljoonan ja 60 miljoonan väliltä¹⁴³, joihin lukeutuu paitsi sotilaiden ja siviilien menehtymiset rintamalla ja yleisissä sotatoimissa, myös kuolemat keskitysleirien ja Yksikkö 731:n kaltaisissa makaabereissa vankileireissä ja tutkimuslaitoksissa.

Vaikka esimerkiksi Suomessa tällaisista kauheuksista saattaa olla helppoa irroittautua toteamalla, että nämä epäeettiset vääryydet tapahtuivat jossain kaukana, ja että me suomalaiset ajauduimme maailmansotiin vastoin tahtoaamme, ei tämänkaltainen argumentaatio päde laajemmassa historiallisessa skaalassa. Sisällissodan aikana Suomessa kuoli museoviraston mukaan 38 tuhatta ihmistä, joista noin 10 tuhatta tapahtui valkoisten ylläpitämällä vankileireillä, joissa punaisiin kuuluneet sekä sotilaat että siviilit saivat surmansa¹⁴⁴. Ennen kuolemaa heidät altistettiin äärimmäisen epäinhimillisille oloille, joiden epäeettisyydestä ei ole lainkaan varaa kyseenalaistukseen¹⁴⁵.

Jälleen ihmiskunnan hyvää kuvaa puollustava voi tukeutua välimatkoihin ja osoittaa näiden tapahtumien historiallisuuteen; vaikka 1900-luku ei ole kovin kaukana, on ihmiskunta silti päässyt pidemmälle sekä sivistyksessä että kehityksessä, eikä tällaisten julmuuksien uudelleentapahtuminen ole kovin todennäköistä. Perustelu vaikuttaa oikealta¹⁴⁶, mutta psykologian tutkimuskentän löydökset puhuvat näitä olettamuksia vastaan. Merkittävin esimerkki tästä on Yhdysvaltalaisen psykologin Philip Zimbardon toteuttama niin kutsuttu *vankilakoe*. Siinä 24 opiskelijaa osallistui 1971 kokeeseen, jossa puolet heistä osoitettiin sattumanvaraisesti vanginvartijan, puolet vangin rooleihin. Tarkoituksena oli tarkastella

¹⁴³ <https://www.britannica.com/question/How-many-people-died-during-World-War-II>

¹⁴⁴ Häkkinen 2018

¹⁴⁵ Lepola 2012

¹⁴⁶ Esimerkiksi Lauri Nummenmaa toteaa kirjansa *Pahuus* jälkisanoina, että väkivallan laajamittainen esiintyminen maailmassa on vähentynyt.

näiden opiskelijoiden käytöstä Stanfordin yliopiston tiloihin rakennetussa keinotekoisessa vankilassa, jossa kumpaankin toimenkuvaan jaetut opiskelijat suorittivat omaa rooliaan kahden viikon ajan. Vartijan tehtäviin päätyneet opiskelijat olivat kuitenkin niin julmia vangeille, että koe oli pakko keskeyttää jo viikon jälkeen.¹⁴⁷

Stanfordin vankilakoe¹⁴⁸ osoittaa Benatarin mukaan tosiasiaan, jonka mukaan ihmiset eivät ole niin älykkäitä tai hyviä kuin yleisesti ottaen halutaan ajatella. Tavalliset, sattumanvaraisesti valitut opiskelijat pystyvät pelkän roolileikin puitteissa suorittamaan julmuutta vertaisilleen. Benatar toteaaakin, että vaikka ihminen saattaakin olla sekä kognitiivisilta että emotionaalisilta kyvyiltään eläimiä ylempänä ja täten kykenevä korkeampaan ajattelutoimintaan ja erilaisten myönteisten tunteiden kokemiseen, on lajimme myös kykeneväinen paljon suurempaan kapasiteetin kärsimyksen tuottamisessa¹⁴⁹.

Ihmisen aiheuttama pahuus näkyy monin erilaisin tavoin. Sodat, orjuus ja kansanmurhat ovat suuren skaalan julmuuksia, joista jokainen on havaittavissa meidän ympärillämme vielä tänäkin päivänä, historiallisista raakuuksista puhumattakaan. Lisäksi on tärkeää huomioida tavat, joilla ihminen toteuttaa näitä julmuuksia kanssaeläjilleen.

The gargantuan numbers should not obscure the gruesome details of the how these deaths are inflicted and the sorts of suffering the victims endure on their way to death. Humans kill other humans by hacking, knifing, hanging, bludgeoning, decapitating, shooting, starving, freezing, suffocating, drowning, crushing, gassing, poisoning, and bombing them¹⁵⁰

Vaikka tarkoitukseni ei olekaan tämän tutkielman puitteissa perehtyä tarpeettoman syvälle inhimilliseen raakuteen, on tietynlainen pintaraapaisu silti olennainen osa antinatalismin misantropisen argumentaation käsittämistä. Aihetta ymmärtämään pyrkivän ihmisen ei tule kääntää katsettaan pahoinpitelyistä, murhista, raiskauksista ja kidutuksista. Vaikka ihmisen taipumusta pahuuteen voidaan tarkastella yllä kuvattua tapaa mukailten erilaisten lukujen avulla, ei ihmisen kokemaa tuskaa voida ikinä kvantifioida.

Julmuuksia toteuttavia ihmisiä on maailmassa paljon enemmän kuin mitä moni haluaisi ajatella, mutta tähän ihmisten suorittamaan pahuuteen liittyy myös toinen puoli. Tätä toista puolta voidaan lähestyä esimerkiksi koulukiusaamisen kautta: Kiusaajia ja kiusattuja on koululaisten edustamasta perusjoukosta melko vähän¹⁵¹. Kuitenkin niitä, jotka eivät puutu

¹⁴⁷ Benatar & Wasserman 2014, 84

¹⁴⁸ Jota on toki myös kritisoitu!

¹⁴⁹ Benatar & Wasserman 2014, 85

¹⁵⁰ Benatar & Wasserman 2014, 86

¹⁵¹ Suomalaisista lukiolaispojista noin 2% koki tullessaan koulussa kiusatuksi, tytöistä noin joka kymmenes. Kiusaamiseen osallistuu sekä pojista että tytöistä noin joka kymmenes, vaikkakin poikien osuus on hieman isompi: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kiusaamisen-yleisyys-lasten-ja-nuorten-kokemana>

kiusaamisen olemassaoloon ja ovat täten niin sanottuja *hiljaisia hyväksyjä*, voidaan pitää osasyynä kiusaamisen olemassaoloon; he ovat yhtä lailla osa ongelmaa.

Samalla tavalla monet ”tavallisista ihmisistä” edesauttavat kärsimyksen ja pahuuden olemassaoloa sitä erikseen (syvällisesti) ajattelematta. Ihmiset aktiivisesti äänestävät sellaisia päättäjiä, jotka edesauttavat ihmisten diskriminaatiota rodun, sukupuolen tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella¹⁵². Ihmiset tukevat ostoksillaan yhtiöitä, joiden toiminta on epäeettistä esimerkiksi eläinten kärsimyksen tai lapsityövoiman kautta (Benatar ottaa esille myös esimerkin siitä, miten ihmismassat ovat tunnetusti syöksyneet ostoskeskuksiin niin suurella innolla kauppoja tekemään, että he ovat polkeneet kyseisten instituutioiden työntekijöitä kuoliaiksi¹⁵³). Monet edesauttavat taloudellisten valintojensa kautta lihatuotantoa, jonka leukoihin kuolee kymmeniä miljardeja eläimiä (mikäli vedessä elävät eläimet lasketaan mukaan, nousee luku yli sadan miljardin) vuosittain, usein vasta äärimmäisten kärsimysten ja kivuliaasti eletyn elämän jälkeen¹⁵⁴. Tästä luvusta puuttuu esimerkiksi turkistarhauksen kautta kärsineet ja kuolleet eläimet, sekä epäeettisesti kohdellut lemmikit (Benatar antaa esimerkkinä koiranomistajan, joka surmasi lemmikkinsä laittamalla tämän uuniin). Pahuutta voidaan tarkastella vielä arkipäiväisempänä ilmiönä varkauksien, valahtelun, pettämisen, vihapuheen, kiittämättömyyden ja yleisen ilkeyden kautta¹⁵⁵. Inhimillistä pahuutta on kaikkialla. Tämän tosiseikan pohtiminen johdattelee antinatalistien mukaan meidät kysymykseen siitä, olemmeko me todella *Homo sapiens* (viisas ihminen), vai ennemminkin *Homo perniciosus* (tuhoava ihminen).

Menneiden- ja nykyisten joulujen henget näyttävät huolestunutta naamaa, mutta ihminen osaa silti olla optimistinen tulevaisuuden suhteen. Pollyanna-periaate ei päde ainoastaan menneisyyteen, vaan sen avulla on myös mahdollista tarkastella tulevaisuutta. Monet ihmiset uskovat, että tulevaisuuden maailma on tavalla tai toisella nykyistä parempi ja että tuo tulevaisuus on tavoittelemisen arvoinen. Vaikka Ebenezer Scrooge näkeekin Tulevien joulujen hengen avulla oman yksinäisen hautansa, onnistuu hän vaikuttamaan tähän predestinaatioon muuttamalla elintapojaan ja periaatteitaan. Dickensin tarjoama viesti on ennen kaikkea optimistinen ja ihmismyönteinen. Vaikka menneisyys (sekä Scroogen että ihmiskunnan) on täynnä pahuutta, riistoa ja kärsimyksen aiheuttamista, on kaiken tämän itseaiheutetun pimeyden keskellä vielä toivon pilkahduskin: muutos on mahdollinen, eikä mitään ole niin sanotusti hakattu vielä kiveen. Eihän?

¹⁵² Benatar & Wasserman 2014, 89

¹⁵³ Benatar & Wasserman 2014, 90

¹⁵⁴ Benatar & Wasserman 2014, 93-94

¹⁵⁵ Benatar & Wasserman 2014, 91

4.2 Tulevaisuuskuvia

Antinatalistiseen sekä yleisesti lisääntymistä vastustavaan filosofiaan kuuluu olennaisesti näkemys siitä, ettei ihmiskunnalla ole syytä olla optimistinen lähitulevaisuutensa suhteen. Tämä voidaan mielestäni ymmärtää kahdella tavalla: joko optimismin kieltäminen huomauttaa, ettei elämään tule yleisesti ottaen suhtautua liian kevyesti tai sitten se kieltää uskon tulevaan laajemmin ja toteaa, ettei ihmiskunnan tulevaisuutta tule nähdä ensinkään valoisana¹⁵⁶. Häyry ja Sukenick ottavat esimerkiksi kantaa liialliseen uskoon teknologiaa ja sen kaikkivoipaisuutta kohtaan. Juuri teknologian ollaan nimittäin usein nähty seikkana, joka tulee pelastamaan ihmiskunnan kaikilta tämän ongelmilta, jotka liittyvät paitsi yllä kuvattuihin olemassaolon ja pahuuden ongelmiin, myös liikakansoitukseen ja ilmaston lämpenemiseen. Esimerkiksi David Pearcen esittämää vahvaa teknologiauskoa, jonka mukaan ihmisen tulevaisuutta teknologian parissa ei tule nähdä millään lailla dystooppisena, vaan ennen kaikkea kauniina (” For on offer are sights more majestically beautiful, music more deeply soul-stirring, sex more exquisitely erotic [...]”¹⁵⁷), Häyry ja Sukenick vastustavat jyrkästi.

First published in 1995, Pearce’s manifesto is a – dare we say hilarious – remnant from a time of unlimited technological optimism in the recent past. The fact that new generations are drawn to his message is perhaps best understood as a kind of historical myopia [...] If the environment is degrading due to overproduction and overconsumption, capitalism’s response is to develop new gizmos that will allow us to produce and consume more. Pearce’s promise, far from being kept three decades on, does the same, indirectly encouraging reproduction¹⁵⁸

Teknologian pelastavaan voimaan uskovat luovat heidän mukaansa ikään kuin kehäpäätelmän: teollistumisen alkuajoista asti luontoa aggressiivisesti tuhonneen teknologian nähdään jollain tavalla voivan pelastaa ihmisen kyseisen teknologian aiheuttamilta haitoilta. Tähän pisteeseen ei kuitenkaan olla vielä päästy, eikä monien antinatalististen (tai pessimististen) ajattelijoiden mukaan tulla pääsemäänkään. Monet muutkin filosofit ovat esittäneet kannan siitä, että mitä nopeammin ”myytti kehityksen historiallisesta välttämättömyydestä” hylätään, sen parempi¹⁵⁹.

Ympäristötuhot kuitenkin jatkavat laajentumistaan ja syventymistään. Maapallolla on tällä hetkellä noin 8.2 miljardia ihmistä¹⁶⁰ ja tämä määrä jatkaa kasvamistaan. Vuonna 2002 annettiin optimistisia ennustuksia siitä, miten väestömäärän kasvu pysähtyisi 7,5 miljardiin vuoteen 2030 mennessä¹⁶¹, mutta kuten nykyisyys osoittaa, näin ei käynyt. Suomalainen

¹⁵⁶ Ligotti 2010, 79

¹⁵⁷ Häyry & Sukenick 2024, 38

¹⁵⁸ Häyry & Sukenick 2024, 38

¹⁵⁹ Linkola 2004, 267

¹⁶⁰ <https://www.worldometers.info/world-population/>

¹⁶¹ Paloheimo 2002, 229

tekniikan tohtori ja poliitikko Eero Paloheimo huomauttaakin, ettei väestönkasvu noudata poliittisia sloganeja, joiden mukaan kasvu ”johtuu vain köyhyydestä ja pysähtyy rikastumalla”¹⁶². Sitäpaitsi maapallon ihmispopulaatiota tarkasteltaessa on tärkeää tarkastella myös sitä, *miten* nuo ihmiset elävät.

Vaikka tiedeyhteisössä on hypoteeseja siitä, kuinka monta ihmistä maapallo kykenee ylläpitämään, vastaus ei liene missään kontekstissa ”loputtomasti”¹⁶³. Teknologinen kehittyminen on toki hidastanut väestönkasvua esimerkiksi globaalissa pohjoisessa, mutta samalla yksittäisten ihmisten kuormitustaso on kasvanut. Globaaliin pohjoiseen perinteisesti lueteltavat Yhdysvallat ja Eurooppa ovat sekä historiallisesti että nykyään suurimpia hiilidioksidipäästöjen aiheuttajia, eikä välimatka esimerkiksi Afrikan ja Intian kanssa ole mitenkään pieni (Yhdysvaltojen ja Euroopan 47% historiallinen yhteenlaskettu päästöosuus verrattuna esimerkiksi Intian 3% sekä kaikkien Afrikan maiden yhteenlaskettuun 3%)¹⁶⁴. Tämän lisäksi ei tule unohtaa muita ympäristötuhoja, joita esimerkiksi saastuttaminen ja infrastruktuuri saavat aikaan (tämän takia käytän enemmän termiä *kuormitus* kuin *hiilijalanjälki*).

Mistä sitten johtuu, että jotkut ihmiset eivät suostu hyväksymään ilmeisiä ongelmia? Eivätkö ympäristön saastuminen, villin luonnon tuhoutuminen, mikromuovien leviäminen, sadevesien juomakelvottomuus, makean veden loppuminen tai fossiilisten polttoaineiden hiljalleen tapahtuva ehtyminen ole tarpeeksi havahduttamaan maapallon kaikkia kansalaisia?

Syy löytynee kyseisen ilmiön aiheuttamasta ahdistuksesta. Pihlström esimerkiksi toteaa, että luontokatastrofit ja ilmaston lämpeneminen ovat ihmiselle eksistentiaalinen uhka kahdella tavalla: toisaalta ne aiheuttavat syvää huolta huomisesta ja ovat täten syynä niin sanottuun eksistentiaaliseen kriisiin ja -ahdistukseen, toisaalta ne luovat todellisen uhan ihmislajin jatkuvuudelle¹⁶⁵. Antinatalistien mukaan tällainen uhka halutaan työntää mielestä pois samalla tavalla kuin muutkin olemassaolon kahukuvat; ne on pakko piilottaa jonnekin syrjään, jotta mielekkäänä pidettyä elämää on mahdollista jatkaa¹⁶⁶.

Uskoo ihminen millaiseen tulevaisuuteen tahansa, on totuus ihmispopulaation suhteen ilmeinen: meitä on mahdollista olla liikaa ja jotta lajimme olisi mahdollista selviytyä mahdollisimman pitkään, meitä tulisi olla vähemmän. Tämän näkökulman lienee myös pronatalistin olevan mahdollista hyväksyä. Toisaalta on kyseenalaistettavissa, missä määrin ”tuho” on vältettävissä. Voiko ihmiskunnan odottaa kykenevän rajoittamaan omaa

¹⁶² Paloheimo 2002, 229

¹⁶³ Benatar 2006, 165

¹⁶⁴ Ülgen 2021

¹⁶⁵ Pihlström 2021, 208

¹⁶⁶ Ligotti 2010, 78

lisääntymistään? Monien antinatalistien mukaan näin ei ole. Kuitenkin koska tähän pessimismiin ei ole antinatalistisessa kirjallisuudessa löydettävissä kokonaisvaltaista perustetta, keskityn seuraavaksi tarkastelemaan saksalaisen Arthur Schopenhauerin ja suomalaisen Pentti Linkolan kirjoituksia ja pyrin heidän ajatteluaan yhdistämällä selvittämään, onko pessimistiselle tulevaisuuskuvalle olemassa jokin validi perusta. Vaikka Schopenhauer olikin transsendentaalifilosofi, jonka pessimistinen ihmiskuva perustui pitkälti metafysiikkaan, ja Linkola populaarikirjoittaja, jonka ääriajattelu kumpusi pitkälti luonnonsuojelullisista intresseistä, koen näiden kahden ajattelijan tarkastelun olevan hedelmällistä tämän tutkielman puitteissa; sen minkä Schopenhauer toteaa metafysisesti, kiteyttää Linkola käytännön esimerkein. En pyri luomaan todellista synteesiä heidän filosofioistaan, vaan yksinomaan kuvailemaan tulevaisuuteen kohdistuvaa pessimististä asennetta heidän näkemyksiään yhdistelemällä.

4.2.1 Tahto ja mukavuus

Schopenhauer kuvaa ihmisen elämää kokonaisuudessaan pelkäksi paoksi pahojen asioiden kuten kivun ja kärsimyksen piiristä sen sijaan, että ihmiselle olisi olemassa jotain todellista onnen tai täyttymyksen tilaa. Tätä ideaa on mahdollista lähestyä esimerkiksi nälän kautta: kun ihmisellä on nälkä, syttyy hänen sisällään halu syödä. Mikäli hän seuraa tuota halua ja saa vatsaansa apetta, tulee kyseinen halu täytetyksi. Kuitenkin tuo kokemus täyteläisyydestä ei ole itseisarvoinen hyvänolon tila; tunne vatsan täynnä olemisesta on itseisarvoista vain siinä määrin kun se on osoitus nälän puutteesta. Samanlainen ajattelu voidaan johtaa esimerkiksi laajempiin kokonaisuuksiin, kuten nuoruuteen ja vapauteen; niiden arvo ja merkitys ilmenee ihmiselle vasta silloin, kun ne on viety häneltä pois¹⁶⁷.

Yksilö kuitenkin jahtaa sokeasti erilaisia mielihalujaan eikä ikinä tyydy sanomaan ”tämä on tarpeeksi”. Miksi? Schopenhauerin ajattelua voidaan tässä verrata Martin Heideggerin myöhemmin esittämään näkemykseen ihmisen olemassaolon ja ajan suhteesta (*Dasein*). Ihminen on niin sanotusti *ajan kummittelema* (time haunted), mikä tarkoittaa, että hän on alati tietoinen omasta kuolevaisuudestaan. Tämä kuolevaisuus antaa olemassaolollemme sen merkityksen mikä sillä on. Aikamme kun ei ole loputon: jokaisen elon hetken merkityksellisyys manifestoituu juuri rajallisen aikamme puitteissa¹⁶⁸.

Schopenhauer näki asian kuitenkin hieman eri tavalla. Hänen mukaansa kaikkien pyrkimysten turhuus näyttäytyy nimenomaan meidän aikamme ja elämämme katoavaisuudessa. Koska olemassaolo vaatii Heideggerin mukaan *a priori* aikaa, on tämän

¹⁶⁷ Schopenhauer 1991, 117-118

¹⁶⁸ Pihlström 2018, 160-161

seurauksena ihmisen maailman ainoa pysyvä vakio *turhuus*¹⁶⁹. Tätä turhuutta vastaan ihmisen tahto taistelee jahtaamalla erilaisia mielihalujaan, mutta kuten *Saarnaajan kirjassa* todettiin, ei mikään määrä viisautta, rikkautta tai rakkautta ole ikinä kylliksi.

Linkolan ajattelua tarkastelemalla tuo halujen ehtymätön lähde on mahdollista yhdistää teknologiaan ja loputtomaan hyödyntämiseen. Hän antaa tästä esimerkkinä tapauksen, jota oli todistamassa vieraillessaan eräällä hautausmaalla: suntio kuljetti kaivurin kauhassa muutamaa kukkakimppua ja yhtä lapiota hautojen luota kirkkomaan takana olevalle tunkiolle. Linkolan mukaan tämä kuvaa osuvasti ihmisen ja teknologian välistä suhdetta: mikäli jossain on olemassa tapa tehdä asiat helpommin tai tehokkaammin, ei ihminen tule antamaan minkään tulla tielleen sen saavuttamiseksi. Tämä tendenssi johtaa Schopenhauerin mukaan ennen pitkää itsekkyyden kautta suoranaiseen pahuuteen, jossa toisia ihmisiä käytetään hyödyksi omien etujen ajamiseen. Tästä hän antaa esimerkkeinä Yhdysvalloissa 1800-luvulla harjoitetun orjuuden sekä Euroopassa ilmenneen teollistumisen aikakauden pitkät ja raskaat työtunnit¹⁷⁰.

Ihmisen ”turhamaisuus” ei kuitenkaan ilmene ainoastaan tämän kaltaisella isolla skaalalla, vaan jokapäiväisessä elämässä. Ihminen ei ole Schopenhauerin mukaan ikinä tyytyväinen nykyisyyteen, vaan hän jahtaa aina enemmän ja enemmän erilaisten halujen tyydytystä. Linkolan mukaan tämä taas johtaa tilanteeseen, jossa ihmiset haluavat itselleen aina lisää mukavuuksia myös sillä hinnalla, että ympäristö ja koko planeetta kärsivät tästä. Mikäli me voisimme antaa maapallon jokaiselle 8.2 miljardille ihmiselle samanlaisen elintason kuin suomalaisille (niin kuin monet ihmiset varmasti haluaisivat antaa), tulisivat luonnonvarat ehtymään moninkertaisella nopeudella mikä ennen pitkää johtaisi globaaliin ekokatastrofiin. *Homo sapiens* kun ei ikinä olisi valmis luopumaan mukavuuksistaan. Ei edes yleisen tuhon uhalla¹⁷¹.

Mitä tällaisen yhtälön kanssa sitten tulisi tehdä? Linkola itse piti itseään siinä määrin optimistina, että uskoi lopullisen tuhon olevan vältettävissä, mikäli ihmisten lukumäärä planeetalla saataisiin vähennettyä. Vaikka esimerkiksi vegaanisuus ja tällainen lisääntymisen vastustaminen liitetään usein antinatalismiin, ei suora linjaveto ole täysin ongelmaton (keskityn kuitenkin tähän kysymykseen tarkemmin luvussa 5.4.). Edes äärimmäisenä toisinajattelijana tunnettu Linkola ei pitänyt ihmiskunnan hävittämistä hyvänä asiana, vaan päin vastoin piti ihmistä suojelemisen arvoisena siinä missä muutakin luomakuntaa¹⁷².

¹⁶⁹ Schopenhauer 1991, 116

¹⁷⁰ Schopenhauer 1991, 121

¹⁷¹ Linkola 2004, 255

¹⁷² Linkola 2004, 322-323

Ongelmia kuitenkin ilmeni ihmisen itsekkyydessä ja haluttomuudessa ottaa todellisia ongelmia vakavasti.

Luontokysymyksen ja antinatalismin suhdetta voidaan täten lähestyä pahuuden käsitteen kautta ja kysyä, toimiiko ihminen jonkin pahuuden välikappaleena lisääntyessään ja aiheuttaessaan näin tuhoa planeetalle. Tällaisessa kysymyksenasettelussa voidaan hyödyntää esimerkiksi Emmanuel Lévinasin ajattelua, jossa painotetaan moraalisisessä toiminnassa velvollisuutta ”toiseen”, eli moraaliagentin ulkopuoliseen subjektii¹⁷³. Mikäli hyväksyy linkolalaisen näkökannan siitä, että elämän suurin uhka on liika elämä, olisi tämä täysin perusteltu syy kyseenalaistaa lisääntymisen moraalisuus. Ihminen ei (ainakaan antinatalistisen näkökulman puitteissa) elä solipsistisessa (vain kokijan itsensä sisältävässä) maailmassa, vaan hänellä on velvollisuuksia itsensä ulkopuolisia olentoja kohtaan. Paitsi ihmisiä, myös eläimiä, luontoa ja tulevia sukupolvia.

4.3 Teknologiaiva

Vaikuttaa nykyisyys toisinaan kuinka harmaalta tahansa, tulevaisuudessa on olemassa potentiaali saavuttaa ”paras mahdollinen lopputulos”. Vaikka kyyninen suhtautuminen ihmiskunnan mahdollisuuksiin väittäisi toisin, on silti filosofisesti olennaista todeta, että *mahdollisuus* ihmisen paremmasta huomisesta on olemassa. Tällaisen väitelauseen esittämisen jälkeen on kuitenkin olennaista kysyä, miltä tuo ”paras mahdollinen” tulevaisuus näyttäisi. Olisiko kyseisellä tulevaisuudella toteutuessaan mahdollisuus toimia vasta-argumenttina antinatalismia vastaan?

Norjalaisen filosofin Ole Martin Moenin mukaan esimerkiksi Zappfen filosofiaa on mahdollista tarkastella biolääketieteen viitekehystä siten, että sen avulla voidaan perustella transhumanismin kaltaista, ihmiskehon kehittämiseen pyrkivää tieteenalaa. Mikäli nimittäin Zappfen, Schopenhauerin ja Ligottin kaltaisten ajattelijoiden edustama näkemys siitä, että ihmiselämä on täynnä kärsimystä ja lisääntyminen täten kielteistä toimintaa, pitää paikkansa, voisi teknologia tarjota pääsyn tuosta kärsimyksen tilasta pois, jolloin kyseinen argumentaatio ei enää pätsisi¹⁷⁴. Teknologian pelastavaan voimaan uskovat painottavat usein myös sen mahdollisuuksia pelastaa maapallo ilmastonmuutokselta sekä laajemmalla ekokatastrofilla, joka tällä hetkellä näyttää varsinkin suurena ja merkittävänä uhkana. Mikäli nämä kaksi lopputulosta toteutuisivat, ja ihmiskunta täten ”pelastuisi”, eivät antinatalistit voisi enää argumentoida lisääntymistä vastaan¹⁷⁵.

¹⁷³ Pihlström 2010, 121

¹⁷⁴ Moen 2021, 315

¹⁷⁵ Moen 2021, 323-324

Esittelen seuraavaksi johdannossa mainitun sivuston *Antinatalist Handbook* antaman vastauksen kyseiseen argumenttiin: mikäli ihmiskunta saavuttaisikin tulevaisuudessa teknologian avulla tilan, jossa me voisimme Moen kuvaamalla tavalla päästä irti olemassaolon raskuudesta, ei tämä olisi pätevä argumentti antinatalismia vastaan nykyisyydessä. Miksi sijoittaisimme suuren määrän työtunteja poistaaksemme kärsimyksen olennoilta, joita ei vielä ole? Eikö antinatalismikin pyri nimenomaan kärsimyksen poistamiseen? Mikäli nimittäin käsittelemme kärsimystä viitekehyksessä, jossa olemassaolo on ehtona sille, että asiat voivat olla ihmiselle joko hyvin tai huonosti¹⁷⁶, niin miksi me toisimme olemaan olentoja, joiden on mahdollista kärsiä? Vaikka me tietäisimmekin, että tulevaisuudessa olisi mahdollista saavuttaa teknologian avulla maailma, jossa ihmiskunnan ei enää tarvitsisi kärsiä, ei tuon tulevaisuuden mahdollisuus poista sitä edeltävien sukupolvien kokemia kärsimyksiä, saatika oikeuta niitä¹⁷⁷. Mahdollisuus kärsimyksen poistamisesta ei mielestäni täten toimi ainakaan nykyisellään vahvana argumenttina antinatalismia vastaan.

Oletan monen antinatalistisen ja pessimistisen ajattelijan yhtyvän Linkolan kanssa toteamukseen, jonka mukaan usko teknologian kaikkivoipaisuuteen tai pelastavaan voimaan ovat juuri sitä: uskoa. Ainoa ero, joka Linkolan mukaan esimerkiksi kristinuskon kaltaisella uskonnolla ja sokealla teknologiauskolla on, on se, että ensin mainittu on säilyttävää kun taas jälkimmäinen tuhoavaa¹⁷⁸. Tällä hän viittaa ihmisen teknologian kautta kohonneeseen tuhoamiskykyyn, jota historiassa ei ole juurikaan valjastettu pelastamaan luontoa tai säästämään luonnonvaroja. Mielestäni onkin aiheellista kysyä, että mikäli ihmiskunnan tieteeseen ja ”parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon” nojaava kehityskulku on johtanut meidät ekokatastrofin partaalle, niin millä todennäköisyydellä nuo samat tekijät kykenevät meidät siltä pelastamaan¹⁷⁹. Myös ydinaseet ovat esimerkki varsin todellisesta uhasta, joka ihmisen jatkuvuudelle on teknologian aikakaudella muodostunut. Kenties Martin Heidegger oli oikeassa todetessaan, että ”enää vain Jumala voi meidät pelastaa” teknologisen vimman haasteilta¹⁸⁰.

On ylipäätään kyseenalaistettavissa perustella esimerkiksi elämän merkitystä sen avulla, mitä sen *jälkeen* seuraa. Dostojevski käsitteli Ivanin hahmon avulla ongelmaa, joka kärsimyksen ja taivaan olemassaolon väliseen ristiriitaan sisältyy. Ligotti taas kyseenalaistaa merkityksen, jonka kuoleman jälkeinen elämä monelle ihmiselle antaa. Mikäli nimittäin kuoleman jälkeen seuraava iäisyys luo ihmiselle viitekehyksen, jonka puitteissa tuo elämä oli

¹⁷⁶ Helenius 2020, 23

¹⁷⁷ Schopenhauer 1991, 119

¹⁷⁸ Linkola 2004, 281

¹⁷⁹ Saman kysymyksen esittävät myös Antti Salminen ja Tere Vaden kirjansa *Merkitys ja ala-aine* johdannossa.

¹⁸⁰ Lehtinen 2013, 161

merkityksellistä, niin silloinhan tuo viitekehys katoaa viimeistään olemassaolon jälkeiseen tilaan päästessä¹⁸¹. Myös itävaltalais-englantilainen filosofi Ludwig Wittgenstein kyseenalaistaa merkityksen, joka kuolemanjälkeisellä elämällä on perinteisesti uskottu olevan¹⁸². Mikäli siis ihmiskunta saavuttaa tilan, jossa olemme onnistuneesti poistaneet ihmisestä kaiken sen, mikä tekee meistä ihmisiä, niin mikä merkitys tuolla kyseisellä olemassaololla sitten on? Eikö myös kyseinen olemassaolon tila toteuta Zapffen näkemystä ihmiselämän fundamentaalisesta merkityksettömyydestä? Antinatalistisesta viitekehuksesta käsin voikin kysyä, miksi jatkaa kärsimyksen olemassaoloa moisen tilan saavuttamiseksi.

¹⁸¹ Ligotti 2010, 77

¹⁸² Wittgenstein 2002, 87 (6.4312)

5. Antinatalismi ja etiikka

Luvuissa 2 ja 3 on käsitelty erilaisia antinatalistisen filosofian argumentteja lisääntymisen haittoihin liittyen ja luku 4 oli varattu erilaisten tulevaisuuskuvien ja misantropisten argumenttien läpikäymiseen. Nyt kun kokonaiskuva tästä ajatussuunnasta on muodostunut aion soveltaa yllä annettuja tietoja erilaisiin normatiivisen etiikan muotoihin. Hyödynnän tässä tehtävässä muun muassa Mikael Heleniuksen maisterintutkelmaa ja selvitän, millaisia antinatalistisia tai pro-natalistisia argumentteja on löydettävissä velvollisuus- ja seurausetiikan näkökulmista. Aion nostaa esiin tutkielmasta löytyviä väitelauseita ja soveltaa niihin aikaisemmin esitettyjä näkemyksiä. Täten en pyri käymään keskustelua kummankin normatiivisen etiikan koulukunnan sisällä, vaan ennemminkin hyödynnän niitä osana laajempaa keskustelua ja antinatalistista argumentaatiota. Lisäksi aion tämän luvun aikana käsitellä moraalista partikularismia ja selvittää, miten lisääntymistä on mahdollista tarkastella kyseisestä näkökulmasta. Luvun lopussa kokoan yhteen kaikki aiemmin annetut tiedot ja selvitän, millaisiin erilaisiin muotoihin lisääntymistä vastustavat ajatussuunnat on mahdollista jakaa, ja ovatko nämä kaikki luonnehdittavissa juuri *antinatalistisiksi*.

5.1 Velvollisuusetiikka

Heleniuksen velvollisuusetiikkaa käsittelevä luku on jaettu kolmeen osaan: ihmisoikeudelliseen, velvollisuuseettiseen ja sopimukselliseen. Käsitelen aihetta tässä järjestyksessä ja selvitän, miten lisääntymistä vastustava filosofia ilmenee näissä konteksteissa. Pääasiassa aion lähestyä kutakin aihetta siten, että esitän jonkin pro-natalistisen perustelun lisääntymiselle ja annan tähän aiemmin käsitellyn kirjallisuuden perusteella erilaisia tulokulmia.

Esimerkiksi ihmisen oikeutta lisääntyä ovat käsitelleet sekä David Benatar että Pentti Linkola. Heleniuksen mukaan monet YK:n esittämistä ihmisoikeuksista perustuvat jo valistusajalta asti olemassa olleisiin *luonnollisiin oikeuksiin*¹⁸³. Tämä kristilliseen etiikkaan pohjautuva ajatustapa olettaa, että maailmassa on jokin tietty luonnollinen järjestys, jokin tietty tapa toimia, joita elolliset olennot noudattavat. (Ajatusta voi myös verrata Aristoteleen ajatukseen siitä, miten jokainen olento pyrkii toteuttamaan itseään lajiominaisella tavallaan.) Ajatuksen luonnollisista oikeuksista voinee pelkistää John Locken esittämään väitteeseen siitä, miten ”ihminen on elämänmuoto, jonka säilymistä tulee varjella”¹⁸⁴, ja kaikki tätä

¹⁸³ Helenius 2020, 16

¹⁸⁴ Helenius 2020, 17

peruseriaatetta puoltavat asiat ovat (luonnollisen) oikeudenmukaisia, kun taas kyseistä periaatetta vastustavat toiminnot ovat oikeutta ja luonnollista järjestystä vastaan.

Vaikka nykyaikaan mennessä luonnolliset oikeudet nojaavatkin puhtaasti kunkin yksilön ihmisyyteen eivätkä Jumalaan, ovat ne silti säilyneet melko samanlaisina: Locken alunperin muotoilemat kunkin ihmisen yleismaailmalliset oikeudet elämään, vapauteen ja omistamiseen ovat yhä yleisesti jaettuina näkemyksiä¹⁸⁵.

Voiko ihmisellä kuitenkin olla kyseenalaistamaton oikeus lisääntymiseen? Eikö oikeus jonkin asian tekemiseen nojaa siihen periaatteeseen, ettei tuolla teolla voi vahingoittaa ketään muuta? Kuitenkin antinatalistisen filosofian valossa voidaan väittää, että ei-olevan tuominen maailmaan vahingoittaa tuota yksilöä, tai ainakin pahentaa maapallolla havaittavissa olevaa ylikansoitusta. Miten erilaiset filosofit ovat tähän ongelmaan vastanneet?

Benatar jakaa saman mielipiteen Christine Overallin kanssa siitä, ettei minkään kolmannen tahon (esimerkiksi valtion) tule voida vaikuttaa yksilön vapauteen lisääntyä tai olla lisääntymättä¹⁸⁶. Benatarin mukaan on mahdollista tukea samaan aikaan liberaalia oikeutta hankkia lapsia vaikka samaan aikaan toteaa, ettei lapsen hankinta ole moraalisesti hyväksyttävää¹⁸⁷. Overallin ja Benatarin näkemystä voidaan täten tulkita *prima facie*-oikeuksien kautta: ihmisellä on *prima facie*-oikeus lisääntyä ja olla lisääntymättä, mikä siis tarkoittaa, että mahdollinen pätevä syy voi tulevaisuudessa toimia tämän oikeuden rajoittavana tekijänä. (Tässä tulee huomata, että *prima facie*-oikeus ei ole sama asia kuin aikaisemmin mainittu *prima facie*-velvollisuus; ihmisellä on nyrkkisääntönä oikeus päättää omasta lisääntymistoiminnastaan, mutta hänellä ei voi olla velvollisuuseettistä nyrkkisääntövelvollisuutta tuota syntymätöntä hypoteettista olentoa kohtaan elämään tuomisen suhteen.)

Entä mitkä sitten voivat olla mahdollisia syitä tämän *prima facie*-velvollisuuden vastustamiseen? Esimerkiksi Carol A. Kates ja Pentti Linkola ovat sitä mieltä, että juuri liikakansoitus voi olla pätevä syy ihmisten lisääntymisoikeuden rajoittamiseen¹⁸⁸. Valtio voisi täten, niin kuin Kiina aikanaan, alkaa suosia kansalaistensa suhteen esimerkiksi ”yhden lapsen politiikkaa”, jossa perheitä painostetaan joko verotuksen, avustuksen vähentämisen tai muiden keinojen avulla pitämään lapsiluvut mahdollisimman alhaisina. Suurin vastustus tälle näkemykselle on luultavasti ihmisen koskemattomuuden suojeleminen, mutta Linkolan ja Katesin mukaan näiden ohi on moraalisesti pätevää asettaa lakeja, joiden pyrkimyksenä on

¹⁸⁵ Helenius 2020, 17

¹⁸⁶ Helenius 2020, 22

¹⁸⁷ Benatar 2006, 111

¹⁸⁸ Helenius 2020, 19

suojella koko ihmiskuntaa (tai Linkolan tapauksessa juuri *elämää*) esimerkiksi ympäristökatastrofin aiheuttamalta sukupuutolta. Jopa positiivisen utilitarismin merkeissä mainittu John Stuart Mill oli sitä mieltä, ettei ihmisten tulisi saada lisääntyä niin sanotusti holtittomasti, vaan olemassa tulisi olla joitain tapoja säädellä kansalaisten perheenisyyksiä¹⁸⁹. Rajoittaminen voisi kohdistua muun muassa perheisiin, joilla ei ole varaa huolehtia hankituista lapsista¹⁹⁰.

Lisääntymistä vastustavien ajattelijoiden keskuudessa ei täten ole konsensusta sen suhteen, miten valtioiden tulisi ottaa yksilöiden henkilökohtaiset oikeudet huomioon. Yleisesti jaettu mielipide lienee kuitenkin se, että *prima facie*-oikeutta lisääntyä on mahdollista rajoittaa ainoastaan liikkakansoituksen nimissä, eikä lisääntymisprosessiin itseensä sisältyvien moraalisten tekijöiden perusteella.

Asiaa voidaan kuitenkin tarkastella toisesta suunnasta: millainen velvollisuus *ihmisillä* on valtioita kohtaan? Voidaanko ihmisellä katsoa olevan velvollisuus nimenomaan lisääntyä? Helenius tiivistää lisääntymisestä käytävän velvollisuuseettisen keskustelun siten, että ”lisääntyminen hahmotetaan tyypillisesti lisääntyjän moraaliseksi velvollisuudeksi muita ihmisiä, tulevaa lasta, yhteiskuntaa, omaa kulttuurista yhteisöä tai Jumalaa kohtaan”¹⁹¹. Se, että ihminen hankkii lapsia auttaa yhteiskuntaa, koska tämän toiminnan kautta saadaan lisää veronmaksajia¹⁹², minkä lisäksi tietyn poliittisen yhteiskuntatyyppin piirissä syntynyt yksilö takaa tuon yhteiskuntamuodon säilyvyyden¹⁹³. Syntynyt lapsi on Anca Gheauksen mukaan myös hyödyksi muille ihmisille (sekä nykyisille että tuleville)¹⁹⁴.

Velvollisuuseettisestä perspektiivistä voineen antaa suoraan samankaltaiset arviot kuin sopimusetiikankin kohdalla: yhden perspektiivin mukaan valtiolla ei tulisi olla valtaa vaikuttaa yksilöiden tekemiin lisääntymispäätöksiin millään lailla¹⁹⁵. Toisaalta saattaa olla olemassa tahoja, joiden mukaan valtio voisi jollain tavoin pakottaa kansalaisiaan lisääntymään (vaikkakin tällaista näkökulmaa suosivasta ajattelutavasta en ole löytänyt tietoja).

Seuraavaksi kuitenkin keskityn tarkemmin näkemykseen, jonka mukaan ihmisen lisääntymisvelvollisuus olisi liitetty jollain lailla toisten ihmisten, valtion ja tuon syntyvän yksilön hyvään. Antinatalistinen ajattelu nimittäin näkee näissä kaikissa perusteluissa omintakeisia ongelmia.

¹⁸⁹ Mill 1904, 220

¹⁹⁰ Benatar 2006, 112-113

¹⁹¹ Helenius 2020, 21

¹⁹² Helenius 2020, 21-22

¹⁹³ Helenius 2020, 22

¹⁹⁴ Helenius 2020, 21

¹⁹⁵ Helenius 2020, 23

Ensinnäkin, syntymisen ei voida sanoa palvelevan syntynyttä yksilöä millään lailla (ainakin mitä antinatalistiseen perspektiiviin tulee). Tässä seikassa voidaan jälleen viitata epäsymmetriaan: ei-oleva saatetaan vastoin tämän tahtoa kivuttomasta tilasta kivun ja kärsimyksen piiriin. Tällä saattaa olla joitain positiivisia sivuvaikutuksia, kuten nautinnot, onni ja tyytyväisyys, mutta niiden suhteellista määrää kaikkeen negatiiviseen on hankalaa arvioida. Lisäksi luvun 3 perusteella näyttäisi siltä, että vanhemmat ottavat lapsensa kanssa ennemminkin riskin kuin tarjoavat tälle jonkin *olemassaolon lahjan*.

Entä mitä hyvää tuo lapsi muille ihmisille tuo? Häyry, Sukenick ja Ligotti voisivat todeta, että lapsi on vain yksi epätoivoinen tapa vanhemmille saada elämään merkitystä¹⁹⁶. Lapsi palvelee vanhempien itsekkäitä pyrkimyksiä sillä hinnalla, että joutuu itse kohtaamaan kaikki olemassaolon traagiset puolet. Sama antinatalistinen näkemys pätee myös velvollisuuteen valtiota kohtaan. Jo pelkästään ajatus siitä, että yksilön elämä on alkanut jotta tämä voisi maksaa veroja valtiolle, kuulostaa mielestäni dystooppiselta.

Velvollisuuksien puolesta on kuitenkin olemassa näkemyksiä, joita vastaan antinatalistinen filosofia ei välttämättä pysty suoraan vastaamaan. Toisten ihmisten olemassaolo (riippumatta siitä, millä perusteilla se on alkanut) tekee kuin tekeekin kaikkien muiden elämästä parempaa ja miellyttävämpää: vanhemmat totisesti saavat lapsesta iloa ja merkityksellisyyden tunnetta ja toisia ihmisiä palveleva yhteiskunta pysyy näiden uusien jäsenten avulla pystyssä (tästä näkökulmasta voi lähestyä yllä mainittua verotuskysymystä). Tämä siis omalla tavallaan vähentää kärsimystä ja edistää onnellisuutta. Lisäksi Gheauksen mukaan lasta ei ole tuotu itsekkäästi olemaan, mikäli sitä rakastetaan ja hoivataan tämän elämän aikana¹⁹⁷ (tai ainakin nuo itsekkäät alkusyyt tulisivat tuon hoivan kautta anteeksiannetuiksi); äidinrakkautta vastaan tuskin kukaan filosofi kykenee kiistelemään. Lisäksi on huomioitava, että mikäli ihminen pitää yhteiskunnan tarjoamia hyötyjä arvokkaina, tulisi hänen täten edesauttaa tuon hyvän jatkuvaa olemassaoloa lisääntymällä *prima facie*¹⁹⁸.

Haluan kuitenkin nostaa esille näkemyksen siitä, ettei potentiaalista lasta (ei-olevaa) tule käyttää tällaisessa hyödykkeiden kaupankäynnissä elävien taholta: vaikka olemassaolevat ihmiset kokisivat uusien yksilöiden maailmaantulon olevan heille hyödyksi, olisi niiden viattomien hyödyntäminen verrattavissa yllä mainittuihin Le Guinin *Omeloihin*. Onko meillä oikeutta maksaa hyödyistämme hinta, jota me emme itse joudu pulittamaan? Tämä näkökulma pätee mielestäni myös yhteiskuntaa hyvänä pitävään yksilöön: hinnan joutuu loppupeleissä maksamaan tuo syntynyt lapsi, eikä kukaan muu.

¹⁹⁶ Häyry & Sukenick 2024, 2, 52

¹⁹⁷ Helenius 2020, 24

¹⁹⁸ Helenius 2020, 22

Kolmas Heleniuksen käsittelemä velvollisuuseettinen osa-alue on sopimuseettinen perspektiivi. Siinä hän käsittelee Rivka Weinbergin näkemystä John Rawlsin oikeudenmukaisuusteoriasta, jossa tämä esitteli kuuluisan *tietämättömyyden verhon* periaatteen. Tässä ajatusleikissä ihminen kuvitellaan tilaan ennen omaa syntymäänsä, jossa hän ei tiedä, mitä etnistä, sosiaalista ynnä muuta ryhmää hän tulee olevaiseksi tullessaan edustamaan. Tämän jälkeen häntä pyydetään suunnittelemaan erilaisia yhteiskunnallisia periaatteita. Ideana on se, että tuon ihmisen tulisi valita periaatteet siten, ettei hän joudu itse kärsimään tehdyistä päätöksistä riippumatta siitä, millaiseksi ihmiseksi hän lopulta syntyy¹⁹⁹.

En kuitenkaan näe, että tämän kaltainen lähestymistapa on sovellettavissa tässä tutkielmassa esitetyn kaltaiseen antinatalistiseen ajatteluun. Luvussa 2.4 käsitelin perspektiiviongelmia, joka olevan ja ei-olevan välillä vallitsee. Kyseisessä luvussa annettujen näkemysten perusteella voidaan kyseenalaistaa näkemystä siitä, voiko jo olemassaoleva yksilö tehdä päätöksiä ikään kuin hän olisi ei-oleva. Tämän perspektiivin kautta ei liene mahdollista sanoa mitään siitä, miten lisääntymishaluisen yksilön tulisi tehdä. Voimme toki olettaa, että yksilö voisi pitää elämässä saamiaan hyötyjä kaikkien haittojen arvoisina. Tätä me emme kuitenkaan voi tietää, eikä Singhin mielestä jo pitkään olemassaollut voi tehdä ei-olevan puolesta päätöstä tämän olevaksi tuomisesta ikään kuin hän voisi kuvitella ei-olevan mahdollisista tahtotiloista jotain²⁰⁰. Sopimuseetiikan avulla ei mielestäni voida ottaa kantaa ei-olevan etuihin, vaan se voidaan parhaimmillaankin valjastaa palvelemaan vain jo olemassa olevien haluja ja tahtotiloja; Rawlsin ajatusleikissä ihminen voisi esimerkiksi päättää sallia antinatalistisen ajatussuunnan laillisuudesta, mikäli haluaisi varmistua oman (tulevan) elämänsä aikana mahdollisesti syntyneen antinatalistisen ajattelutavan jatkuvuudesta. Toisaalta ihmisen voidaan katsoa haluavan kieltää antinatalistinen ajattelu, mikäli tällä voisi maksimoida todennäköisyydet omaan olemassaoloon. Tällä tavalla toteutettu ajattelu on kuitenkin jokseenkin irrallinen antinatalistisesta argumentaatiosta, mistä johtuen koen Rawlsin teorian olevan pitkälti yhteensovittamattomissa antinatalististen näkemysten kanssa.

5.2 Seurausetiikka

Seurausetiikka liittyy läheisesti luvussa 2 käsiteltyyn epäsymmetrian käsitteeseen, sillä kyseisessä mallissa tarkastellaan juuri syntymästä aiheutuvia *seurauksia*. Kysymys täten on, seuraako syntymästä lapselle joitain haittoja, joita hänen kohdalleen ei olisi koitunut, mikäli hän olisi jäänyt ei-olevaksi. Sekä Benatar että Seana Shiffrin ovat sitä mieltä, että ihmisen

¹⁹⁹ Helenius 2020, 25

²⁰⁰ Singh 2023, 138

syntymän yhteydessä on havaittavissa tietty epäsymmetria, mutta he lähestyvät tätä käsitettä hieman eri näkökulmista.

Käsittelin jo luvussa 2.1.1 Benatarin kivun ja nautinnon epäsymmetriaa, joten aion seuraavaksi tarkastella lyhyesti ainoastaan Shiffrinin näkemystä aiheesta. Hänen tulokulmaansa on mahdollista verrata yllä annettuun schopenhauerilaiseen esimerkkiin saalistavasta eläimestä ja tämän uhrista: tapetuksi tulemisesta aiheutuva kipu ei ole negatiivisella kvaliteetilla verrattavissa syömisen positiivisiin hyötyihin. Näiden kahden välillä vallitsee siis eräänlainen epäsymmetria. Shiffrinin mukaan lisääntymisen taustalla oleviin syihin voi antaa samoja polkuja luotaavan vasta-argumentin: mikäli lapsi tuodaan olemaan sillä perusteella, että tämän olisi mahdollista kokea elämän positiiviset puolet, kuten onnea, nautintoa ja iloa, eivät nämä ole laadullisesti verrattavissa kaikkeen elämisestä koituvaan pahaan. Jälkimmäisen painoarvo on paljon suurempi²⁰¹.

Shiffrin viittaa ajattelussaan myös luvussa 2.2.2 esitetyn *prima facie*-velvollisuuden suuntaiseen ajatteluun, jossa ihmisellä on painokkaampi velvollisuus estää jonkin pahan asian tapahtuminen kuin saattaa jokin hyvä asia tapahtuvaksi²⁰². Suuren kivun aiheuttaminen toiselle ilman tämän lupaa sillä verukkeella, että tämä saa kokemastaan tuskasta jotain hyötyä myöhemmin, ei ole moraalisesti kovin validi ratkaisu. Lisääntymisen prosessissa aiheutetaan yksilölle kipua ja kärsimystä ”sellaisen edun antamiseksi, jonka saaminen ei ole kohteelle moraalisesti välttämätöntä”²⁰³.

Seurauseettistä antinatalismia vastaan voi esittää aiemmin tässä tutkielmassa esitetyn vastalauseen, joka liittyy jo syntyneen ihmisen omakohtaiseen kokemukseen oman elämänsä laadusta ja arvosta. Mikäli ihminen pitää elämänsä elämisen arvoisena, oli syntymä tälle tällöin eduksi²⁰⁴. Olen tutkielman aikana pyrkinyt kuvailemaan vasta-argumentteja tähän näkemykseen muun muassa luvuissa 2.4.2 ja 2.4.3, joten keskityn nyt ennemminkin pronatalistiseen näkemykseen, joka mielestäni edustaa varteenotettavaa seurauseettistä näkökohtaa:

Rivka Weinberg huomauttaa, ettei positiivisessa lähestymistavassa elämään ole mitään vikaa, mikäli se parantaa ihmisen omakohtaista kokemusta elämänlaadustaan²⁰⁵. Mikäli palaan aikaisemmin hyödyntämiini vertauksiin, niin Weinbergin mukaan voisi todeta, ettei Pollyanna-periaatetta noudattava Muumimamma tee väärin selittäessään kulhon rikkoutumisen parhain päin. Kulho on rikki, kyllä, mutta pitää myös paikkansa, että tämän

²⁰¹ Schopenhauer 1991, 119

²⁰² Singh 2023, 129

²⁰³ Helenius 2020, 31

²⁰⁴ Helenius 2020, 29-30

²⁰⁵ Helenius 2020, 34

tapahtuman tarkastelu optimistisessa valossa parantaa kuin parantaakin yksilön elämänlaatua. Kulho meni rikki, *mutta toisaalta* se oli melko ruma!

Weinberg kieltää myös *sub specie aeternitatis* näkökulman, sillä ihmiselämää ei hänen mukaansa ole mahdollista arvioida mistään ulkopuolisesta perspektiivistä: yksilön kokemat ilot ja nautinnot ovat ihmiselle itselleen arvokkaita, eikä niitä ole mahdollista kieltää jonkin filosofian keinoin²⁰⁶. Täten yksilön näkemystä siitä, että hänen syntymänsä/elämänsä oli/on hyvä asia tulee pitää kieltämättömänä totuutena. Tästä seuraa myös se, että koska suurin osa ihmisistä pitää elämänsä elämisen arvoisena, voidaan ei-olevan olettaa ajattelevan olevaksi tullessaan samoin²⁰⁷.

Toisaalta voidaan Häyryn ja Sukenickin tavoin kysyä, mikä hinta ihmisen tulisi maksaa, mikäli hän *ei* pitäisi syntymäänsä hyvänä asiana tai elämänsä elämisen arvoisena. Shiffrin esimerkiksi huomauttaa, miten merkittävä asia oman elämän päättäminen on. Jo olemaan tulleen ihmisen elämän päättäminen vaikka itsemurhan kautta on teko, joka edellyttää yksilöltä todella kovan hinnan. Itsemurha vaatii suorittajalta ”fyysisesti, moraalisesti ja emotionaalisesti”²⁰⁸ piinaavan valinnan tekoa, josta kaikki lähimmäiset tulevat kärsimään äärimmäisen paljon. Moni ei halua siksi ajatella tätä lähestymistapaa edes vaihtoehtona, joten on parempi elää elämänsä vaikkei siitä pitäisikään²⁰⁹. Jo alkaneen elämän lopettamiseen on suurempi kynnyks kuin sen aloittamisen estämiseen. Tämän takia näitä kahta päätöstä ei voida myöskään pitää toisiinsa nähden yhteensovitettavina. Voidaan kysyä, pitävätkö ihmiset elämänsä elämisen arvoisena ainoastaan verrattuna siihen, mikä tämän kaiken toinen vaihtoehto on.

Seurausetiikka ei kuitenkaan koske ainoastaan syntyneen olennon omia näkemyksiä, vaan ottaa kantaa myös vanhemman kokemusmaailmaan sekä tämän suorittamaan riskiin, joka lisääntymisprosessiin sisältyy. Vanhemmalle koituvia hyötyjä tarkasteltiin jo aiemmin, joten en perehdy siihen enää tässä. Otan sen sijaan tarkastelun kohteeksi *riskin* ja sen, miten kyseinen käsite liittyy lisääntymisen seurauseettiseen keskusteluun.

Yllä annetun *Omela*-esimerkin yhteydessä voidaan kysyä, onko teon (lisääntymisen aktin) suorittanut henkilö tehnyt jotain väärää, mikäli hän pyrki nimenomaan saamaan teollaan aikaan hyvää? Tuleeko teon suorittajaa pitää vastuullisena teon aktuaalisten seurausten perusteella vai ainoastaan perustellusti ennakoitujen seurausten²¹⁰? Mikäli lisääntyjä nimittäin kuvitteli antavansa jälkeläiselleen hyvän elämän, mutta tämä jostain

²⁰⁶ Helenius 2020, 34

²⁰⁷ Helenius 2020, 34

²⁰⁸ Helenius 2020, 34

²⁰⁹ Benatar 2023, 179

²¹⁰ Helenius 2020, 40

ennalta ennustamattomissa olevasta syystä päätyykin kärsimään suuresti, onko hän tällöin vastuussa jälkeläiselle koituneesta pahasta? Häyry ja Sukenick esittelevät näkökulman, jonka mukaan vanhemmat ovat, alkuperäisistä pyrkimyksistä huolimatta, vastuussa *kaikesta* pahasta, joka lapsen kohdalle koituu²¹¹. Toivathan nämä tämän ei-olevasta olevaksi ilman minkäänlaista suostumusta.

Rivka Weinbergin mukaan vanhempi taas ei ole vastuussa kaikesta lapselle koituneesta pahasta. Tätä voidaan tarkastella paternalistisen suhteen tuoman vastuuasetelman kautta: vanhemman tulee tehdä valistuneita päätöksiä lapsensa suhteen (tässä tapauksessa juuri, tuodakko lapsi olemaan vai ei), koska tämä ei voi tehdä niitä itse. Vanhemman tulee päätellä, onko jonkin riskin ottaminen lapsen kannalta perusteltua vai ei, ja tehdä sitten päätös tämän puolesta.²¹² Pyrkimyksenä on kasvattaa lapsesta itsenäinen yksilö, joka kykenee ottamaan vastuun omista päätöksistään ja toimistaan, eikä vanhempi tällöin enää olisi vastuussa tuon henkilön elämästä. Kysymys kuitenkin jälleen kuuluu, millä perusteella vanhempi kuvittelee tuon ei-olevan haluavan tulla olevaksi? Antinatalistisen näkemyksen mukaan vanhempi ottaa riskin lapsensa kustannuksella, eikä uhraa itse mitään²¹³. Tämän kautta paternalistinen suhde voidaan asettaa mielekkyytensä kautta kyseenalaiseksi²¹⁴.

Riskiin liittyy myös eräs lisääntymiseen liittyvän keskustelun olennainen kysymys: identiteettiongelma. Tätä aihetta voidaan lähestyä Derek Parfitin esittämän esimerkin kautta: mikäli 14-vuotias tyttö haluaa tulla vanhemmaksi, on hänelle perusteltua huomauttaa, että kyseistä hankintaa tulisi lykätä toistaiseksi; syntyneelle lapselle olisi parempi, mikäli hänen äitinsä olisi vanhempi ja jo itsenäinen yksilö. Tästä kuitenkin seuraa, ettei tulevaisuudessa syntyvä lapsi ole sama kuin minkä 14-vuotias tyttö olisi saanut, sillä tämän elämä alkoi eri sukusoluista²¹⁵. Kysymys kuuluu, tulisiko tuon 14-vuotiaan antaa hankkia lapsi riskeistä huolimatta koska tällöin, ja vain tällöin, tuon uniikin lapsen on mahdollista syntyä?

Tällaista riskialtista toimintaa voidaan tarkastella myös tulevaisuuskuvien kautta: ovatko tulevaisuudessa ihmiskuntaa kohtaavat vaarat, kuten merenpinnan tason nouseminen, kuivuus, ilmastokatastrofit ja luontokato hyvä syy olla hankkimatta lapsia? Mikäli lapsia ei hankittaisi nyt, tulisi tulevaisuudessa syntyvä lapsi olemaan eri yksilö kuin se, joka nyt synnytettyinä olisi tullut elämään. Toisaalta nykyään elävät ihmiset tekevät hallaa

²¹¹ Häyry & Sukenick 2023, 245

²¹² Helenius 2020, 40-41

²¹³ Vanhempi tosin uhraa lapselle paljon, muun muassa aikaa ja rahaa. Lisäksi on olemassa todennäköisyys, että synnyttävä osapuoli kuolee synnytyksessä. Lapsi joutuu kuitenkin tämän kaiken seurauksena kokemaan elämässä suuren määrän kärsimystä ilman, että hän on antanut tähän prosessiin suostumustaan.

²¹⁴ Häyry & Sukenick 2023, 51

²¹⁵ Helenius 2020, 14-15

tulevaisuuden yksilöille riistämällä näiltä elämiseen vaadittavia resursseja. Eikö tämä ole kaikilla mittapuilla väärin? Ei Parfitin mukaan. Hänen mielestään

ei voida sanoa, että köyhtyneeseen yhteiskuntaan syntyneitä olisi kohdeltu väärin luonnonvaroja tuhlaamalla, koska jos luonnonvaroja olisi säästely, olisi syntynyt toisia ihmisiä kuin juuri kyseiset olevaksi tulleet. Jos köyhtyneeseen yhteiskuntaan syntyneet ihmiset kokevat elämänsä resurssien vähäisyydestä huolimatta elämisen arvoiseksi, heitä kohtaan ei ole tehty vääryyttä. Luonnonvarojen tuhlailu ei ole aiheuttanut haittaa kenellekään tunnistettavalle taholle²¹⁶

Omasta mielestäni kyseisessä näkemyksessä on monia seikkoja, jotka ensin nostattavat kulmakarvoja ja rutistavat ne sitten ryppyyn. Mikäli nimittäin luonnonvarojen tuhlailu ei ole väärin jos tulevaisuuden yhteiskunnat pitävät elämänsä vielä elämisen arvoisena, olisi tällöin myös orjuus (Benatarin esimerkkiä mukailten) hyväksyttävää mikäli kyseiset orjat haluaisivat jatkaa olemassaoloaan. Missä sitäpaitsi kulkee tuon hyväksymisen raja? Riittääkö yhden ihmisen elämän ilon katoaminen, vai tarvitaanko siihen kaksi? Kolme? 25 prosenttia? Yli puolet? Moisen rajavedon tekeminen olisi mielivaltaista eikä ottaisi lainkaan huomioon yksilön kokemaa kärsimystä.

Toisaalta taas, mikäli pahat toimet ovat oikeutettavissa sillä perusteella, että niiden kautta voidaan saattaa tietyt ihmiset olemaan, niin silloinhan me voisimme myös antaa myönteisen tuomion kaikille historian kauheuksille, kuten holokaustille, Kambodžan kuoleman kentille ja Stalinin vainoille. Me kun emme varmaksi tiedä, mitkä asiat vaikuttavat mihinkin, niin kuin esimerkiksi *kaaosteoria* osoittaa²¹⁷. Toisaalta myöskään lisääntymättä jättäminen ei ”aiheuta haittaa kenellekään tunnistettavalle taholle”, joten miksi lisätä kärsimystä ylipäätään? Mikäli taas jokaista potentiaalista ihmistä pidetään niin tärkeänä, että nämä on saatava maailmaan riskeistä huolimatta, palataan mielestäni jälleen tilanteeseen, jossa jokaista hedelmöittymätöntä munasolua voi pitää *mahdollisen elämän riistona*, mikä on eräänlainen pro-natalistinen ääripää.

Erona äärimmäisessä pro-natalismissa ja maltillisemmassa lähestymistavassa on se, nähdäänkö tulevaisuuden ihmiset *partikulaarisena ei-olevana* vai *yleisinä ei-olevina*²¹⁸. Partikulaariset ei-olevat ovat potentiaalisia yksilöitä, joiden olemaantulo on itsearvoisen arvokas tapahtuma, kun taas yleiset ei-olevat ovat kaikki ne yksilöt, jotka lopulta tulevat syntyneeksi. Yleisiä ei-olevia kohtaan olisi reilusti tehty, mikäli nykyiset ihmiset eivät tuhoaisi heidän mahdollisuuttaan kävellä metsässä ja kuulla lintujen laulua, kun taas

²¹⁶ Helenius 2020, 42

²¹⁷ Kaaosteoria on matematiikan ja mekaniikan alaan kuuluva teoria, jonka mukaan kaikkia deterministisessä järjestelmässä tapahtuvia tapahtumia ei voida ennakoita tai asioita tapahtuu paradoksaalisesti sattumanvaraisesti. Järjestelmässä tapahtuvan asiat vaikuttavat kuitenkin olevan vahvasti alkuperäisen tilan määräämiä, mitä kuuluista perhosvaikutuksena tunnettu ilmiö kuvaa: pienikin muutos järjestelmän sisällä voi johtaa odottamattomiin lopputuloksiin (<https://www.britannica.com/science/chaos-theory>).

²¹⁸ Helenius 2020, 43

partikulaarisille ei-oleville ei voida tehdä pahaa, kunhan heidät saatetaan olemaan. Antinatalistinen filosofia kokonaisuutena ei puolla näistä näkökulmista kumpaakaan, mutta toisaalta sen argumentaatio ottaa kantaa pääasiassa *yleisten ei-olevien* käsitteeseen.

Tässä luvussa on ollut tarkoituksena soveltaa aikaisemmin käytettyjä antinatalistisia näkökulmia erilaisiin seurauseettisiin näkemyksiin. Tässä vertailevassa argumentaatioanalyysissä on mahdollista jälleen havaita, ettei antinatalismilla tai pronatalismilla ole antaa perustelua, joka täysin kykenisi hylkäämään vastapuolen näkemykset. Lisääntyjän itsekkäitä pyrkimyksiä vastaan voidaan antaa esimerkki vanhemman pyyteettömästä rakkaudesta ja hoivasta. Lapsen kokemaa hyvää vastaan voidaan nostaa esiin yksilön kokemat pahat asiat sekä ei-olevan etulyöntiasema epäsymmetrian näkökulmasta. Normatiivisen etiikan teoriat auttavat jäsentelemään näitä lähestymistapoja ja muodostamaan argumentaatiolle yhteisen viitekehyksen. Miten sitten käy, kun universaalit moraaliperiaatteet jätetään pois? Miten antinatalismi lähestyy pyrkimyksiään niiden ulkopuolella?

5.3 Moraalinen partikularismi

Moraalinen partikularismi, toisin kuin yllä käsitellyt velvollisuus- ja seurauseetiikka, ei olela minkään tietyn moraalisäännön kykenevän kattavasti ottamaan kantaa erilaisiin eettisiin kysymyksiin. Tämä ei tarkoita, etteikö joitain tiettyjä moraalisia yleistyksiä olisi mahdollista tehdä, mutta näistä yleistyksistä ei partikularistien mukaan ole mahdollista johtaa jotain universaalisti pätevää sääntöä eli imperatiivia. Harrison vertaa tällaista normatiivista partikularismia edustavaa ajattelua ruuanlaittoon: mikäli henkilö X pitää kovasti jostain mausteesta, esimerkiksi chilistä, voidaan tästä perustellusti vetää johtopäätös, että mikäli jokin ruoka pitää sisällään chiliä, tulee X nauttimaan tästä ateriasta enemmän kuin sellaisesta, josta chili puuttuu²¹⁹. Toisaalta me emme voi vetää henkilön X chilifanaattisuudesta sääntöä, jonka mukaan ruuan on pakko olla X:n mielestä hyvää, mikäli siihen on laitettu chiliä. Tortillan välissä tuo tulinen mauste olisi varmasti herkullinen, mutta kaurapuuroon tai ohukaisiin se tuskin sopisi.

Miten moraalisten partikularistien mukaan yksilön sitten tulisi eettistä toimintaa arvioida? Harrison toteaa, että yleisesti hyväksi tai pahaksi todettujen toimien kautta on mahdollista tehdä yleistyksiä tietyn aktin suhteen²²⁰. Kaikkiin moraalien piiriin sisältyviin tekoihin ei nimittäin tarvita erillistä arviointia: tappaminen ja raiskaaminen ovat pahoja tekoja ihmisen intuitiivisen järjen pohjalta. Vaikka esimerkiksi tappaminen saattaa olla tietyissä tilanteissa oikeutettua (esimerkiksi itsepuolustustilanteessa), on tappamisen akti *prima facie*

²¹⁹ Harrison 2019, 68

²²⁰ Harrison 2019, 67-68

eli yleisesti ottaen väärin. Ongelmia nimenomaan ilmenee enemmän, kun jostain asiasta voidaan olla eri mieltä. Miten jokin toiminta, joka ei yksiselitteisesti putoa mustavalkoiselle hyvä-paha-spektrumille tulisi arvottaa? Moraalisen partikularismin mukaan voidaan tekoa tarkastelemalla etsiä siitä aspekteja, jotka ovat itsessään (kontekstista riippumatta) joko hyviä tai pahoja. Mikäli jonkin toiminnan toteuttaminen sisältää esimerkiksi tappamista, varastamista, valehtelua ynnä muita yleisesti pahoina pidettyjä toimia, voidaan teko arvioida näiden kautta pahaksi tai vääräksi.

Harrison tarkastelee lisääntymistä tällaisesta partikularistisesta näkökulmasta. Hän erottelee jälkikasvun hankintaan sisältyviä, yleisesti pahana pidettyjä toimia ja argumentoi niiden kautta, että lisääntyminen on määriteltävissä ”pahaksi” toiminnaksi²²¹.

Harrisonin esille ottamat, lisääntymistoimintaan sisältyvät negatiiviset moraaliaspektit, ovat muun muassa vahingon aiheuttaminen, suostumuksen puuttuminen, muille lajeille ja luonnolle koituvat haitat ja vahingot sekä riippuvuussuhteelle alistaminen. Näistä jokaista on käsitelty tässä tutkielmassa aiemmin luvuissa 2.1 (vahinko), 2.2.3 (suostumus), 4 (luonnolle koituvat haitat) ja 3.2.2 (riippuvuussuhteeseen alistaminen), joten en aio syventyä niihin nyt erikseen. Keskityn sen sijaan toteamaan, että Harrisonin mukaan kaikki yllä mainitut ominaisuudet, jotka kyseenalaistavat lisääntymisen moraalisuuden, voidaan nähdä pätevinä argumentteina antinatalismin puolesta ilman esimerkiksi sitoutumista kantilaiseen näkemykseen kategorisesta imperatiivista. Moraalisen partikularismin mukaan näyttäisi siltä, että koska lisääntymiseen olennaisesti sisältyy paljon itseisarvoisesti pahoina pidettyjä aspekteja, voidaan tästä johtaa chilimäinen yleistys, jonka mukaan lisääntymistoiminta on paha²²².

Näyttäisi myös siltä, ettei lisääntymistoiminta ole luokiteltavissa pahaksi, sillä suurin osa ihmisistä ei näe asian olevan näin²²³. Voidaanko jotain sellaista toimintaa, jota yleisesti pidetään hyvänä, tarkastella partikularismin silmin jonain muuna? Harrisonin mukaan tämä on mahdollista, mikäli on olemassa jokin moraalinen ulkopuolinen syy sille, miksi yleinen mielipide on kuvatenlainen²²⁴. Mikäli esimerkiksi jokin tietty perusjoukko hypnotisoitaisiin uskomaan jonkin aktin Y olevan moraalisesti hyvää, ei meidän tulisi luottaa yksinomaan heidän sanaansa Y:n hyvydestä. Heidän arviointikykyynsä oltaisiin nimittäin vaikutettu ja heidän näkemyksensä olemassaoloon on jokin moraalista riippumaton syy.

²²¹ Harrison 2019, 68-69

²²² Harrison 2019, 69

²²³ Harrison 2019, 67

²²⁴ Harrison 2019, 82

Ihmisen arvioon lisääntymisen hyveellisyydestä voidaan Harrisonin mukaan katsoa vaikuttaneen muun muassa evolutiiviset tekijät²²⁵. Mikäli nimittäin lajikehityksemme historiassa on ollut yksilöitä, joilla ei ole ollut luontaista viettiä lisääntymiseen, eivät nämä luultavasti ole onnistuneet siirtämään geenejään seuraaville sukupolville. Evolutiivisessa mielessä on äärimmäisen tärkeää, että kunkin eliön biologia pitää lisääntymistoimintaa hyödyllisenä, hyvänä ja jopa välttämättömänä, mistä johtuen lisääntymisprosessiin sisältyy jo itsessään pro-natalistisen asenteen olemassaolo ja ylläpito. Toisaalta ei voida (partikularismin periaatteita mukaillen) sanoa, että vaikka asiat ovat tietyllä tavalla, että niiden tulisi olla näin tai että asioiden laita olisi täten hyvä²²⁶. Evoluution lisäksi voidaan moraalin ulkopuoliseksi syyksi luetella Häyryn ja Sukenickin esittämä pro-natalistisen maailmankatsomuksen yhteiskunnallinen painotus, jossa yksilön sosialisatioprosessiin kuuluu lisääntymismyönteisten ajatusmallien sisäistäminen.

Antinatalistinen moraalipartikularismi kiertää omalla tavallaan tarpeen kantilaiseen etiikkaan tai muihin yleisesti päteviksi oletettuihin moraalinormeihin. Toisaalta sitä vastaan voidaan esittää kaikki lisääntymiseen sisältyvät hyvät puolet, joita yllä on käsitelty ja kysyä, eikö lisääntymistä voitaisi näiden perusteella pitää yleispätevästi hyvänä eikä pahana toimintana. Kääntöpuolia löytyy jälleen kaksi. Harrison on kuitenkin sitä mieltä, että yllä esitettyjen seikkojen myötä on mahdollista todeta lisääntymisen olevan *yleisesti ottaen* moraalisesti väärää, vaikkakin tästä seikasta ei ole mahdollista johtaakaan yleispätevää sääntöä.

5.4 Antinatalismin muodot

Tämän tutkielman aikana olen pyrkinyt antamaan mahdollisimman laajasti erilaisia näkökulmia lisääntymistä vastustavan filosofian ja antinatalismin kentästä. Monet esitetyistä näkemyksistä ja perspektiiveistä komplementoivat toisiaan, mutta osa saattaa olla jopa toisaan vastaan. Tällaisesta ristiriidasta voidaan antaa esimerkkinä Linkolan ja Benatarin välillä vallitseva kahtiajako liberalismiin ja totalitarismin välillä; Linkolan mukaan lisääntymistä tulisi voida rajoittaa valtion puolelta voimakeinoin, kun taas Benatar ei näe tätä validina lähestymistapana. Toisaalta Linkola ei puolla Benatarin ideaalia siitä, että ihmiskunta tulisi hävittää kokonaan. Näitä kahta ajattelijaa vertailemalla on mahdollista nähdä antinatalistisen filosofian kirjon erilaisten muotojen potentiaali: mihin kyseiseen ajatussuuntaan sitoutunut henkilö itseasiassa pyrkii tai mikä hänen mielestään olisi paras mahdollinen lopputulos?

²²⁵ Harrison 2019, 82-84

²²⁶ Benatar 2006, 100

Hyödynnän erilaisten antinatalistisen filosofian muotojen listaamisessa Häyryn ja Sukenickin esittämää kahtiajakokaaviota²²⁷ sekä Masahiro Moriokan kategorisointia²²⁸. Toisaalta joudun tekemään kahtiajakoja ja määritelmiä, jotka eivät nojaa ennalta olemassaoleviin määritelmiin tai kategorisointeihin. Näissä tapauksissa hyödynnän kuitenkin tutkielmassa aiemmin annettua tietoa ja perusteluja. Itse jaottelun suoritan niin ikään asteittain, asettamalla kaksi mahdollista lähtökohtaa toisiaan vastaan.

5.4.1 Sukupuutto ja sen mahdollisuus

Ensimmäinen tapa jakaa antinatalistinen ajatussuunta kahtia on kysyä, onko yksilö *lisääntymistä vastaan* vai *sukupuuton puolesta* (anti-procreation vs. pro-extinction)²²⁹.

Ensimmäiseen vaihtoehtoon sisältyy kuitenkin heti jonkin verran ongelmia: eikö antinatalistiseen filosofiaan kuitenkin sisälly ajatus siitä, että ihmisten tulisi parhaassa mahdollisessa tapauksessa lopettaa lisääntyminen kokonaan ja pyrkiä täten aktiivisesti kohti sukupuuttoa? Eikö yksilön tulisi Kantin kategorista imperatiivia mukaillen toimia (tai levittää filosofista lähestymistapaa elämään) ”ainoastaan sellaisen maksimin mukaisesti, jonka voisi aidosti toivoa tulevan yleiseksi laiksi jota kaikki muutkin noudattaisivat”²³⁰?

Asiaa voidaan toki lähestyä tällä tavalla teoreettisesti, mutta kyseiseen seikkaan on myös mahdollista ottaa käytännöllinen näkökulma: kuinka todennäköistä on, että koko ihmiskunta todella lopettaisi lisääntymisen ja alkaisi puoltaa antinatalistista ideaalia? Kuten luvuissa 3.1 ja 3.2 todettiin, ei tämä liene kovin odotettavissa oleva trendi-ilmiö. Morioka esittääkin vaihtoehtona sukupuuttomyönteisyydelle erilaisia lähestymistapoja, joista yksi on niin sanottu diversiteettimyönteinen perspektiivi (Diversity tolerant type). Tämän näkökulman mukaan kaikki syntymä on aina pahasta, mutta ihmisten tulisi myös sallia tästä näkökulmasta vastakkaiset, lähinnä pro-natalistiset katsantokannat. Diversiteettimyönteinen antinatalisti toki toivoisi mahdollisimman monen jakavan tämän maailmankatsomuksen, mutta tiedostaa myös realistisesti, ettei sen kovin laaja levikki ole todennäköistä.

Toinen merkittävä lähestymistapa lisääntymisen vastustamiseen, joka ei suoraa pyri ihmislajin sukupuuttoon, on niin sanottu linkolalaisuus, jonka mukaan ”elämän suurin uhka on liika elämä”²³¹. Tämän lähestymistavan mukaan ihmisiä on maapallolla liikaa, mistä johtuen näiden määrän tulisi laskea radikaalisti. Linkolan ajatteluun pohjautuvaa filosofiaa ei kuitenkaan voida pitää ongelmattomasti antinatalistisena, vaikka hän kuvaakin usein ihmistä

²²⁷ Häyry & Sukenick 2024, 30

²²⁸ Morioka 2021, 15-16

²²⁹ Häyry & Sukenick 2023, 33

²³⁰ Kannisto 2007

²³¹ Linkola 2004, 255

”tuholaislajiksi”. Hänen edustama perspektiivi, jonka mukaan ”elämän pelastaminen on oikeutettua millä keinolla hyvänsä”²³² on lähinnä yhdistettävissä veganismin kanssa, joka toki myös liitetään usein antinatalismiin²³³. Käsittelen tähän liittyviä seikkoja seuraavassa alaluvussa.

Häyryn ja Sukenickin mukaan monet ihmispopulaatiota rajoittamaan pyrkivät ajatussuunnat edustavat enemmän selektiivistä pro-natalismia kuin suoranaista antinatalismia. Tämä kuitenkin riippuu itse termin määritelmästä. Ranskalaisten *Larousse* ja *Le Robert* sanakirjojen mukaan antinatalismi on yksinkertaisesti toimintaa, joka pyrkii rajoittamaan tai ehkäisemään syntyvyyttä²³⁴. Koska tämän tutkielman kannalta on olennaista tutkia antinatalistisen filosofian mahdollisia muotoja, on kyseinen määritelmä otettava huomioon, vaikka esimerkiksi Benatar tai Ligotti eivät tähän ajatussuuntaan yhtyisikkään.

Mikäli selektiivinen pro-natalismi otetaan tarkastelun kohteeksi herää kysymys siitä, onko sen sisältä löydettävissä myös erilaisia alahaaroja? Yllä mainitun diversiteettimyönteisyyden ja linkolalaisuuden lisäksi Häyry ja Sukenick ottavat esille kaksi erilaista lähestymistapaa sukupuuttoa vastustavaan (*Laroussen* kuvailemaan) antinatalismiin. Nämä ovat *suotuisan lisääntymisen malli* (procreative beneficence) sekä ”milliläinen” lähestymistapa. Ensimmäisessä vaihtoehdossa mahdollisesti syntyvistä lapsista valikoidaan ainoastaan geneettisesti parhaat yksilöt, jotta vältyttäisiin mahdollisilta fysiologisilta kärsimystä aiheuttavilta tekijöiltä. Tätä näkökulmaa on usein kritisoitu ableistiseksi eli vammaisia syrjiväksi. Jälkimmäinen perspektiivi perustuu John Stuart Millin ajatukseen, jonka mukaan sellaisten perheiden, jotka eivät kykene lapsia hoitamaan, ei tulisi sellaisia hankkiakkaan²³⁵. Tällä tavalla rajoittavia tekijöitä voisivat olla esimerkiksi perheen varallisuus, jonka puitteissa lapselle ei voitaisi tarjota hyvän elämän mahdollisuuksia. Tätä perspektiiviä taas on kritisoitu sosiaalisesta- ja taloudellisesta syrjinnästä. Suurin osa antinatalistisista ajattelijoina eivät myöskään puolla näitä lähestymistapoja, mistä johtuen ne usein jätetäänkin aiheesta käytävän keskustelun ulkopuolelle.

Viimeinen ihmispopulaation vähentämiseen liittyvä näkökulma liittyy valtion ja yksilöiden väliseen suhteeseen. Luvun 5.1 mukaisesti tämä kenttä voidaan jakaa karkeasti kahtia: joko valtiolla on oikeus rajoittaa erilaisin keinoin ihmisten lisääntymistä tai sitten ei. Sukupuuttomyönteisistä ajattelijoina Benatar ja lisääntymistä vastustavista suuntauksista diversiteettimyönteinen tulokulma painottavat yksilön vapautta tehdä omia päätöksiä ja

²³² Linkola 2004, 261

²³³ O'Connor & Benatar 2020

²³⁴ Häyry & Sukenick 2023, 1

²³⁵ Benatar 2006, 112-113

valtion velvollisuutta olla puuttumatta tähän. Lisääntymistä vastustavista ajattelijoista valtion oikeutta rajoittaa yksilöiden lisääntymistoimintaa erilaisin voimakeinoin puoltavat yllä mainitut Linkola ja Carol A. Kates. Tämän kaltainen lähestymistapa liitetään usein nimenomaan pyrkimykseen sellaisten (suurempien) haittojen välttämiseksi, joita liiallinen lisääntyminen saisi kontrolloimattomana aikaan, esimerkkinä juuri ekokatastrofi. Hyödyntämässäni lähdeaineistosta taas ei löytynyt ainuttakaan sukupuuttomyönteistä ajattelijaa, joka olisi samalla ollut valmis puoltamaan kyseisiä totalitaristisia menetelmiä, mistä johtuen tällainen näkökulma voitaneen luetella yksinomaan niin sanotun *ekofasism* (radikaali totalitaristinen luonnonsuojeluaate) omintakeiseksi piirteeksi.

5.4.2 Ihmiset ja muut elolliset

Seuraava merkittävä kahtiajako antinatalismin, tai sukupuuttomyönteisen lähestymistavan kentällä liittyy kysymykseen siitä, minkä lajin sukupuuttoon pyritään. Tässä suhteessa kaksi tärkeintä ajatussuuntaa ovat ahumanismi ja efilismi²³⁶. Näistä kahdesta vaihtoehdosta ensimmäinen liitetään usein juuri veganismiin, sillä niissä molemmissa ihminen nähdään tendenssinomaisesti uhkana maapallon elämälle sekä kärsimyksen aiheuttajana muille eläimille²³⁷²³⁸. Ahumanistisen ideaalin mukaan ainoastaan ihminen tulisi poistaa maapallolta, mutta muun luomakunnan tulisi antaa kukoistaa. Tällaista kantaa puoltavat esimerkiksi Peter Wessel Zappfe ja Patricia MacCormack. Efilismi taas on kaikkea elämää vastaan ja näkee jokaisen elämänmuodon kärsivänä subjektina, jonka olemassaolo tulisi lopettaa. Ligotti esimerkiksi edustaa näkökulmaa, jonka mukaan kaikki evoluution piirissä oleva luonto on turhan kärsimyksen tilassa ja tulisi täten hävittää²³⁹.

Tämän kahtiajaon välistä on kuitenkin mahdollista löytää erilaisia sivupolkuja. Joidenkin mielestä ihmisen lisäksi tulisi esimerkiksi hävittää ainoastaan tuntokykkyiset (sentience) olennot, joidenkin mielestä ainoastaan itsetietoiset (awereness). Nämä kaksi antinatalismin muotoa perustuvat tämän tutkielman luvussa 3.3 esitettyihin tietoisuuden ja korkeamman älykkyyden ongelmiin. Esimerkiksi ahumanismia voidaan perustella ihmislajin tuottamien haittojen lisäksi myös sillä, että ihmisen on kehittyneemmän tietoisuutensa johdosta mahdollista kokea muita eliölajeja suurempaa kärsimystä. Yllä esitetystä kaksikosta

²³⁶ Häyry & Sukenick 2023, 31, 41

²³⁷ O'Connor & Benatar 2020

²³⁸ Ahumanismi on mielestäni mahdollista nähdä posthumanismin (ajatussuunta, joka kieltää ihmishajon muun luomakunnan ylle kohonneen merkityksen ja tarkastelee ihmistä sen sijaan osana luontoa, biologisena kokonaisuutena ja lajina muiden joukossa [Ferrando 2018, 22-23]) aatejärjestelmään kuuluvana antihumanismin radikaalina muotona, joka ei ainoastaan kyseenalaista ihmisen arvoa ja lajimme tärkeyttä, vaan sijoittaa ihmisen arvoasteikossa muun luonnon alapuolelle.

²³⁹ Ligotti 2010, 180-181

otetaan toisessa antinatalistisen filosofian kohteeksi ihmisten lisäksi muutkin korkeamman tietoisuuden lajit (esimerkiksi simpanssit), toisessa periaate laajennetaan kaikkiin tuntokykyisiin olentoihin (kasvikunnan ulkopuolisiin eläimiin).

Häyryn ja Sukenickin mallissa on vielä yksi alahaara, joka liittyy kaikkien olentojen preferoituun likvidointiin. Viimeinen näkemys ottaa huomioon kaikki mahdolliset elämän muodot, myös hiilipohjaisten olentojen ulkopuoliset. Näitä voivat olla muualla kuin Maapallolla kehittyneet vaihtoehtoiset eliölajit tai sitten ihmisen luomat keinotekoiset älykkyyden muodot, kuten tekoälyt, robotit ja androidit. Näihin olemassaolon muotoihin liittyvä filosofinen keskustelu liittyy kuitenkin olennaisesti osaksi sellaisia filosofian suuntauksia, joita tämä tutkielma ei tarkastele. Tyydyn siis yksinkertaisesti toteamaan kyseisen keskustelun olemassaolon syventymättä aihealueen laajempiin implikaatioihin antinatalismin kannalta.

6. Yhteenveto

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut antinatalismina tunnettua filosofista näkemystä, jonka mukaan lisääntyminen on määriteltävissä kielteiseksi asiaksi. Eriteltyäni ensin antinatalististen ajattelijoiden argumentteja ja näkemyksiä päädyin lajittelemaan tämän filosofian osa-alueen useisiin eri muotoihin. Tutkimukseni perusteella antinatalistinen filosofia voidaan jakaa osiin perustuen muun muassa politiikkaan (liberaalisuuden ja totalitaarisuuden akselilla), lajikeskeisyyteen (onko pyrkimyksenä jonkin tietyn lajin tai tietoisuuden muodon lisääntymisen lopettaminen) ja lopullisiin pyrkimyksiin (onko tarkoituksena saavuttaa jonkin perusjoukon sukupuutto vai ei). Tutkimuksessa hyödynnetyistä ajattelijoista lähes kaikki edustivat erilaisia näkemyksiä, mistä johtuen tämän kirjon erilaisia puolia oli mahdollista tarkastella kattavasti.

Toisen ja kolmannen pääluvun aikana tarkastelin antinatalistisen filosofian filantropisia argumentteja, eli näkemystä puoltavia väitelauseita, jotka keskittyivät lisääntymistoiminnan seurauksena syntyneen yksilön oikeuksiin sekä tämän kokemiin kärsimyksiin. Kirjallisuuden pohjalta totesin, että antinatalistiset ajattelijat tyrmäävät vanhemman oikeuden saattaa ei-oleva olevaksi ilman, että näillä on tuon kyseisen olennon suostumus toimintaansa. Lisäksi Benatarin esittelemän epäsymmetrian valossa on mahdollista todeta, että syntynyt lapsi joutuu olemaan tullessaan kokemaan paljon kärsimystä, jota tämän ei olisi kokenut mikäli olisi jäänyt ei-olevaksi. Vanhemmat täten aiheuttavat hankkimalleen lapselle pahoja (bad) asioita ilman lapsen suostumusta, mikä on *prima facie* moraalisesti väärin.

Tarkastelin David Benatarin painottamaa eroa *aloittamisen arvoisen ja jatkamisen arvoisen* elämän välillä ja tutkin, miten nämä liittyvät antinatalismista käytävään keskusteluun. Antinatalistisen filosofian mukaan vanhemman kokemus oman elämänsä merkityksestä ja jatkamisen arvoisesta luonteesta eivät ole päteviä perusteluita lisääntymistoimintaan. Luvussa 3 tarkastelin Zappfen ja Ligottin ajattelun kautta sitä, miten ihminen elää paljon huonolaatuisempaa elämää kuin mitä ihmiset yleisesti kokevat ja luulevat, tarkasteltuna *sub specie aeternitatis*. Elämä ei näyttäisi olevan ”lahja”, niin kuin perinteisesti on totuttu sanomaan, vaan jopa kauhun ja loputtoman tyytymättömyyden lähde.

Filantropisiin perusteluihin kuuluu olennaisesti myös vanhemman itsekkyyden tarkastelu ja sen tutkiminen, millä perusteella lapsia ylipäätään hankitaan. Sekä Benatarin että Ligottin mukaan ihmiset eivät ikinä suorita (tietoista) lisääntymistoimintaa yksinomaan ei-olevan lapsen tähden, vaan aina omista (usein jopa hyvin itsekkäistä) syistä. Näitä voivat olla esimerkiksi merkityksellisyyden etsiminen, seuran kaipuu, sukulaisten miellyttäminen tai

valtion vaatimuksiin vastaaminen. Benatarin epäsymmetrian perusteella voi todeta, ettei lasta totisesti näytä olevan mahdollista hankkia tuon lapsen itsensä tähden. Lisäksi vanhemman kokemus oman elämänsä *jatkamisen arvoisesta* luonteesta ei vielä kerro mitään siitä, onko uusi potentiaalinen elämä *aloittamisen arvoinen*. Ihmisen elämä näyttää Benatarin mukaan olevan kokonaisuudessaan paljon huonompi kuin ihmiset yleisesti kuvittelevat, minkä lisäksi vanhempi ei voi ennustaa syntyneen lapsen kokevan oman elämänsä olevan jatkamisen arvoinen samalla tavalla kuin vanhempansa.

Filantropisten argumenttien lisäksi antinatalismiin sisältyy myös misantropisia argumentteja, jotka eivät enää keskity syntyneen lapsen kokemaan pahaan vaan siihen pahaan, jota tuo lapsi saattaa elämänsä aikana aiheuttaa. Kyseistä pahuutta on olemassa kolmea lajia: ihmisten suorittama suora pahuus (esimerkiksi fyysinen väkivalta), ihmisen välipitämättömyydestä koitua pahuus (äänestäminen ja eettisesti kyseenalaistettava kuluttaminen) sekä tietämättömyydestä johtuva pahuus (esimerkiksi tuleville sukupolville aiheutettu haitta ekokatastrofin muodossa). Benatarin mukaan ihminen ei ole niin hyvä tai ylistyksen arvoinen laji kuin mitä usein esimerkiksi länsimainen kulttuuri antaa ymmärtää. *Homo sapiens* (viisas/ajatteleva ihminen) sijasta ihminen olisi tullut nimetä ennemmin termillä *Homo perniciosus* (tuhoava ihminen). Lisääntymistoiminta edesauttaa sellaisen lajin olemassaoloa, jonka jäsenet ovat historian saatossa suorittaneet silmitöntä väkivaltaa ja ääretöntä tuhoa. Kanssaeläjiä kohtaan osoitetun väkivallan lisäksi ihminen tappaa ja aiheuttaa kärsimystä kymmenille miljardeille eläimille vuosittain, ja suuri osa ihmiskuntaa edesauttaa tuon kärsimyksen aiheuttamisen jatkamista kulutusvalinnoilla ruokakaupassa ja äänestyslomakkeilla äänestyskopeissa.

Schopenhauerin ja Linkolan ajattelua yhdistelemällä tarkastelin pessimististä viitekehystä, jonka sisältä monet antinatalistiset filosofit ihmiskuntaa katselevat: lajimme itsekkyyks ja tahto saada jatkuvasti lisää mukavuuksia ja uutta teknologiaa eivät näytä vievän meitä suuntaan, jossa globaaleja ongelmia olisi mahdollista ratkaista. Monet ihmiset nojaavat (joidenkin antinatalistien mukaan sokeasti) uskoon tieteen ja teknologian kyvystä pelastaa ihminen suuren mittakaavan katastrofeilta, mutta tämä usko näyttäytyy tänä päivänä pessimistisestä perspektiivistä varsin heikolta ja ylioptimistiselta. Kenties tulevaisuudessa on mahdollista saavuttaa hyviä lopputuloksia teknologian avulla, mutta antinatalistinen filosofia kieltää enemmän kärsimyksen tuottamisen tuon päämäärän saavuttamiseksi.

Lopuksi kokosin yhteen kaiken aiemmin esittämäni tiedon ja sovelsin niitä erilaisiin normatiivisen etiikan osa-alueisiin ja moraaliseen partikularismiin. Velvollisuuseettisessä keskustelussa on tärkeää kysyä, onko yksilöllä mahdollista katsoa olevan velvollisuutta

lisääntyä valtiota tai yhteiskuntaa kohtaan. Mikäli lisääntymisen kautta voidaan esimerkiksi parantaa muiden yhteiskunnan jäsenten oloja verotuksen ja kohonneen työvoiman kautta, niin eikö vanhemman tulisi suorittaa lisääntymistoiminta tuon velvollisuuden täyttämiseksi?

Antinatalistinen filosofia kuitenkin kieltää velvollisuuksiin nojaavat argumentit lisääntymisestä, sillä niissä ei oteta huomioon syntyvän yksilön kokemaa kärsimystä. Lapsen hankkiminen yhteiskunnan edun nimissä rikkoo Immanuel Kantin kategorista imperatiivia, sillä lasta ei hankita tuon lapsen itsensä tähden vaan hänestä halutaan veronmaksajaa, työntekijää ja vanhuuden turvaa. Epäsymmetrian mukaan lapsi tuodaan kärsimättömyyden piiristä kärsimyksen tilaan, mikä on *prima facie* moraalisesti kyseenalaistettava teko.

Seurausetiikka tarkastelee lisääntymistoimintaa vanhemman vastuun kautta ja toisaalta lisääntymisen aktista aiheutuvien seurausten kautta. Tässä viitekehyksessä on mahdollista esimerkiksi kysyä, että onko vanhempi vastuussa *kaikesta* pahasta, jonka syntynyt yksilö elämässään kohtaa. Entä onko vanhempi vastuussa kaikesta pahasta, jonka jälkikasvu aiheuttaa? Häyryn ja Sukenickin esittämän näkemyksen mukaan kyllä, mutta toisaalta Rivka Weinbergin mukaan tällainen näkemys on mahdollista kieltää tarkastelemalla lapsen suhdetta vanhempiin paternalistisen suhteen kautta: vanhempi on tehnyt valinnan lapsen puolesta ja tuonut tämän ei-olevasta olevaksi. Tämän lisäksi vanhempi kasvattaa lapsen itsenäiseksi toimijaksi, joka vartuttuaan on vastuussa itsestään. Gerald Harrison taas tarkastelee moraalisen partikularismin kautta kaikkia yllä annettuja lisääntymiseen liittyviä kielteisiä puolia ja toteaa, että lisääntymistä voidaan pitää yleisesti ottaen epäeettisenä toimintana, vaikka yleinen mielipide olisikin aiheesta eri mieltä.

Tämän tutkielman tavoitteena on ollut muodostaa mahdollisimman laaja ja selkeä kuva antinatalistisesta filosofiasta, jotta aiheesta käytävä keskustelu olisi mahdollista ottaa yleisessä keskustelussa vakavasti. Antinatalismi on helppo pyyhkäistä syrjään sen äärimmäisen luonteen tähden, mutta tämän tutkielman kautta olen pyrkinyt osoittamaan, ettei tällaiselle vähättelylle tai aiheen sivuuttamiselle ole aihetta. Nyky-yhteiskunnassa käytävä keskustelu syntyvyydestä ja lisääntymisestä ei saa jäädä ainoastaan yhteiskunnalliselle tasolle, vaan ongelmaa tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti myös yksilön omasta näkökulmasta, ei-olevasta puhumattakaan. Lapsettomien vanhempien kokema diskriminaatio on todellinen ongelma nyky-yhteiskunnassa²⁴⁰, vaikka lapsettomuudelle voi olla merkittävät filosofiset perustelut. Tämän olen halunnut tuoda tutkielmani avulla esiin.

²⁴⁰ Daimler 2024

Lähde- ja kirjallisuusluettelo

- An Antinatalist Handbook (s.a.). <https://antinatalisthandbook.org/>.
- Asma, Stephen (2014). Monsters on the Brain: An Evolutionary Epistemology of Horror. *Social Research: an International Quarterly*, 81(4).
- Belshaw, Christopher (2023). A New Argument for Antinatalism. Metz, Thaddeus (toim.), *Contemporary Anti-Natalism*. London: Routledge, 141-151.
- Benatar, David (2006). *Better Never to Have Been: The Harm of Coming into Existence*. Oxford: Clarendon press.
- Benatar, David (2023). Every Conceivable Harm: A Further Defence of Anti-Natalism. Metz, Thaddeus (toim.), *Contemporary Anti-Natalism*. London: Routledge, 152-188.
- Benatar, David & Wasserman, David (2015). *Debating Procreation: is it Wrong to Reproduce?* New York: Oxford University Press.
- chaos theory (2024). *Britannica*. <https://www.britannica.com/science/chaos-theory>. (Luettu: 14.1.2025)
- Coates, Ken (2014). *Anti-Natalism: Rejectionist Philosophy from Buddhism to Benatar*. Sarasota: First Edition Design Publishing.
- Current World Population (s.a.). *Worldometer*. <https://www.worldometers.info/world-population/>. (Luettu: 7.12.2024)
- Cushing, Simon (2022). David Benatar's Anti-natalist argument. YouTube-video. Julkaisija Simon Cushing 2.12.2022. Viitattu 1.12.2024. https://www.youtube.com/watch?v=XP_0Nn6ATEo&t=806s
- Daimler, Melissa (2024). Breaking The Bias: Childfree Women In The Workplace. *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/melissadaimler/2024/08/07/breaking-the-bias-childfree-women-in-the-workplace/> (Luettu: 19.12.2024)
- Dickens, Charles & Korhonen, Jussi (kääntäjä). *Saiturin joulu*. Helsinki: Basam Books.
- Dostojevski, Fjodor & Garnett, Constance (kääntäjä) (1975). *Brothers Karamazov*. New York: The Lowell Press.
- Dostojevski, Fjodor & Kuukasjärvi, Olli (kääntäjä) (2012). *Rikos ja rangaistus*. Helsinki: Otava.
- Driver, Julia (2014). The History of Utilitarianism. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/entries/utilitarianism-history/> (Luettu: 19.12.2024)

- Ferrando, Francesca (2019). *Philosophical Posthumanism*. Lontoo: Bloomsbury Publishing Plc.
- Fremstedal, Roe (2013). *Meaning of Life: Peter Wessel Zapffe on the Human Condition*. Himmelman, Beatrix (toim.), *On Meaning in Life*. Berliini: De Gruyter.
- Harrison, Gerald (2019). Antinatalism and Moral Particularism. *Essays in Philosophy*, 20(1), 66-88.
- Harrison, Gerald (2023). Antinatalism, Asymmetry, and an Ethic of *Prima Facie* Duties. Metz, Thaddeus (toim.), *Contemporary Anti-Natalism*. London: Routledge, 118-127.
- Helenius, Mikael (2020). *Lisääntyminen eettisenä kysymyksenä*. Maisterintutkielma. Helsingin yliopisto.
- How many people died during World War II? (s.a.). *Britannica*.
<https://www.britannica.com/question/How-many-people-died-during-World-War-II>.
 (Luettu: 4.12.2024)
- Häkkinen, Hannu (2018). A Finnish Tragedy. *Museovirasto*. https://www.museovirasto.fi/en/collection-and-information-services/the_picture_collections/whats-on/articles-in-kamera-magazine-2018/a-finnish-tragedy
 (Luettu: 1.12.2024)
- Hänninen, Juha (2022). *Auta minut kuolemaan: armollinen, rikollinen eutanasia*. Helsinki: Tammi.
- Häyry, Matti & Sukenick, Amanda (2024). *Antinatalism, Extinction, and the End of Procreative Self-Corruption*. Cambridge university press.
- Häyry, Matti & Sukenick, Amanda (2023). Imposing a Lifestyle: A New Argument for Antinatalism. *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics*, 33(2), 238-259. Cambridge university press.
- James, William (1902). *The Varieties of Religious Experience*. Lontoo: Longmans, Green & Co.
- Jansson, Tove & Järvinen, Laila (kääntäjä) (2018). *Muumipeikko ja pyrstötähti*. Helsinki: WSOY.
- Johnson, Robert (2004). Kant's Moral Philosophy. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*.
<https://plato.stanford.edu/entries/kant-moral/>
 (Luettu: 15.11.2024)
- Kannisto, Toni (2007). Kant: Etiikka. *Filosofia.fi/ensyklopedia*.
<https://filosofia.fi/fi/ensyklopedia/kant-etiikka>
 (Luettu: 20.11.2024)
- Kilpeläinen, Tapani (2015). *Silmät ilman kasvoja: Kauhu filosofiana*. Tampere: niin & näin.

Kirjonen, Leo (2024). Syntyvyys Suomessa romahti kaikkien aikojen pohjaan – Yksi kunta erottuu joukosta. *Iltalehti*. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/0ab0a154-6853-4ee1-87b9-71a335615c28>.

(Luettu: 15.12.2024)

Kiusaamisen yleisyys lasten ja nuorten kokemana (s.a.). *Opetushallitus*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kiusaamisen-yleisyys-lasten-ja-nuorten-kokemana>.

(Luettu: 7.12.2024)

Lehtinen, Torsti (2013). *Eksistentiaalisuus: vapauden filosofia*. Helsinki: Arktinen banaani.

Lepola, Lauri (2012). *Verinen Tampere*. Nokia: Maaseudun maisema- ja kulttuuriperinne.

Ligotti, Thomas (2010). *The Conspiracy Against the Human Race: A Contrivance of Horror*. New York: Hippocampus press.

Linkola, Pentti (2004). *Voisiko elämä voittaa*. Helsinki: Tammi.

Masennus (s.a.). *Mielenterveyden keskusliitto*.

<https://mtkl.fi/tieto-ja-tutkimus/mielenterveyden-hairiot/masennus/>.

(Luettu: 2.12.2024)

Matson-Mäkelä, Kirsi (2024). Syntyvyys on historiallisen matalaa – Tampereella erityisen synkät luvut. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20090381>.

(Luettu: 15.12.2024)

Michalak, Katja (2024). Schema. *Britannica*.

<https://www.britannica.com/science/schema-cognition>

(Luettu: 16.12.2024)

Metz, Thaddeus (2023). Are Lives Worth Creating? Metz, Thaddeus (toim.), *Contemporary Anti-Natalism*. London: Routledge, 20-33.

Mill, John Stuart (1904). *Principles of Political Economy*. Lontoo: Longmans, Green & Co.

Mill, John Stuart (2009) (uusi painos). *Utilitarianism*. Auckland: The Floating Press.

Moen, Ole Martin (2021). Pessimism Counts in Favor of Biomedical Enhancement: A Lesson from the Anti-Natalist Philosophy of P. W. Zapffe. *Neuroethics*, 14, 315-325.

Morioka, Masahiro (2021). What Is Antinatalism? Definition, History, and Categories. *The Review of Life Studies*, 12, 1-39.

Nagel, Thomas (2012). *Mortal Questions*. New York: Cambridge University Press.

Nummenmaa, Lauri (2022). *Pahuus: ihmisluonnon pimeä puoli*. Helsinki: Tammi.

- O'Connor, Alex & Benatar, David (2020). Is It Immoral To Have Children? | Talking with David Benatar. Haastattelu. YouTube-video. Julkaisija Alex O'Connor 27.4.2020. Viitattu 1.12.2024. <https://www.youtube.com/watch?v=HeGAeBe7iRM>
- Paloheimo, Eero (2002). *Megaevoluutio*. Helsinki: WSOY.
- Pihlström, Sami (2010). *Elämän ongelma: filosofian eettinen ydin*. Tampere: niin & näin.
- Pihlström, Sami (2021). *Ihmisen maailma: Esseitä humanismista, totuudesta ja ajattelun tilasta*. Tampere: niin & näin.
- Pihlström, Sami (2018). *Ota elämä vakavasti: Negatiivisen ajattelijan opas*. Helsinki: Ntamo.
- Pihlström, Sami (2017). Transcendental Anti-Theodicy. Brune, Jens (toim.) & Stern, Robert (toim.) & Werner, Micha (toim.), *Transcendental arguments in moral theory*. Berliini: De Gruyter, 301-323.
- Popper, Karl (1950) (uudempi painos). *The Open Society and Its Enemies*. Princeton: Princeton University Press.
- prima facie -velvollisuus (s.a.). *Tieteen termipankki*.
https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:prima_facie_-_velvollisuus.
(Luettu: 2.12.2024)
- Raamattu* (1992). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Suomen Piipilaseura.
- Salminen, Antti & Vadén, Tere (2024). *Merkitys ja ala-aine*. Tampere: niin & näin
- Schopenhauer, Arthur & Salomaa, Sirkka (kääntäjä) (1991). *Pessimistin elämänviisaus: Valittuja lukuja Schopenhauerin teoksista*. Helsinki: WSOY.
- Schopenhauer, Arthur & Saunders, Bailey (kääntäjä). *On the Suffering of the World. Essays of A. Schopenhauer*. New York: Burt Company.
- Singh, Asheel (2023). Furthering the Case for Antinatalism: Seana Shiffrin and the Limits of Permissible Harm. Metz, Thaddeus (toim.), *Contemporary Anti-Natalism*. London: Routledge, 128-140.
- Spurrett, David (2024). Hooray for Babies. Metz, Thaddeus (toim.), *Contemporary Anti-Natalism*. London: Routledge, 10-19.
- Syöpä lukuina (s.a.). *Syöpäsäätiö*. <https://syopasaatio.fi/syopa-lukuina/>.
(Luettuna: 4.12.2024)
- Thomasson, Amie (2004). Categories. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*.
<https://plato.stanford.edu/entries/categories/>
(Luettu: 19.12.2024)

Tilastoja ja tietoa itsemurhista (2024). *Surunauha ry.* <https://surunauha.net/tilastoja-ja-tietoa-itsemurhista/>.

(Luettu: 4.12.2024)

Tilastotietoa mielenterveydestä (2024). *Mieli.* <https://mieli.fi/yhteiskunta/mielenterveys-suomessa/tilastotietoa-mielenterveydesta/>.

(Luettu: 2.12.2024)

Tolstoi, Leo & Balk, Eero (kääntäjä) (2001). *Ivan Iljitšin kuolema.* Helsinki: Basam Books.

Tolstoi, Leo & Balk, Eero (kääntäjä) (2012). *Tunnustuksia.* Helsinki: Basam Books.

Turpeinen, Ossi (2024). *Malignantly Useless: Thomas Ligotti's Supernatural Horror and Philosophical Pessimism.* Maisterintutkielma. Helsingin yliopisto.

Viime vuonna syntyi vähemmän lapsia kuin koskaan ennen Suomen tilastohistoriassa (2024). *Helsingin sanomat.* <https://www.hs.fi/suomi/art-2000010449549.html>.

(Luettu: 15.12.2024)

Weinberg, Rivka (2023). *Is Having Children Always Wrong?* Metz, Thaddeus (toim.), *Contemporary Anti-Natalism.* London: Routledge, 50-61.

Wittgenstein, Ludwig & Pears, David (kääntäjä) & McGuinness, Brian (kääntäjä) (2002) (uusi painos). *Tractatus Logico-Philosophicus.* Lontoo: Routledge.

Woollard, Fiona (2002). *Doing vs. Allowing Harm.* *Stanford Encyclopedia of Philosophy.* <https://plato.stanford.edu/entries/doing-allowing/#TrolProb>

(Luettu: 17.12.2024)

Zappfe, Peter Wessel & Tangenes, Gisle (kääntäjä) (2004). *The Last Messiah.* *Philosophy Now*, 40.

Ülgen, Sinan (2021). *How Deep Is the North-South Divide on Climate Negotiations?* Carnegie Europe. <https://carnegieendowment.org/research/2021/10/how-deep-is-the-north-south-divide-on-climate-negotiations?lang=en>

(Luettu: 17.12.2024)